

1. července

13.15
ZAHÁJENÍ LŠKS

Polední přestávka

Přednáška

13.30 – 14.45
RADKA NOKKALA MILTOVÁ
SEMINÁŘ DĚJIN UMĚNÍ FF MU
Lidovost v antice v recepci vizuální kultury pozdějších staletí: *Filemón a Baukis* a *Satyr u sedláka*

Přednáška

15.00 – 16.15
KRYŠTOF BOHÁČEK
FLÚ AV ČR
Biblické apokryfy ve výtvarné reflexi

Přednáška

16.30 – 17.45
JIŘÍ KOUŘIL
ÚKS FF MU
Sociální stratifikace antických atletů

2. července

Dílna

9.00–12.00
JARMILA BEDNAŘÍKOVÁ
ÚKS FF MU
Civis – miles – libertas: vztah mezi občanskými právy a existencí občanského (nebo kmenového) vojska

Přednáška

13.30–14.45
VLADIMÍR MIKEŠ
FLÚ AV ČR
Paradox stoického elitismu a demokratizace společnosti

Přednáška

15.00–16.15
ZUZANA SILAGIOVÁ
FLÚ AV ČR
Čeština latinsky – latina česky aneb Musíme být všichni Ciceronové?

Přednáška

16.30–17.45
PAVEL NÝVLT
FLÚ AV ČR
Aristofanés o lidu a demokracii

Doprovodný program

Scénické pásmo “Fasciculus florum” v podání studentů Ústavu klasických studií FF MU pod vedením Mgr. Tomáše Weissara.

3. července

4. července

Dílna

9.00–12.00

IRENA RADOVÁ

ÚKS FF MU

– ALENA SARKISSIAN

KKS FLÚ AV ČR

Poezie mezi tichým čtením
a jevištěm. Od Kallimacha
k anonymním autorům popu-
lárního divadla

Dílna

9.00–12.00

KATARINA PETROVIČOVÁ

ÚKS FF MU

“Quid enim est tam populare
quam” ... Cicero?

Exkurze

14.00

**PROHLÍDKA MĚSTA
DAČICE S ODBORNÝM
VÝKLADEM**

Přednáška

13.30–14.45

JANA MIKULOVÁ

ÚKS FF MU

Existuje něco jako lidová latina?

Přednáška

15.00–16.15

MARKÉTA KULHÁNKOVÁ

ÚKS FF MU

Mezi Achilleem a Siegfriedem:
Řecký středověký epos o Dvoj-
rodém Hraničáři

Přednáška

16.30–17.45

KATEŘINA BOČKOVÁ

ÚKS FF MU

Jediným cizím jazykem v Řecku
je katharevusa: jazyková otázka
v Řecku 19. a 20. století

Odi profanum volgus et arceo?

(Horatius, Carmen III,1)

Lidové a populární v antice a v její recepci

Ke zkoumání pojmu „lid“ a „lidovost“ v antice lze přistoupit nejméně ze tří hledisek:

1. zkoumat sociální strukturu společnosti a projevy „lidové“ kultury,
2. dívat se na postoje antických spisovatelů a myslitelů k lidu a lidovosti
- a 3. zaměřit se na přístupy a teorie moderních badatelů. LŠKS se tematicky se zaměří na jazyk, literaturu a kulturu vůbec, ale také na životní podmínky širokých vrstev obyvatelstva i na tento koncept v antické filosofii.

Poskytne také prostor pro zamyšlení a diskusi nad tím, zda a jak se tyto koncepty objevují v dnešním světě. Není jistě náhodou, že tzv. lidová latina se stává předmětem významnějšího výzkumu v 19. století v době bu-
dování identit moderních evropských národů. Hodnota antické populární kultury i definice a role lidové latiny se přitom stala předmětem vědeckých sporů a dodnes má konfliktní potenciál. Vzhledem k současnému napětí mezi městem a venkovem, „vítězi“ a „poraženými“ v procesu globalizace je téma lidu a lidovosti mimořádně zajímavé a aktuální. Snaha o hlubší poznání tohoto fenoménu v době úsvitu evropské kultury je příležitostí k lepšímu pochopení historie i dneška.

ANOTACE PŘEDNÁŠEK A DÍLEN

Doc. PhDr. JARMILA BEDNAŘÍKOVÁ, CSc.

Ústav klasických studií FF MU

Civis – miles - libertas (dílna)

Dílna postihne několik témat vztahu mezi postavením občana vojáka.

1. Výklad o instituci exercitus – vojenského a vlastně i občanského shromáždění plnoprávných mužů v rodově kmenové společnosti, vysvětlení rozdílů mezi exercitus a comitatus. Důsledky vzniku profesionálních bojovníckých družin pro rodovou společnost a pro raný státní vývoj. K tomu četba ukázek z Caesara (Bell. Gall.) Tacita (Germania) a pro porovnání ukázky z díla Snorriho Sturlusona Heimskringla.
2. Exercitus a etnicita – vznik nových království a státních forem v době tzv. velkého stěhování národů, příslušnost k „barbarskému“ exercitus má přednost před příslušností kmenovou nebo národní. Výklad o vlivu tohoto faktoru na vznik a podobu středověké Evropy. K tomu četba ukázek z Jordana (Getica) a ze zákoníku Pactus legis Salicae.
3. Řím po serviovských reformách. Kdo jsou Quirites a kdo milites. Vznik profesionální římské armády a postupná ztráta hodnoty občanských práv. Rétorika občanství, svobody a obrany říše v pozdní antice. K tomu četba ukázek: Livius, Ammianus Marcellinus, Symmachus, epigrafické památky.
4. Shrnutí analogií ve vývoji evropských etnik, diskuse o těchto podobnostech.

Mgr. Bc. KATEŘINA BOČKOVÁ, Ph.D.

Ústav klasických studií FF MU

„Jediným cizím jazykem v Řecku je katharevusa“: jazyková otázka v Řecku 19. a 20. století

Přednáška bude věnována problematice hledání národního jazyka v Řecku 19. a 20. století, tzv. jazykové otázky. Její kořeny sahají ještě před řeckou národně-osvobozenou revolucí, na konec 18. století, kdy se v řecké společnosti pod vlivem osvícenství rozhořela vášnivá debata o tom, která forma řečtiny je vhodná pro písemný projev. Se vznikem samostatného řeckého státu a potřebou stanovit jeho oficiální národní jazyk se pak tato debata dále vyhrcoje: v pomyslném boji proti sobě stojí katharevusa a dimotiki, archaizující a lidová forma řečtiny. Budeme sledovat jejich vzájemné soupeření i důsledky, které dlouhotrvající stav diglosie přinesl modernímu Řecku. Najdou nakonec Řekové svůj dokonalý jazyk?

Mgr. KRYŠTOF BOHÁČEK, Ph.D.

Filosofický ústav AV ČR

Sókratés a demokratikos anér: filosofická a lidová perspektiva

Demokracie, vědecké poznání a umění v našem slova smyslu - to jsou pilíře evropské kultury a vzdělanosti, při jejichž promyšlení a hodnocení se dnes nejčastěji vracíme zpět do řecké antiky. Hodnoty, které s těmito pilíři nejčastěji spojujeme, přitom obvykle pocházejí od dobových filosofických nebo filosofujících autorů, případně ze školní tradice jejich pozdějších interpretací. Jak se však společně přesvědčíme, vztah mezi filosofií a starořeckou kulturou v širokém slova smyslu byl mnohem komplikovanější a barvitější, než bychom *prima facie* očekávali. Zejména tradice platónsko-aristotelské filosofie byla vůči demokracii, poezii i dalším klasickým uměleckým formám značně kritická. Jaké tedy byly hodnoty antických Řeků?

PhDr. Bc. JIŘÍ KOUŘIL, M.Sc., Ph.D.

Ústav klasických studií FF MU

Sociální stratifikace antických atletů

Gymnický, hippický a další „sportovní“ agón hrál v antice důležitou roli v mnoha oblastech života od veřejné zábavy a náboženství, přes politiku a vojenství až po umění a sebepojetí, tělesnost i kulturní vnímání společností určujících ideálů. Vliv sociální stratifikace antických atletů měl důležitý vliv nejen na samotný vývoj „sportu“, ale i na chápání jednotlivých disciplín tohoto fenoménu ve společenském a kulturně-politickém vnímání.

doc. Mgr. et Mgr. MARKÉTA KULHÁNKOVÁ, Ph.D.
Ústav klasických studií FF MU

Mezi Achilleem a Siegfriedem: Řecký středověký epos o Dvojrodém Hranicáři

Digenis Akritis, hrdina jediného byzantského literárního díla, které lze po právu nazvat eposem, vyniká v boji s nevěřícími i věřícími, lvy i medvědy, v únosech i zachraňování dívek, ale i ve hře na loutnu a stavitelství. Báseň nesoucí v názvu jeho jméno však není jen o něm a jeho hrdinských činech, ale také o jeho otci, arabském emírovi, který přestoupil kvůli lásce na křesťanství, a o lásce vůbec, jak osudové, tak efemérní, jak legální, tak zapovězené. Je to literární dílo pojímající v sobě tradici řecké epiky i vlivy antického románu, ale prvotní látka vychází z orální epiky a báseň vykazuje množství typologických i tematických shod se soudobou západní epikou, jak ji známe třeba z Písně o Nibelunzích. Cílem přednášky bude tuto konvenčně-nekonvenční byzantskou památku posluchačům přiblížit a otevřít cestu k jejímu pochopení a ocenění.

Mgr. VLADIMÍR MIKEŠ, Ph.D.
Filosofický ústav AV ČR

Paradox stoického elitismu a demokratizace společnosti

V pohledu raného stoicismu na lidské společenství může být snadno spatřována vyhraněná forma elitismu, protože pouze několika vyvoleným – lidem moudrým – jsou přiznány schopnosti, které jim umožňují správně se rozhodovat a těšit se reálně z výhod, které společnost nabízí. Tón i obsah řady výroků svědčí o přesvědčení, že pouze malá skupina filosoficky vzdělaných jedinců naplňuje člověku určený úděl racionality, zatímco ostatním náleží je následovat. Jak je ale zároveň možné, že právě stoicismus je pokládán za filosofický směr, který inicioval radikální pokrok v demokratizaci tehdejší společnosti? Jde o rozpor, nebo je současný výskyt obojího možné nějak vysvětlit a obhájit?

Mgr. JANA MIKULOVÁ, Ph.D.
Ústav klasických studií FF MU

Existuje něco jako lidová latina?

Co je to lidová neboli vulgární latina? Je to jazyk „lidu“ ve smyslu málo vzdělaného či nevzdělaného obyvatelstva? Je to jazyk mluvený nebo i psaný? Není to vlastně pojem zavádějící? Tyto a jim podobné otázky jsou spojeny s pojmem „lidová latina“ už několik desetiletí. Přesto dosud nebylo mezi badateli dosaženo konsenzu a pojem „lidová latina“ je nadále pevně usazen v odborné literatuře a učebnicích o historickém vývoji románských jazyků. V příspěvku se pokusím ukázat, proč jsou některé definice lidové latiny problematické, a zamyslím se nad tím, zda je vhodné tento pojem používat i nadále. Představím také příklady jazykových jevů, které jsou označovány jako lidově latinské.

Mgr. RADKA NOKKALA MILTOVÁ, Ph.D.
Seminář dějin umění FF MU

Lidovost v antice v recepci vizuální kultury pozdějších staletí: Filemón a Baukis a Satyr u sedláka

Scény z lidového prostředí se v rámci žánrové malby těšily velké oblibě, a to napříč historickými epochami. Zejména holandské umění zlatého věku vneslo do daného žánru nové impulsy a velkého prostoru se dostávalo i scénám ideově čerpajícím z textů antických autorů. Přednáška se zaměří na recepci dvou konkrétních námětů, ovidiovského příběhu o Filemónovi a Baukidě a ezopovské bajky o satyrově u sedláka. Na jejich základě poukáže na snoubení zobrazování do jisté míry kontrastních světů: „historicky“ pojatého antického/ mytologického a soudobě vykresleného lidového.

Mgr. PAVEL NÝVLT, Ph.D.
Kabinet pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR

Aristofanés o lidu a demokracii

V posledních desetiletích narůstá pocit, že dospět k demokratickému kompromisu mezi lidem a elity je obtížné až nemožné. Není však tento rozpor stejně starý jako demokracie sama? Jak velkou moc opravdu měl athénský lid - a jak velkou by správně měl mít? Svérázné odpovědi nalezneme v komediích, které v letech 425-405 sepsal Aristofanés, konkrétně ve vybraných pasážích z Acharňanů, Jezdců, Vos, Ptáků a Žab.

doc. Mgr. KATARINA PETROVIČOVÁ, Ph.D.

Ústav klasických studií FF MU

“Quid enim est tam populare quam” ... Cicero? (díl na)

Jako řečník se Cicero stal právem zosobněním nejvyššího řečnického umu, řeči dokonale promyšlené, noblesně uhlazené a přesvědčivě provedené. Svým stylem definoval jazykový vzor, a dokonce dal jméno literární epoše. Jako politik proslul oddanou obhajobou senátu a senátorské demokracie, za niž zaplatil nejvyšší cenu. Jak tedy může být “klasik” označen jako “lidový”? Jaký je jeho vztah k lidu a lidovosti? Je řečníkem pro lid? Či politikem? Je snad populistický? A čím naopak Cicero sám zlidověl? Přesvědčivostí? Popularitou? Manipulativní strategií? V přednáškové části bloku budeme hledat odpovědi na otázky, které ve vztahu Ciceronovi a lidovosti vyvstávají. V semináři zkusíme Ciceronovi nahlédnout “přes rameno”: okusíme a vyzkoušíme jeho postupy.

Doc. Mgr. IRENA RADOVÁ, Ph.D. – Mgr. ALENA SARKISSIAN, Ph.D.

Ústav klasických studií FF MU – Kabinet pro klasická studia FLÚ AV ČR

Poezie mezi tichým čtením a jevištěm

Od Kallimacha k anonymním autorům populárního divadla (díl na)

Helénismus je období, kdy se čtení rozšířilo jako široce oblíbená zábava pro chvíle osamění. Literatura se také žánrově a stylově diverzifikuje: na jedné straně stojí učená poezie určená k potěše helénistických intelektuálů, využívaná současně i jako způsob, jak vést debatu o literatuře, či v případě naučných eposů i diskurz stojící na pomezí vědy a její popularizace. Velkou oblibu tehdy doznávají nejen klasická díla a moderní díla inspirovaná starou tradicí, ale také zábavná četba: dobrodružné a milostné romány či poezie na náměty z všedního dne, často ovšem virtuózně pojatá: učené a lidové se tu tedy stýká v různých poměrech.

Literatura ovšem bývá konzumována nejen v soukromí, ale také v okruhu přátel či před širokým publikem, ale nejen jako scénické čtení, leč také přímo v divadelním pojetí. I zde je však hranice velmi přístupná.

V první části workshopu se budeme věnovat zkoumání textů Kallimacha z Kyrény, jednoho z nejexkluzivnějších básníků alexandrijského Múseia, jemuž se dle jeho vlastního epigramu (epigr. In AP 12, 43, 4.) hnusí vše obecné/lidové. My se však nenecháme touto jeho proklamací odradit a pokusíme se nalézt v jeho hymnech něco, co by se mohlo líbit nejen Kallimachovu učenému kolegovi, ale i třeba běžnému divákovi soudobé komedie. Druhá část dílny bude zkoumat performativní stránku hellénistické poezie – zejména Theokritovy a Héronovy, a jak se tato témata dostávala na jeviště mimo, tedy nejotrlejšího žánru antického divadla: mimus totiž bavit řecké i římské publikum přibližně 1000 let.

PhDr. ZUZANA SILAGIOVÁ

Kabinet pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR

Čeština latinsky – latina česky aneb Musíme být všichni Ciceronové? (Přednáška s četbou)

V latinském středověkém písemnictví najdeme památky různých žánrů a charakteru, jež byly vytvořeny k různým účelům a vzešly z per různě vzdělaných autorů. A právě vzdělání tvůrců a zručnost v jazyce je jedním z faktorů, které se podílejí na mnohvrstevnatosti a různorodosti středověké latiny. V naší lekci se budeme věnovat dvěma zajímavým textům české proveniencí, které nám ukáží, že i výtvoři nepřilíživých latiníků mohou poskytnout čtenářský zážitek, o filologickém potěšení nemluvě. Při četbě pak budeme pátrat po tom, jak mateřský jazyk autorů, v našem případě čeština, ovlivňuje latinskou podobu jejich textů.

DOPROVODNÝ PROGRAM

Scénické pásmo „Fasciculus florum“ v podání studentů Ústavu klasických studií FF MU pod vedením Mgr. Tomáše Weissara; exkurze do Dačic.

The background image is a composite of two ancient cave paintings. The upper portion shows a large animal skeleton, possibly a mammoth or bison, with a human figure standing beside it. The lower portion shows a staircase leading up to a platform, with several arched niches or doorways along the wall. The paintings are rendered in earthy tones of ochre, red, and black on a textured, aged surface.

Studijní materiály

Charakteristika „barbarských“ států

Doc. PhDr. Jarmila Bednaříková, CSc.

Key words

The states in the transitional period between Antiquity and the Middle Ages, so called Barbarian Germanic states and the empire of the Huns, methodological questions

Summary

Ancient state can be characterized as a religious, political and legal unit, regardless of whether it is a state of the so-called Ancient Oriental type or the ancient states of Greeks and Romans. The barbarian Germanic states do not necessarily form a religious and legal unity. In this paper we would want to describe the so called barbarian state like a type. We discuss here its mostly polyethnical structure, the kingship and its supports (support in sacrality, in retinue, war, relations with the Roman Empire, in legislation, tradition, genealogy of the king families, ceremony of investiture and in the church). Then we discuss the bearers of statehood of this states and their specific legal situations. The barbarian Germanic states are compared with the so called empire of Attila. Attila's "empire" can be considered a "barbarian state" with certain features of the sacred kingship and absolute might of the so-called Ancient Oriental type.

Jako „barbarské“ germánské státy tradičně označujeme státní útvary, které v průběhu 5. a 6. stol. vznikaly na teritoriu západořímské říše a rozvíjely se v přechodném období mezi antikou a středověkem. Cílem tohoto příspěvku je vymezit „barbarský“ stát jako typ a poté vyvodit z příslušných poznatků metodologické závěry.

Protože tzv. barbarské germánské státy navázaly svým vývojem na období pozdní antiky, je nejprve třeba tyto správní útvary vymezit ve srovnání se státy epochy starověku. **Starověký stát**, bez ohledu na to, zda se jedná o státy staroorientálního typu či antické, městské státy anebo říše, lze nejobecněji charakterizovat jako nábožensko-politicko-právní jednotku. Charakterizuje jej společný kult, který jsou představitelé státu, ale i jeho osobně svobodní obyvatelé povinni vykonávat. Příslušná státní božstva celek, který je uctívá, podle představ starověkého lidstva ochraňují. Podléhá vládě určité autority či autorit a jednotnému právu, které platí na celém jeho území.

Barbarské germánské státy můžeme oproti státům starověkým definovat více méně negativní charakteristikou: Jednotu náboženskou a právní celé jejich území představovat nemusí, jsou však jednotkou politickou, uplatňuje se v nich vláda jednoho krále.

Jedním ze základních atributů politických jednotek, vznikajících za doby tzv. velkého stěhování národů, je jejich **polyetnická struktura**.¹ Týká se útvarů předstátního i státního

¹ Nepočítám sem administrativní jednotky, které polyetnickou strukturu nabývaly tím, že jeden stát vojenským násilím připojil jiný stát nebo kmen.

charakteru. Ostrogóti, kteří unikli hunskému područí, se např. spojují s Alany a Huny, a to pod vedením společných náčelníků Alatheia a Safraka. Tato skupina se úspěšně násilím dostává na území římské říše, kde posléze funguje v témž složení v římských foederátních službách. Pestrou skupinou byli zřejmě i Radagaisovi barbari, kteří se společně vypravili za kořistí na území Itálie.² Jistá část Herulů se ze strachu z císaře Iustiniana I., který jim poslal krále, jehož nepřijali, spojila s Gepidy.³ Tyto útvary nejsou k barbarským státům počítány, podobně jako nepanuje jednotné mínění o zařazení tzv. Odoakerovy říše mezi ně (především měla velmi krátké trvání). Etnicky neobyčejně pestrý byl ovšem i ostrogótský stát, který tvořili Ostrogóti, Rugiové, Herulové, Skirové, Svěbové, Turcilingové a Alani.⁴ Vandalský stát byl tvořen Vandaly a Alany, původně se s touto skupinou „barbarů“ stěhovali také Svěbové. K Vizigótům se přidali germánští Taifalové, s Langobardy se do Itálie přistěhovali též Sasové, Gepidové, Duryňkové, Svěbové, Herulové, Sarmati a Bulhaři. Dalším charakteristickým rysem barbarských germánských království je **přítomnost původního římského obyvatelstva**, které je do těchto států plně integrováno (včetně jeho právní ochrany). V těch, kterým byl dopřán delší vývoj, postupně „barbarská“ i římská složka obyvatelstva zcela splývají.

Nová sociální, případně státní jednotka, se v přechodném období mezi antikou a středověkem tvořila kolem významného **náčelníka či krále**. Vznikala buďto vnitřním sociálním vývojem (uveďme snižování počtu kmenových náčelníků u Franků, Vizigótů, Alamanů) nebo z důvodů záchrany určitých skupin současníků doby vrcholícího velkého stěhování národů, kteří se sdružili kolem úspěšného vůdce (vzpomínaný případ Alatheia a Safraka, Theodericha Velikého, vandalských hasdingských králů, apod.) Nemuselo jít přitom vždycky o celé kmeny, ty se nejednou rozpadaly, drobily a jejich části splývaly s jinými etniky. Pro oba tyto procesy bylo tzv. velké stěhování národů, kdy bylo třeba zvýšené obranyschopnosti a kdy obživu bylo často třeba získávat z válečné kořisti nebo si vybojovat nová území k usídlení, živnou půdou.

Specifický charakter doby stěhování národů i vnitřní sociální vývoj v rámci germánské rodově kmenové společnosti vedl k tomu, že rozhodujícím faktorem vzniku a dalšího trvání nových státních útvarů byla královská moc a její posilování.

Království a jeho opory

V klasických jazycích jsou předáci kmenových svazů „barbarů“ označováni termíny *princeps*, *primas*, *dux*, *iudex*, φύλαρχος, ve státních útvarech *rex*, ῥήξ, vzácněji βασιλεύς. Antické prameny však moc náčelníků a králů, a tím kmenové svazy a státy, neoddelují důsledně. Zejména náčelník, který se nacházel v dobrém poměru s římskou říší, může v

² Srov. Zos. V 26, 3; Dále: VÁRADY, L. (1969: 193); WOLFRAM, H. (1980 :202n a 309); GÜNTHER, R-KORSUNSKIJ, A. R. (1986 :13; 30 a 47); BEDNARÍKOVÁ, J. (2003 :314). Jen za Góty jeho vojáky považuje např. HEATHER, P. (2002 :153).

³ Prokop. BG II 15.

⁴ Srov. WOLFRAM, H. (1980 : 371n).

pramenech požívat titulu *rex*. V germánské terminologii najdeme pro krále např. výrazy *thiudans*, *reiks*, *kuning* (*konung*).

Opora královské vlády v sakralitě⁵

Pro tuto velmi tradiční oporu náčelnické i královské moci uveďme několik příkladů, které by samozřejmě mohly být rozhojněny.

Ammianus Marcellinus popisuje typického sakrálního krále u Burgundů, jehož titul zněl podle tohoto autora *hendinos*.⁶ Podle Jordanových Getik považovali Ostrogóti své předáky z rodu Amalů za polobohy, *Anses*.⁷ Králové z franského rodu Merovejců pokládali podle tzv. Fredegara za předka svého rodu mořské božstvo, zvané Neptunus Quinotaurus; při svých cestách po království užívali spřežení, taženého hovězím dobyt看em.⁸ Severogermánský královský rod Ynglingů odvozoval svůj původ od boha Ódina a jeho následníků (božstev – králů). Jak tuto představu, tak také řadu dalších příkladů existence sakrálního království u germánských obyvatel Skandinávie najdeme kupříkladu v díle Snorriho Sturlusona *Heimskringla*.⁹ Např. se zde dočteme, že za jistého uppsalského krále Dómaldiho¹⁰ byla špatná úroda. Švédové tedy v Uppsale nejprve obětovali voly, poté lidské oběti, a když se ani třetího roku neurodilo, obětovali samotného krále. Hákon Dobrý byl rolníky v Norsku nucen obětovat starým bohům, i když už sám byl křesťan.¹¹ Dalším významným pramenem pro Germány na severu je i legenda *Vita Ansgarii*¹², atd. Ohlas náboženské opory královské autority lze snad spatřovat i v zaměnění pojmu *vargus* za *extra sermonem regis positus*, ke kterému dochází v průběhu vývoje práva Franků – Saliů a Ripuariů,¹³ posun, který je i svědectvím o upevňování státu a královské moci. Člověk, který by vzhledem k svému provinění byl v rodové společnosti postaven mimo božské i lidské právo, je stavěn mimo právní pravomoci krále.

Družina

⁵ Více o sakrálních náčelnících, králích a království viz in: BEDNAÍKOVÁ, J. (2015 : 11-13).

⁶ Ammian. XXVII 5, 14.

⁷ Jord. *Get.* 78: *magnaue potiti* (scil. Gothi) ... *victoria iam procere suos, quorum quasi fortuna vincebant, non puros homines, sed semideos, id est Ansis, vocaverunt*. Název by mohl souviset s termínem, označujícím bohy (*aesir*), a tím by odpovídal královské tradici, jak ji známe ze severogermánských pramenů.

⁸ Fredegar III 11; Einhard, *Vita Caroli* 1: *Quotcumque eundum erat, carpento ibat* (tj. rex de stirpe Merovingorum) *quod bubus iunctis et bubulco rustico more agente trahebatur*.

⁹ Snorri Sturluson, *Heimskringla* I 2–10; *ibid.*, např. I 8; I 10; I 15; I 16; I 17; I 25; I 43; II 9; IV 17; IV 18; IV 21; srv. také: Bednaříková (2003), s. 356).

¹⁰ Jeho existence je diskutabilní, ale Snorrim Sturlusonem zachycený příběh je přesto dobrým svědectvím o existenci sakrálního království na germánském severu.

¹¹ *Heimskringla* IV 17.

¹² *Vita Ansg.* 26; srv. k tomu: Adam. Brem. IV 26.

¹³ Srv.. PLS 55, 2; LS 66; L. Rib. 90.

Počátky družinného prostředí máme dokumentovány už u Caesara a jako plně rozvinuté je dokládá Tacitus¹⁴. Družina se vydělila mimo pokrevně příbuzenské svazky. Tím, že se stala institucí závislou na náčelníkovi (králi), byla jádrem tvorby příštího státu a posléze představovala zárodečný státní aparát „barbarských států“ Rodově kmenové prostředí rozbýjela družina i tím, že akumulovala bohatství (především z válečné kořisti) a zvětšovala tak sociální diferenciaci společnosti.

Ve franském státě byla hierarchie jednotlivých členů družiny, zvaných *antrustiones*, vyjádřena stabilními místy na královských hostinách, kde je usazoval truhsazz,¹⁵ družinici měli v zákonících franské říše *wergeld* třikrát vyšší než běžný svobodný Frank.¹⁶ Z vizigótského i franského státu máme zřetelné doklady toho, jak se z družiny vyvíjejí konkrétní dvorské funkce (*comes scanciorum*, jemuž u Franků odpovídá *butigliarius*, *comes spathariorum*, apod.)¹⁷ Také v severogermánských oblastech měly družiny ve vzniku raného státního prostředí velký význam. Družina se zde nazývala *drott*, titul nejstarších dosvědčených představitelů soudní moci v těchto oblastech byl *díar* nebo *drottnar*.¹⁸ Přitom tito soudci byli zároveň kněžími zdejších božstev (tzv. *godové*). Máme tu zachycenu tutéž fázi sociálního vývoje, kterou u Germánů své doby pozoroval Tacitus, když psal o tom, že tresty germánským bojovníkům mohou udělovat pouze kněží.¹⁹

Válka

Králové byli provázeni takzvaným královským štěstím, které jim i jejich bojovníkům zaručovalo ochranu a vítězství ve válkách.²⁰ Bylo jednou z nejdůležitějších legitimací jejich moci. Herulové v první polovině 6. stol. svého krále zabili nejspíše pro jeho válečné nezdary, pro nově jim přijaté křesťanství, anebo možná kvůli obojímu²¹. Porážka ve válce

¹⁴ Caes. *Bell. Gall.* VI 23, 1–7: *Latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque civitatis fiunt; Atque ubi quis ex principibus in concilio dixit se ducem fore, qui sequi velint, profiteantur, consurgunt ii, qui et causam et hominem probant...*; Tac. *Germ.* 14: *Cum ventum in aciem, turpe principi virtute vinci, turpe comitatu virtutem principis non adaequare. Iam vero infame in omnem vitam ac probrosum, superstitem principi suo ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloriae ejus assignare, praecipuum sacramentum est. Principes pro victoria pugnant; comites pro principe... exigunt enim principis sui liberalitate illum bellatorem equum, illam cruentam victricemque frameam. Nam epulae et, quanquam incompti, largi tamen apparatus pro stipendio cedunt: materia munificentiae per bella et raptus.*

¹⁵ PLANITZ, H. – ECKHARDT, K. (1971 : 84n).

¹⁶ Srov. PLS 41, 5.

¹⁷ BEDNAŘÍKOVÁ (2003: 110).

¹⁸ Heimskringla I 2.

¹⁹ Tac. *Germ.* 7.

²⁰ Srov. Např. Jord. *Get.* 78; *ibid.* 257.

²¹ Prokop. *BG* II 14; šlo o krále Ocha. Prokopiovo zdůvodnění, že si přáli žít bez králů, neobstojí, protože sám tento autor vzápětí píše o jejich výpravě pro krále do původního skandinávského domova. Opět v podstatě sám nabízí jako možný důvod porážku od Římanů nebo přijetí křesťanství (král a kmen museli mít tutéž víru). Na „královské štěstí“ bylo často poukazováno i u římských státníků a císařů. Např. podle Plútarcha (Caes. 38) uklidňoval Caesar za mořské bouře vyděšeného kormidelníka, že s nimi přeče pluje Caesarovo štěstí. Fortuna císařů je nejednou opěvována v pozdně antických latinských panegyricích.

rozhodovala také o osudu burgundských hendinů.²² Vítězství ve válkách bylo znamením dobrého poměru králů s bohy nebo s Bohem.²³

Válka králům též nejvíce, zejména v prvních obdobích vývoje státu, pomáhala udržovat velké družiny. Velmi instruktivní příklad o tom skýtají tzv. mořští králové z doby vikinské, času, kdy severští Germáni byli na podobném stupni vývoje společnosti, jako Germáni doby Tacitovy či velkého stěhování národů. „V té době králové (na vikingu) mnoho plenili ve Švédsku, Dánsku i Norsku,“ píše Snorri Sturluson. „Bylo tehdy mnoho ‚mořských králů‘, kteří veleli velkým vojskům, ale nevladli žádné území. Za pravého ‚mořského krále‘ byl považován ten, kdo nikdy nespal pod začazenou střechou domu a nepil v koutě u krbu.“²⁴ Válka byla též zdrojem záborů území, která pak skýtala velké rozlohy půdy a **půda** se stávala další významnou oporou královské moci.

Významnou roli v posilování vlády jednotlivých náčelníků a králů hrály též **foederátní vztahy k římské říši** (z foederátního poměru se vytvořily následující barbarské státy: vizigótský, ostrogótský, franský a burgundský). Foederátní poměr znamenal římské spojenectví, dary, peníze, zboží, a především pak půdu, přidělovanou podle principu *hospitality*²⁵. Podpora impéria napomáhala vytvoření vlády jediného náčelníka (krále). Germánští králové často propojovali svou moc nad barbary s funkcemi v římském státním aparátu. Typickým příkladem může být Theoderich Veliký nebo burgundský Gundobad, ale i otec franského krále Chlodvíka Childerich anebo Chlodvík sám.²⁶ Pozice v římském vojenství a správě takovým králům napomáhala udržet vládu i doma, v římských funkcích se seznamovali s fungováním složitějšího úředního aparátu, díky čemuž mohli opět posilovat svou moc i svůj stát, a jako římské úředníky mohli též snáze ovládat románské obyvatelstvo na území svých království. V případě Theodericha Velikého znamenala jeho dvojitá role sice postupně také velké problémy, ty ovšem zapříčinila hlavně časová shoda sklonku jeho vlády s vládou císaře Iustiniana, který si s „barbarskou“ mocí na Západě přál radikálně skoncovat.

Legislativa

Ochrana krále samotného není zastoupena ve všech zákonících „barbarských“ království. Najdeme ji však ve vizigótském právu, v prameni *Edictum Theoderici*, v *Leges Langobardorum*, *Lex Baiuvariorum* a v zákonících vydaných pro Sasy po jejich porážce

²² Srov. pozn. č. 5.

²³ Srv. např. Avitus Ep. 46.

²⁴ *Heimskringla* I 30.

²⁵ V případě Vizigótů, Burgundů a Ostrogótů.

²⁶ K Theoderichovi: Malchus frg. 11, 17 a 18; Anon. Val. XI 49; Prokop. BG I, 1, 9; Theoph. AM 5931; Jord. Get. 289 Jord. Rom. 348; Marcell. Com. ad a. 483; Joh. Mal 383 (ad a. 487); P. Oxy. 914. 1969, PSI 183; Ennod. Paneg. XV; Joh. Ant. frg 241, 4; ke Gundobadovi: Joh. Mal. 374n; Fasti Vind. prior. ad a. 472; Cass. Chron. ad a. 473; Joh. Ant. frg. 209, 2; k Childerichovi a Chlodvíkovi: Ep. Austr. 2; Greg. Tur. HF II 38; J. HOOPS (1911-1913 :442-458); E. ZÖLLNER (1970 :124); R. GÜNTHER – A. R. KORSUNSKIJ (1986: 150n); E. JAMES (1982 :29; 60-65); J. BEDNAŘÍKOVÁ (2009 : 110n).

Karlem Velikým.²⁷ Zcela podobný význam jako ustanovení o králi měla ovšem i ochrana královských úředníků vyšším *wergeldem*. Hovořili jsme již o vyšším *wergeldu* za život královských družiníků ve franských zákonících, a stejně tomu tak bylo i v případě hrabat, nejstarších představitelů královské teritoriální správy na území franské říše, nebo o něco pozdějších vévodů.²⁸ Královy pravomoci byly ve franském prostředí označeny termínem *bannus*, jenž prakticky odpovídal římskému pojmu *imperium*.

Další velmi významnou oporu královské moci představovala **církev**, a to ariánská i katolická. V případě ariánských církví byli králové jejich hlavami, jim a nikoli papeži podléhalo duchovenstvo, bohoslužby se konaly v germánském jazyce, existovala do góštiny přeložená bible, dobře srozumitelná většině germánských etnik doby velkého stěhování národů. Na druhé straně v ariánských germánských královstvích představoval značný problém náboženský dualismus, protože početně převažující původní románské obyvatelstvo bylo katolické. Ke spojování Germánů a Románů v jednu společnost docházelo sice i za těchto okolností, ale o úplné jednotě „barbarských“ království se dá mluvit až po konverzích germánských králů ke katolické víře.²⁹

Chlodvík, jenž jako první z „barbarských“ králů (nepočítáme-li krátkou epizodu katolictví u Svěbů), přijal katolickou víru, zajistil svým nástupcům též určitý, třebaže méně viditelný, primát nad církví. Všichni biskupové, zvolení podle kanonického práva, museli být nutně ještě potvrzeni franským panovníkem, který tak v biskupských úřadech budoval odnož a oporu královské správy.³⁰ Vyšší ochrana představitelů církve v barbarských zákonících může být tedy též považována i za právní ochranu moci králů.³¹

Ve službách královské moci působila i **tradice**, genealogie královských rodů a ceremoniál investitury. Zmínili jsme se už o tradici Amalů (kterou Cassiodorus ve svých dějinách Gótů sledoval po 17 generací), o božských předcích-zakladatelích královských dynastií. Ve vizigótském prostředí měl slavnou minulost královský rod Balthu. Investituru a odznaky moci

²⁷ Chindasvindovy zákony dovolují v případě ohrožení královské moci mučení příslušníků všech společenských vrstev (*Leges Visigoth.* VI 2, 1 a 2 – kde si král vyměňuje možnost udělit provinilé osobě milost). *Wergeld* u Vizigótů byl sice pro všechny osobně svobodné Góty stejný, ale v sankcích za zločiny, spáchané členy privilegovaných a nižších vrstev vizigótské společnosti, existovaly rozdíly, např. právě v možnosti použít proti nim mučení. *Edictum Theoderici* 107; V Rothariho ediktu nalezneme trest smrti za přípravu spiknutí proto králi, za vzpouru ve vojsku, za spory a rvačky na území královského paláce (1, 6 and 8); *Lex. Bai.* Appendix 2 hovoří o případu neposlušnosti vévody vůči králi; srv. *ibid.* III 2; *Capitula de partibus Saxoniae* (10 a11) uvádějí trest smrti za „spiknutí proti králi a národu křesťanů“ (t. j. proti Frankům) a za nevěrnost vůči králi.

²⁸ *PLS* 54, 1; 64, 1; cf. 42, 1. Bylo to 600 solidů za člena družiny a hraběte. Sr., take např. *Cap. de part. Sax.* 30. *Convivae regis*, členové královské družiny římského původu, požívali nejvyšší právní ochrany mezi římským obyvatelstvem na území franského státu (*PLS* 41, 8). Bednaříková (2003: 384), pro klérus: *L. Rib.* 38, 5–9; srv. např. *Lex. Bai.* I 9–10.

²⁹ Srv. *Leander Hispalensis, Laus Spaniae*.

³⁰ Srv.: 10. kánon 2. koncilu v Clermontu; *Chlotharii regis praeceptio* I; *Chlotharii II. edictum* 6; BEDNAŘÍKOVÁ (2009: 154). Srv. *wergeld* za zabití biskupa v *L. Rib.*, kde se ve franském království objevuje poprvé a byl vyčíslen na 900 solidů (*L. Rib.* 38, 5–9).

³¹ Srv. např. *L. Rib.* 38, 5–9; *Lex. Bai.* I 9–10.

máme doloženy např. v případě vizigótského krále Thorismunda, který byl po smrti svého otce na Catalaunských polích pozvednut svými bojovníky na štítě.³² V rodě Merovejců se královská moc tradovala předáváním kopí.³³ Ve Skandinávii byla dědičná královská moc předávána pitím tzv. Bragiho poháru.³⁴

Nositelé státnosti

V rámci reziduí rodově kmenového zřízení, která v každém z tzv. barbarských států nalezneme, je vedle krále hlavním nositelem státnosti shromáždění ozbrojených mužů, *exercitus*. Jistým synonymem pro tuto instituci je etnonym vedoucího kmene (Gótové, Vandalové, Frankové), třebaže v rámci tohoto označení se mohou skrývat i jiná etnika, podléhající témuž králi. Sněmy bojovníků plnily důležité státní funkce. *Exercitus Vandalorum* zvolil po sesazení Hildericha králem Vandalů a Alanů Gelimera.³⁵ *Exercitus Gothorum* po smrti krále Vitigise zvolil Eraricha, který byl původem Svěb. Theoderich Veliký se králem svých Ostrogótů stal po smrti svého otce Thiudimira v r. 474 na základě dynastické posloupnosti. Roku 493 došlo však k jeho novému svolání králem od „barbarů“ polyetnického celku, do jehož čela se postavil v Itálii.³⁶ Jeho vnuk Athalarich byl schvalován shromážděním, které snad tvořili už jen výše postavení „barbaři“ a královi „barbarští“ úředníci.³⁷ Chlodvík musel svou vůli prosazovat na tzv. březnovém sněmu franských bojovníků, kde se mim jiné dělila válečná kořist.³⁸ Na shromážděních byly přijímány rané zákony barbarských států, určitě ty, v jejichž názvu najdeme termín „pactus“. Dobře je vývoj od shromáždění všech svobodných bojovníků, které rozhoduje o věcech státu, ke stavovským sněmům, složených z duchovní a světské šlechty, doložen u Vizigótů a Franků.³⁹

Původní římské obyvatelstvo, stojící mimo *exercitus*, se na státních záležitostech zcela logicky zpočátku nepodílelo, pokud se jeho příslušníci ovšem nestali královskými úředníky a důvěrníky, což se stávalo velmi často. Sněmy takzvaného *exercitus* se tedy postupem času musely stát jak brzdou integrace většinového obyvatelstva do rámce jednotlivých barbarských království, tak také brzdou definitivního ustavení stavů (včetně jejich politických privilegií).

Právní poměry tvoří též jednu z významných charakteristik barbarských germánských států. Ve větší části z nich nenacházíme teritoriální platnost a jednotu práva, ale panuje zde tzv. právní personalita. Jednotné právo měl snad pouze Theoderichův ostrogótský stát, pokud je

³² Jord. *Get.* 214n. (Zde také o insigniích královské moci pohřbených s vizigótským králem Theoderichem I.).

³³ Greg. Tur. HF VII 33.

³⁴ Heimskringla I 36.

³⁵ Prokop. *BG* II 11, 5n.; *ibid.* III 2, 1–7; Prokop. *BVI*, 6–21; oficiální titul krále ve vandalském státě v severní Africe zněl *rex Vandalorum et Alanorum* (srv. *Laterculus regum Vandalorum et Alanorum*).

³⁶ Exc. Vales. XII 57.

³⁷ Jord. *Get.* 304.

³⁸ Greg. Tur. HF II 27.

³⁹ Srv. BEDNAŘÍKOVÁ, J. (2003: 102–110; stavovská shromáždění ve vizigótském státě měla podobi toledských koncilů); pro Franky: BEDNAŘÍKOVÁ, J. (2009: 115–117)

Edictum Theoderici skutečně dílem Theodericha Velikého, ve vizigótském dva odlišné právní systémy sjednotil král Reccesvinth r. 643. Právní památky barbarských germánských států, s výjimkou států anglosaských, se nazývají **barbarské zákoníky**. Jsou takto označovány kodifikace práva, vzniklé v 5. až 9. stol n. l., které jsou sepsány latinsky, případně latinsky s použitím doma zaužívaných právních termínů.⁴⁰ Mísí se v nich kmenové obyčejové právo, normy, převzaté z římského práva, a více či méně tímto právem ovlivněné královské konstituce. Podíl domácího a římského práva je v nich různý. Královské konstituce neměly ovšem kmenovou, ale teritoriální platnost. Místy v „barbarských“ zákonících nalézáme význačné zbytky rituálních právních norem, jaké jsou velmi typické pro právo obyčejové, které je jejich základem (např. v zákoníku Pactus legis Salicae, u Frýzů, Langobardů, ale i jinde).⁴¹

Nomádský stát

Ve stejném období, v němž vznikly barbarské germánské státy, existovala v Evropě také **hunská říše**. Již název tohoto správního útvaru je odlišný. Pojmu říše je tu použito ve smyslu „kmenový svaz“, nehovoří se o státě nebo království, jako v případě soudobých politických útvarů germánských. Při posuzování charakteru různých správních útvarů u zemědělských a nomádských civilizací často dochází k jisté metodologické nedůslednosti, a to v otázce významu reziduí rodového zřízení. Jde např. o prokazatelné zbytky rodového zřízení ve státě Siung-nuů (předků evropských Hunů) v Asii, anebo v hunské říši v Evropě, jejichž existence vede k pochybnostem o tom, zda tyto správní útvary můžeme nazývat státy.

Tato rezidua se však vyskytují i v útvarech, které v našem bádání za státy bez pochybností považujeme. Např. na ostrově Samu vystřídal teritoriální členění původní rozdělení na pokrevně příbuzenské skupiny až za doby panování samovládce Polykrata (538-522), v Attice od doby Kleisthenových reform, tedy nejméně dvě století poté, co se zformovaly nejstarší athénské státní instituce.⁴² Kodifikace obyčejového kmenového práva se v antickém Řecku

⁴⁰ Tato jazyková charakteristika je důvodem, proč k nim nejsou počítány zákoníky, vzniklé na území bývalé římské Britannie, které byly sepsány anglosasky.

⁴¹ Více: BEDNAŘÍKOVÁ, J. (2010 and 2014); srv. BEDNAŘÍKOVÁ, J. (2003: 371– 387).

⁴² Otázku, co je třeba považovat za počátek vývoje státu v antickém Řecku a Římě nelze zodpovědět příliš přesně. Nabízí se nám několik možností. Může to být vznik vlády, která není založena na principu stařešinství nebo dědičnosti patriarchální moci v královském rodě, ale na zásadě volitelnosti. Volební jednotkou zde může být buď skupina pokrevně příbuzných (v ranějších stádiích státu) nebo skupina, v níž na pokrevním příbuzenství nezáleží (velmi dobrý příklad této vyspělejší formy nám v tomto směru poskytuje např. serviovské zřízení v Římě nebo fýly po kleisthenových reformách v Attice). Dalším důležitým momentem vzniku státu je přenesení povinnosti rodové krevní msty za příbuzného na orgány státu (vytvoření areopagu s jeho soudními funkcemi v Athénách, Drakontovy zákony, Zákony XII desek). Stát, který se stává arbitrem mezi pachatelem a poškozeným, eliminuje nejenom zásadu krevní msty, ale i kolektivní viny (třebas se tímto principem sporadicky setkáváme např. ještě i v Zákonech XII desek a fragmenty Drakontových též obsahují zásadu společného ručení příbuzenského kolektivu /*androlepsia*/; zůstává rovněž část nutnosti svépomoci.) Jinými důležitými body na cestě k vytvoření státu jsou vznik veřejných prostranství (agora, forum) a společného krbu všech občanů (Hestia, Vesta), tedy proces, v němž se občané stavějí na místa pokrevně příbuzných a v podstatě je vytvořen nový celek, i když se občané s příslušníky původních kmenů samozřejmě mohou kryt.

objevují od 7. stol., to vše se tedy dělo v čase, jež označujeme jako epochu vrcholného rozvoje poleis. V právu Attiky se dlouho udržovala role *fratrií*.⁴³

Ve franském státě přetrvávala úloha rodových institucí ve shromáždění bojovníků (březnový sněm) a v některých institucích soudních, vedle nichž existovalo i soudnictví hrabat jako královských úředníků.⁴⁴ Přežívající *exerxitus* prokazatelně ovlivňoval poměry ve vandalském nebo ostrogótském státě, shromáždění svobodných mužů bylo důležité i ve státě Langbardů (*gairething*).

Základní charakteristiku nomádských státních útvarů vytýčili ve svých pracích N. Kradin a T. Barfield. Z charakteristik N. Kradina pro **říše kočovníků** je pro nás nejpodstatnější to, že uvádí existenci rodově kmenových struktur, a vedle toho zároveň krajů a úřední hierarchie vytvořené vládcem. Vyhýbá se však označení těchto nomádských útvarů termínem stát a razí po ně charakteristiku „supersložnoje vožděstvo“. Má přitom na mysli zejména mnohastupňový hierarchický charakter vedení společnosti, prostoupené rodově kmenovým zřízením. Podobně T. Barfield (konkrétně pro stát asijských Siung-nuů) použil názvu „**Imperial confederacy**“.⁴⁵

Povšimněme si nyní charakteristických rysů **hunské říše v Evropě**. Vrcholným stadiem jejího vývoje byla tzv. Attilova říše, proto se tomuto politickému útvaru doby tzv. velkého stěhování národů budeme věnovat právě v této etapě. Pokusíme se srovnat jednotlivé rysy Attilovy říše s těmi, které jsme uvedli u barbarských germánských států.

Předem je třeba říci, že na rozdíl od germánských států tohoto období je zde možno najít staroorientální prvky, které s sebou do Evropy přineslo takzvané tradiční jádro⁴⁶ putujících Hunů. Pro Germány máme poměrně mnoho svědectví o existenci takovýchto nositelů ústní tradice – např. pro Góty u Cassiodora a Jordana, pro Langobardy u Paula Diacona, pro Franky je najdeme např. u Gregoria z Turonu, takřečeného Fredegara, ale i u Einharda, pro Burgundy v Nibelunzích, Starší Eddě, atd. Některé zmínky o takové tradici nalézáme však i v případě Hunů. Např. pověst o Areově meči u Priska na tradici, sahající za jejich evropské dějiny, poukazuje, neboť existují důvody, proč ji sledovat nejenom do oblastí černomořských stepí, ale i mnohem dál na východ.⁴⁷ Dalším dokladem je pak znak čínské filozofie jin-jang na štítě hunské jednotky v západořímských službách.⁴⁸ Krom toho moderní bádání přineslo k otázce souvislosti asijských Siung-nuů a evropských Hunů skutečně přesvědčivé důkazy.⁴⁹

⁴³ Aristotel. *Athénaíón politeiá*; BENGTON, H. (1969: 107–109).

⁴⁴ V soudnictví jsou to thunginové, rachinburgií.

⁴⁵ Kradin, N. (2003: 73–87); Barfield, T. (1981: 45–61).

⁴⁶ K problematice tzv. tradičního jádra srov. např. WENSKUS 1961; WOLFRAM 1980 : 37); HEATHER (1996, s. 14n).

⁴⁷ Srv. BEDNAŘÍKOVÁ, J. (2012 : 103n).

⁴⁸ Not. Dign. Occ. V 78; *ibid.* CII 80.

⁴⁹ Priskos frg. 8, s. 91 a 96 (srov. Jord. Get. 115); Text Wej-šu (srov. HIRTH, in: RE Bd. VIII, s. v. Hunni. Sl. 2584); VAISSIÈRE, E. (2012); dále srov. např. STUART, A. B. (1992: 2); BRENTJES B. (1996). MAYELLI H. (2001); MINYAEV, S. (1996 i v dalších pracích); BÓNA I. (1991:169).

Mezi staroorientální prvky Attilovy moci patří především vysoký stupeň **sakrality** Attilova království. Lze hovořit o postavení, kdy je panovník chápán buď jako nejvyšší božstvo, nebo jako bůh na zemi.⁵⁰ Attila nebyl považován za boha jen náčelníkem Akatzirů Kúridachem, který měl důvod králi lichotit, ale i Huny, kteří provázeli východořímské poselstvo, v němž se nacházel historik Priskos.⁵¹ Starší tradici mohou odpovídat i určité rysy Attilova absolutismu. Vůči svým družiníkům, a to i vůči nejvýznamnějším z nich, je pán,⁵² i tzv. *logades* smí trestat smrtí.⁵³ Styk s ním je řízen propracovanými ceremoniálními pravidly.⁵⁴ Stejně tak najdeme v pramenech zmínku o jeho královském štěstí (před bitvou na Catalaunských polích, v písni, kterou zpívali jezdci při jeho pohřbu). Smí také zkoumat a vykládat věštná znamení.⁵⁵

Družina

Attilova družina, raný státní aparát, z něhož se, podobně jako v případě Vizigótů nebo Franků, vydělují jednotlivé konkrétní státní funkce, je dobře dosvědčena Priskem. Jde o ty, které tento raně byzantský historik nazývá *logades*.⁵⁶ Jejich postavení je pevně dáno místy, na nichž jsou usazováni na hostinách u krále,⁵⁷ opět zcela analogicky, jako např. v případě Franků. *Logades* byli podle Priskových zpráv královými osobními strážci, tajemníky, rádcí, s nimiž projednával např. záležitosti mezinárodní politiky své říše a znění mezinárodních smluv, byli veliteli určitých částí vojska, správci teritorií, do jejichž čela je král postavil,⁵⁸ přičemž se těmito úředníky, které sám dosazoval i sesazoval, snažil postupně nahradit nejprve rodově kmenovou správou hunských kmenů, jak o tom svědčí případ kmene Acatzirů.⁵⁹ *Logades* jsou rovněž dosvědčeni jako výběřci daní a dávek i v diplomatických službách hunské říše. Jedno z hlavních pout věrnosti družiny vůči králi představovala válečná kořist.⁶⁰

Nelze bohužel přesněji zjistit, jaké postavení měl králův *oinochoos*,⁶¹ zda patřil rovněž k družiníkům, *logadům*, a jeho úřad by tedy mohl být srovnán s vizigótskou funkcí *comes scanciorum* nebo franským dvorským úředníkem zvaným *butigliarius*. I bez toho je však dosti

⁵⁰ BEDNAŘÍKOVÁ (2013: 195–204).

⁵¹ Priskos, frg. 8, s. 78. římský tlumočník urazil Huny tím, že řekl, že není spravedlivé srovnávat boha a člověka, přičemž člověkem myslil Attilu a bohem císaře Theodosia II.

⁵² Priskos, frg. 8, s. 89 (*despotés*).

⁵³ Priskos, frg. 8, s. 72 and 94–95. Na druhé straně, jako patriarchální vládci, osobně rozhodoval spory svého lidu (ibid., s. 89).

⁵⁴ Priskos, srv. frg. 8, s. 85.

⁵⁵ Jord. Get. 196; 197; 201; 206; ibid. 220n; ibid. 257.

⁵⁶ Tito „vybraní“ existovali již také za Attilových předchůdců.

⁵⁷ Priskos, frg. 8, s. 91.

⁵⁸ Archeologické doklady o rom poskytují nálezy zlatých luků, které byly symbolem moci těchto hunských místodržících. Srov. HARMATTA J. The Golden Bow of the Huns. AAH 1-2, 1951, s- 107-151.

⁵⁹ Představitelé těchto starších řídicích struktur Priskos nenazývá *λογάδες*, *λογαγοί*, nebo *επιτήδαιοι*, ale *ἄρχοντες* nebo *βασιλῆες* (frg. 8, s. 82–83). Pojmu *βασιλεύς* tedy užívá ve dvojím smyslu (I původní řecký *βασιλεύς* byl představitelem kmene, *φύλαρχος*).

⁶⁰ Priskos, frg. 8, s. 86.

⁶¹ Ibid.

zřetelné, že v Attilově říši se utvářel a prosazoval raný centrální i teritoriální státní aparát, značně analogický úřednímu aparátu raně středověkých barbarských království.

Velmi důležité je také to, že mezi *logades* nenajdeme jen Huny, ale i Římany a germánské vládce,⁶² přičemž nám písemné prameny neposkytují informace např. o postavení sarmatských nebo dalších poddaných hunské říše. Zastupují je však celkem dostatečně nálezy materiální kultury, které etnické sjednocování hunské říše reflektují ve vzniku jednotné materiální kultury dunajského stylu.⁶³

Některé pojmy, které Priskovy fragmenty obsahují, jsou těžko vyložitelné jednoznačně – to platí např. o archontech vesnic. Mohli by to být představitelé jejich samosprávy, ať již rodové nebo občinové, ale i jejich vlastníci.⁶⁴

Obyčejové právo Attilovy říše neznáme, stejně tak jako zde není dosvědčen žádný psaný zákoník, písemná administrativa při hunském královském dvoře je ovšem doložena.⁶⁵ Tresty, o nichž se z pramenů dovídáme, neodpovídají těm, které činští historikové popisují v rámci zvykového práva Siung-nuů, mnohem více se v nich odráží ochrana královské moci, což opět odpovídá analogickým snahám v barbarských germánských státech.⁶⁶

Co se týče polyetnické struktury, kterou se vyznačovaly germánské správní útvary doby velkého stěhování národů, struktura Attilovy říše byla též velmi pestrá (prokazatelně se v ní nacházely kmeny hunské, sarmatské, germánské) a po odstoupení části Pannonie ve 30. letech 5. stol., kdy se sem na základě smlouvy se západořímským vojevůdcem Aëtiem mohli nastěhovat jakožto foederáti západořímské říše, žila pod jejich vládou pravděpodobně i část římského obyvatelstva. Etnické složení hunské říše se však vytvářelo většinou tímž násilným procesem, jako v případě říše franské, méně tak, že by se určité kmeny doby stěhování národů k Hunům přidávaly dobrovolně. Nicméně se zde stejně tak jako v germánských královstvích úspěšně prosazovala diferenciací společenská oproti etnické.

Foederátní vztah k římské říši nehrál sice roli přímo ve vzniku hunské državy, i Hunové byli však odměňováni římskými foederátními platy a dary, posléze také územím, a Attila byl v posledních letech svého života nakrátko římským státním úředníkem.⁶⁷ Výskyt kombinací královské moci nad kmenem nebo kmeny a římského úřadu u Germánů i Hunů bychom mohli

⁶²Srv. např. Jord. Get. 199n.

⁶³P. Heather (in E. A. Thompson 1999), s. 239; srov. N. Profantová, *ibid.*, s. 260; J. Tejral (1982), s. 189n.

⁶⁴Vlastnictví vesnic je dokumentováno v případě logada Bericha (Priskos, frg. 8, p. 94).

⁶⁵Priskos, frg. 8, s. 80, 81 a 84.

⁶⁶Ve státě Siung-nuů se nejpřísněji trestaly krádeže zbraní a dobytka (smrt, ztráta celého majetku; srv. N. Ja. BIČURIN I, 16; 28; 120). Šlo tedy především o ochranu základních (obránných a hospodářských, přičemž zbraň mohla být obojí) prostředků pospolitosti. V Attilových trestech se promítá hlavně obava o bezpečí státu (potrestání zvěda), o jeho soudržnost (tresty přeběhlíků do východořímského vojska a Akatzirů, kteří s Východořímany uzavřeli smlouvu) a prosazování moci krále (potrestání logada Constantia, hrozba potrestání vyslance Bigily).Srv. Priskos, frg. 8, str. 72, 82n a 94n.

⁶⁷Priskos frg. 8, s. 90; *ibid.* frg. 15, s. 98; MARTINDALE, J. R. (1980 : 182n) a srv. DEMANDT, A., RE Suppl. XII, s.v. magister militum, sl. 652– 672.

považovat za typický výraz vztahu vznikajících státních útvarů doby velkého stěhování národů k velmocem (tj. západořímské a východořímské říši).

Attilovu říši by tedy po srovnání s výše uvedenými charakteristickými rysy germánských „barbarských“ států bylo možno považovat za „barbarský“ stát s určitými prvky staroorientálního království, jimiž se od germánských států na území říše západořímské odlišuje. V germánských královstvích sakralita vladařů pramení v rodové společnosti; navíc Attila požíval také, jak prameny napovídají, vyšší míry panovnické svrchovanosti než germánské *reges*. Priskos jeho odlišné postavení vyjádřil rovněž tím, že pokud jej nenazývá jen prostě „barbar“, dává mu titul βασιλεύς.

Závěr

Tzv. barbarské germánské státy přechodného období mezi antikou a středověkem můžeme charakterizovat jako typ států s velmi významnou rolí královské moci, s polyetnickou strukturou společnosti, jako státy, kde je nositelem státnosti původně ozbrojený lid, později alespoň tam, kde nebyl vývoj příliš brzy přerušen, jsou jeho funkce vystřídané stavovskými sněmy. Vždy mají velmi podstatný podíl římského obyvatelstva. Setkáváme se v nich s kodifikovanými kmenovými právy, ovlivněnými právem římským, s právní personalitou, ale územní platností královských norem. Ve správě země a v soudnictví se mísí rodově kmenové a vznikající státní struktury.

Určité státy období starověku věda zařadila mezi státy staroorientálního typu, jiné ke státům antického typu. Tím, že byl vytvořen TYP, otevírá se také možnost zařadit podle charakteristických shodných rysů mezi státy staroorientálního typu ty civilizace, které z časového hlediska nepatří do námi stanovené éry starověku, ale ke stejnému vývojovému stadiu jako starověké státy, např. kultury Inků a Aztéků. Historickou vědou užívané pojmy starověk a středověk jsou silně „europocentrické“, jejich chronologické vymezení neodpovídá vývoji v Indii, Číně, Japonsku, Americe, apod. Proto se domnívám, že by vedle tradiční chronologické periodizace dějin měla být větší pozornost věnována i propracování typologie států podle jejich převažujícího charakteru. Mohli bychom tak mezi sebou srovnávat stejné vývojové stupně různých civilizací, existujících v chronologicky rozdílných epochách historie, nejenom civilizace, které v určitém shodném časovém úseku stojí na týchž, nebo naopak různých evolučních stupních. Domnívám se, že takovým způsobem bychom získali lepší obraz o zákonitostech obecných dějin lidstva.

Z téhož důvodu by bylo vhodné zavést i komparativní pojem stát „barbarského“ typu, bez ohledu na dosavadní (a velmi vágní) vymezení existence tzv. „barbarských“ (v tomto případě výlučně germánských) států časovou hranicí mezi pozdní antikou a středověkem. K typu „barbarských“ států by pak bylo možno zařadit i jiné državy, které splňují alespoň většinu svrchu uvedených kritérií, nejenom např. hunskou říši, u které jsme se o toto srovnání pokusili, ale třeba i rané státy Slovanů.

Vymezíme-li určitý vývoj jako typ, jsme lépe schopni popsat jeho počátek, rozvoj i vyvrcholení a jsme též s to dobře sledovat společné rysy v historickém vývoji lidstva.

Literatura

- Baetke, W. (1973). *Kleine Schriften. Geschichte, Recht und Religion in germanischem Schrifttum*. Weimar: Böhlau.
- Barfield, T. (1981). *The Hsiung-nu Imperial Confederacy. Organization and Foreign Policy*. *The Journal of Asian Studies*, 41/1, 45–61.
- Bednaříková, J. (2003). *Stěhování národů*. Praha: Vyšehrad (3. vydání 2012).
- Bednaříková, J. (2009). *Frankové a Evropa*. Praha: Vyšehrad.
- Bednaříková, J. (2013). Bič boží – sakrální král. In B. Marek (Ed.), *Visuque et auditu iuxta venerabilis adrogantiam effugerat. Sborník k 80. narozeninám prof. Bohumily Mouchové*. Praha: Jednota klasických filologů, 195–204.
- Bednaříková, J. (2012). *Attila. Hunové, Řím a Evropa*. Praha: Vyšehrad..
- Bednaříková, J. (2015). *Contribution to the Basic Methodological Questions*. In: *On Research Methodology in Ancient and Byzantine History*. Eds. J. Bednaříková – M. Meško – A. Žáková. Masaryk University, Brno.
- Bengtson, B. (1969). *Griechische Geschichte von den Anfängen bis in die römische Kaiserzeit*. München: C. H. Beck.
- Bičurin, N. Ja. (1950 a 1998). *Sobranija svěděnij o narodach obitavšich v Sredněj Azii v drevnije vremena I*. Moskva (Almaty).
- Brentjes, H. (1996). *Arms of the Sakas and other Tribes of Central Asia Steppes*. www. Npm. Gov. Tw/english/exhibition/e-grass 09/inter. htm.
- Cartledge, P. (2012). *Sparta. Heroická historie*. Praha: Academia.
- Demandt, A. (1970). RE Suppl. XII, s. v. *magister militum*, Stuttgart.
- Günther, R. – Korsunskij, A. R. (1986). *Germanen erobern Rom*. Berlin.
- Harmatta, J. (1951). *The Golden Bow of the Huns*. AAH I, 1-2, s. 107-151.
- Heather, P (2002). *Gótové*. Lidové noviny, Praha.
- Hirth, F. RE VIII, s. v. *Hunni*. Stuttgart.
- Hoops, J. (1911-1913). *Germanische Altertumskunde* Bd. 1. Straßburg.
- James, E. (1982). *The Origins of France from Clovis to the Capetians (500-1000)*. London.
- Kradin, N. N. (2003). *Nomadic Empires: Origins, Rise, Decline*. In N. N. Kradin – T. Bondarenko – T. Barfield, (Eds.), *Nomadic Pathways in Social Evolution*. Moscow: Center for Civilizational and Regional Studies of the Russian Academy of Sciences, 73–87.
- Mayell, H. (2001). *Russian tombs hold clues to obscure life of Asian Huns*. National Geographic 12. 7. 2001.
- Martindale, J. R. (1980). *Prosopography of the Later Roman Empire II* Cambridge.
- Minyaev, S. (1996). *Xiongnu Archaeology in Russia. New Finds and some Problems*. Arts Asiariques 51. Paris.
- Planitz, H. –Eckhardt, K. A. (1971). *Deutsche Rechtsgeschichte I*. Graz-Köln.

Stuart, S. B. (1992). *Nomadic Challenges and civilized Responses*. [http. Razg. International. Com. Nomads. htm](http://Razg.International.Com.Nomads.htm).

Thompson E. A. (1999). *Hunové*. Lidové noviny. Praha.

Várady, L. (1969). *Das letzte Jahrhundert Pannoniens (376-476)*. Budapest.

Wenskus, R. (1961). *Stammesbildung und Vefassung. Das Werden der frühmittelalterlichen gentes*. Köln -Graz.

Wolfram, H. (1980). *Die Goten*. C. H. Beck. München.

Zöllner, R. (1970). *Geschichte der Franken bis zur Mitte des 6. Jahrhunderts*. München.

Texty

Doc. PhDr. Jarmila Bednaříková, CSc.

CAES. BELL. GALL. VI 22: Agriculturae non student, maiorque pars eorum victus in lacte, caseo, carne consistit. Neque quisquam agri modum certum aut fines habet proprios; sed magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque hominum, qui una coierunt, quantum et quo loco visum est agri attribuunt atque anno post alio transire cogunt. Eius rei multas adferunt causas: ne adsidua consuetudine capti studium belli gerendi agricultura commutent; ne latos fines parare studeant, potentioresque humiliores possessionibus expellant; ne accuratius ad frigora atque aestus vitandos aedificent; ne qua oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones dissensionesque nascuntur; ut animi aequitate plebem contineant, cum suas quisque opes cum potentissimis aequari videat.

Ibid. VI 23: Civitatibus maxima laus est quam latissime circum se vastatis finibus solitudines habere. Hoc proprium virtutis existimant, expulsos agris finitimos cedere, neque quemquam prope audere consistere; simul hoc se fore tutiores arbitrantur repentinae incursionis timore sublato. Cum bellum civitas aut illa tum defendit aut infert, magistratus, qui ei bello praesint, ut vitae necisque habeant potestatem, deliguntur. In pace nullus est communis magistratus, sed principes regionum atque pagorum inter suos ius dicunt controversiasque minuunt. Latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque civitatis fiunt, atque ea iuventutis exercendae ac desidia minuendae causa fieri praedicant. Atque ubi quis ex principibus in concilio dixit se ducem fore, qui sequi velint, profiteantur, consurgunt ei qui et causam et hominem probant suumque auxilium pollicentur atque ab multitudine collaudantur: qui ex his secuti non sunt, in desertorum ac proditorum numero ducuntur, omniumque his rerum postea fides derogatur. Hospitem violare fas non putant; qui quacumque de causa ad eos venerunt, ab iniuria prohibent, sanctos habent, hisque omnium domus patent victusque communicatur.

TAC. GERM. 7: Reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt. Nec regibus infinita aut libera potestas, et duces exemplo potius quam imperio, si prompti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione praesunt. Ceterum neque animadvertere neque vincire, ne verberare quidem nisi sacerdotibus permissum, non quasi in poenam nec ducis iussu, sed velut deo imperante, quem adesse bellantibus credunt. Effigiesque et signa quaedam detracta lucis in proelium ferunt; quodque praecipuum fortitudinis incitamentum est, non casus, nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, sed familiae et propinquitates; et in proximo pignora, unde feminarum ululatus audiri, unde vagitus infantium. Hi cuique sanctissimi testes, hi maximi laudatores. Ad matres, ad coniuges vulnera ferunt; nec illae numerare aut exigere plagas pavent, cibosque et hortamina pugnantibus gestant.

Ibid. 11: De minoribus rebus principes consultant; de maioribus omnes, ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud principes pertractentur. Coeunt, nisi quid fortuitum et subitum incidit, certis diebus, cum aut incohat luna aut impletur; nam agendis

rebus hoc auspiciatissimum initium credunt. Nec dierum numerum, ut nos, sed noctium computant. Sic constituunt, sic condicunt: nox ducere diem videtur. Illud ex libertate vitium, quod non simul nec ut iussi conveniunt, sed et alter et tertius dies cunctatione coeuntium absumitur. Ut turbae placuit, considunt armati. Silentium per sacerdotes, quibus tum et coercendi ius est, imperatur. Mox rex vel princeps, prout aetas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est, audiuntur, auctoritate suadendi magis quam iubendi potestate. Si displicuit sententia, fremitu aspernantur; sin placuit, frameas concutiunt. Honoratissimum adsensus genus est armis laudare.

Ibid. 12: Licet apud concilium accusare quoque et discrimen capitis intendere. Distinctio poenarum ex delicto. Proditores et transfugas arboribus suspendunt, ignavos et imbelles et corpore infames caeno ac palude, iniecta insuper crate, mergunt. Diversitas supplicii illuc respicit, tamquam scelera ostendi oporteat, dum puniuntur, flagitia abscondi. Sed et levioribus delictis pro modo poena: equorum pecorumque numero convicti multantur. Pars multae regi vel civitati, pars ipsi, qui vindicatur, vel propinquis eius exsolvitur. Eliguntur in isdem conciliis et principes, qui iura per pagos vicosque reddunt; centeni singulis ex plebe comites consilium simul et auctoritas adsunt.

Ibid. 14: Cum ventum in aciem, turpe principi virtute vinci, turpe comitatu virtutem principis non adaequare. Iam vero infame in omnem vitam ac probrosum superstitem principi suo ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloriae eius adsignare praecipuum sacramentum est. Principes pro victoria pugnant, comites pro principe. Si civitas, in qua orti sunt, longa pace et otio torpeat, plerique nobilium adolescentium petunt ultra eas nationes, quae tum bellum aliquod gerunt, quia et ingrata genti quies et facilius inter ancipitia clarescunt magnumque comitatum non nisi vi belloque tueare; exigunt enim principis sui liberalitate illum bellatorem equum, illam cruentam victricemque frameam. Nam epulae et quamquam incompti, largi tamen apparatus pro stipendio cedunt. Materia munificentiae per bella et raptus. Nec arare terram aut exspectare annum tam facile persuaseris quam vocare hostem et vulnera mereri. Pigrum quin immo et iners videtur sudore acquirere quod possis sanguine parare.

Ibid. 15: Quotiens bella non ineunt, non multum venatibus, plus per otium transigunt, dediti somno ciboque, fortissimus quisque ac bellicosissimus nihil agens, delegata domus et penatium et agrorum cura feminis senibusque et infirmissimo cuique ex familia; ipsi hebent, mira diversitate naturae, cum idem homines sic ament inertiam et oderint quietem. Mos est civitatibus ultra ac viritim conferre principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum etiam necessitatibus subvenit. Gaudent praecipue finitimarum gentium donis, quae non modo a singulis, sed et publice mittuntur, electi equi, magna arma, phalerae torquesque; iam et pecuniam accipere docuimus.

JORD. GET. 78: tum Gothi haut segnes reperti arma capessunt primoque conflictu mox Romanos devincunt, Fuscoque duce extincto divitias de castris militum spoliunt magnaue potiti per loca victoria iam proceres suos, quorum quasi fortuna vincebant, non puros homines, sed semideos id est Ansis vocaverunt.

Ibid 304: Sed postquam ad senium pervenisset et se in brevi ab hac luce egressurum cognusceret, convocans Gothos comites gentisque suae primates Athalaricum infantulum adhuc vix decennem, filium filiae suae Amalasuethae, qui Eutharico patre orbatus erat, regem constituit, eisque in

mandatis ac si testamentali voce denuntians, ut regem colerent, senatum populumque Romanum amarent principemque Orientalem placatum semper propitiumque haberent post deum.

GREG. TUR. HF II 31: Procedit novus Constantinus ad lavacrum, deleturus leprae veteris morbum sordentesque maculas gestas antiquitus recenti latice deleturus.

Cui ingresso ad baptismum sanctus Dei sic inquit ore facundo: "Mitis depone colla, Sigamber; adora quod incendiasti, incende quod adorasti".

Erat autem sanctus Remegius episcopus egregiae scientiae et rethoricis adprimum inbutus studiis, sed et sanctitate ita praelatus, ut Silvestri virtutebus equaretur.

Est enim nunc liber vitae eius, qui eum narrat mortuum suscitasse. Igitur rex omnipotentem Deum in Trinitate confessus, baptizatus in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti delebutusque sacro crismate cum signaculo crucis Christi. De exercito vero eius baptizati sunt amplius tria milia.

RIMBERT, VITA ANSKARII 27:ⁱ Verum ipso inter has pressurarum angustias posito, cum dies placiti appropinquaret, quadam die inter sacra missarum sollemnia, dum sacerdos altari astans mysteria sancta benediceret, illi in terram prostrato caelestis effusa est inspiratio. Siquidem Spiritus sancti dono interius roboratus et fiducia maxima in animo confortatus, cognovit, omnia sibi proventura uti vellet. Nam rex, congregatis primo principibus suis, de hac patris nostri legatione sum eis tractare coepit. Qui sortibus quaerendum statuerunt, quae super hoc deorum esset voluntas. Exeuntes igitur more ipsorum in campum, miserunt sortes; ceciditque sors, quod dei voluntate christiana^a religio ibi fundaretur. Quod factum unus^b ex primoribus, amicus domni episcopi, statim ei innotuit et, ut consolaretur animo, admonuit, dicens: 'Confortare et viriliter age, quia deus voluntati et legationi tuae non abnuat'. Sicque ipse, fiducia sumpta, spiritu interiori laetificatus, exultabat in Domino. Deinde^c cum dies placiti advenisset, quod in praedicto vico Byrca habitum est, sicut ipsorum est consuetudo, praeconis voce rex, quae esset eorum legatio, intimari fecit populo. Quo illi audito, sicut erant antea errore confusi, diversa sentire et tumultuare coeperunt. Quibus ita perstreptentibus, consurgens unus, qui erat senior natu, in medio plebis, dixit: 'Audite me, rex et populi. De cultura istius dei^d pluribus nostrum bene iam est cognitum, quod in se sperantibus magnum possit praestare subsidium. Nam multi nostrum iam saepius et in marinis periculis et in variis necessitatibus hoc probaverunt. Quare ergo abicimus, quod necessarium nobis et utile scimus? Aliquando nempe quidam ex nobis Dorstadum adeuntes, huius religionis normam profuturam^e sibi sentientes, spontanea voluntate suscipiebant. Nunc^{*} multae interiacent insidiae, et pyratum infestatione periculosum valde nobis iter illud factum est. Quod ergo tam longe positum prius sollicitate quaerebamus, hic nobis modo oblatum^f quare non suscipimus? Et qui eius dei gratiam nobis in multis utilem probavimus, quare servos^{*} eis nobiscum manere non libenter assentiamus? Attendite^{**}, populi, consilium vestrum et nolite abicere utilitatem vestram. Nobis enim, quando nostros propitios habere non possumus deos, bonum est huius dei gratiam habere, qui semper in omnibus potest et vult ad se clamantibus auxiliari'. Hoc^g ergo ita perorante, omnis multitudo populi unanimes effecta, elegit, ut secum et sacerdotes essent, et^{***} quae^h competebant mysteriis Christi apud eos sine contradictione fierent. Rex itaque surgens a placito, statim cumⁱ misso domni episcopi suum direxit nuncium, mandans populi unanimitatem ad suam voluntatem conversam; sibi que hoc^k per omnia placere, necdum tamen se plenam licentiam ei concedere posse, donec in alio placito, quod erat in

altera parte regni sui¹ futurum, id ipsum populis ibi positis nuntiaret. Tunc iterum bonae memoriae pater noster consueta sua requirens subsidia, divinam clementiam intentius exorabat; cum ecce placiti tempus advenit, et rex praeconis voce legationem domni episcopi atque omnia pariter quae in priori placito dicta et acta fuerant intimari fecit.

PACTUS LEGIS SALICAE

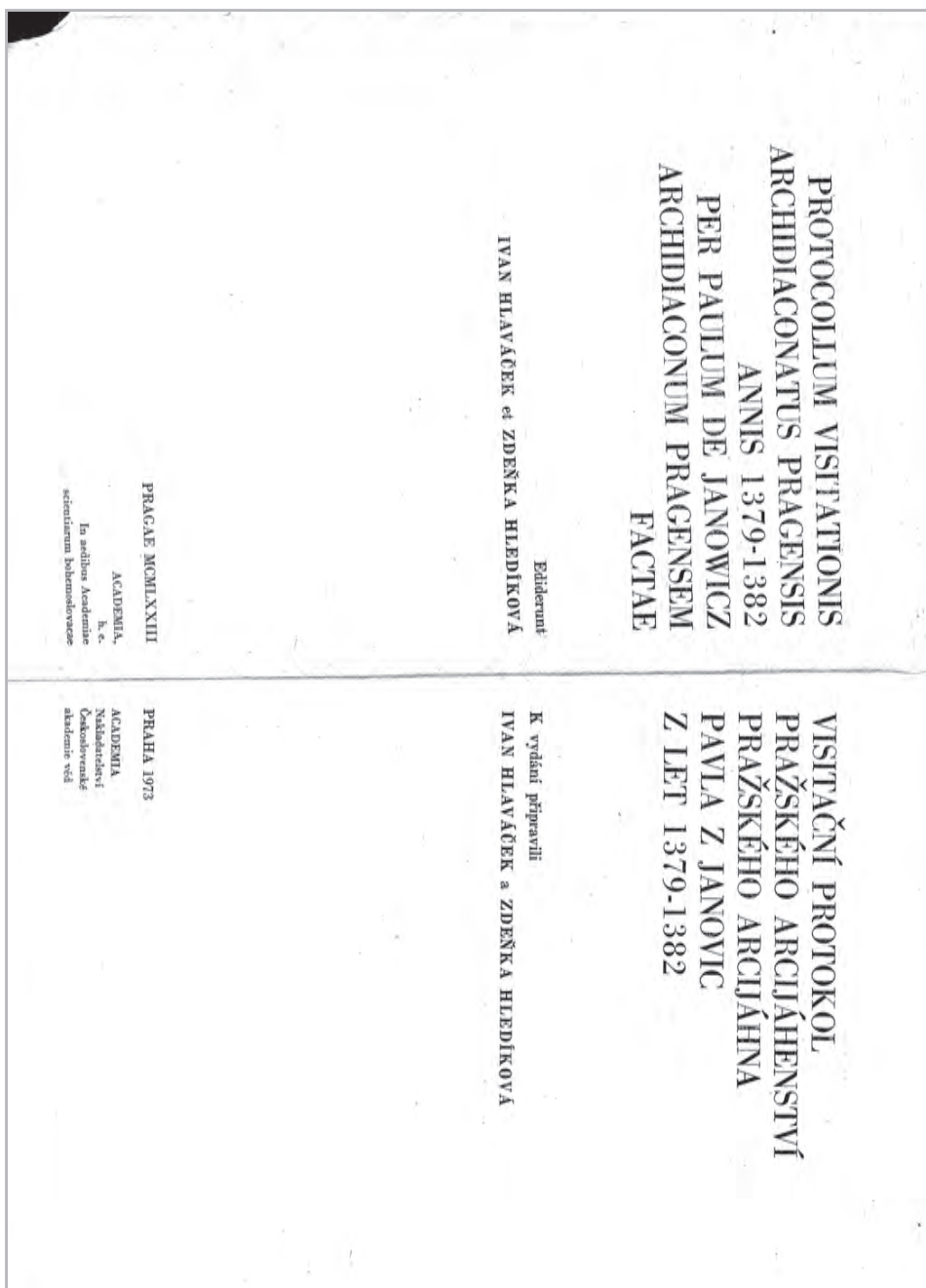
XLI. 1 De homicidiis ingenuorum¹: Si quis ingenuum Francum aut barbarum, qui lege Salica uiuit, occiderit, cui fuerit adprobatum, mallobergo leodi sunt ... solidos CC culpabilis iudicetur.

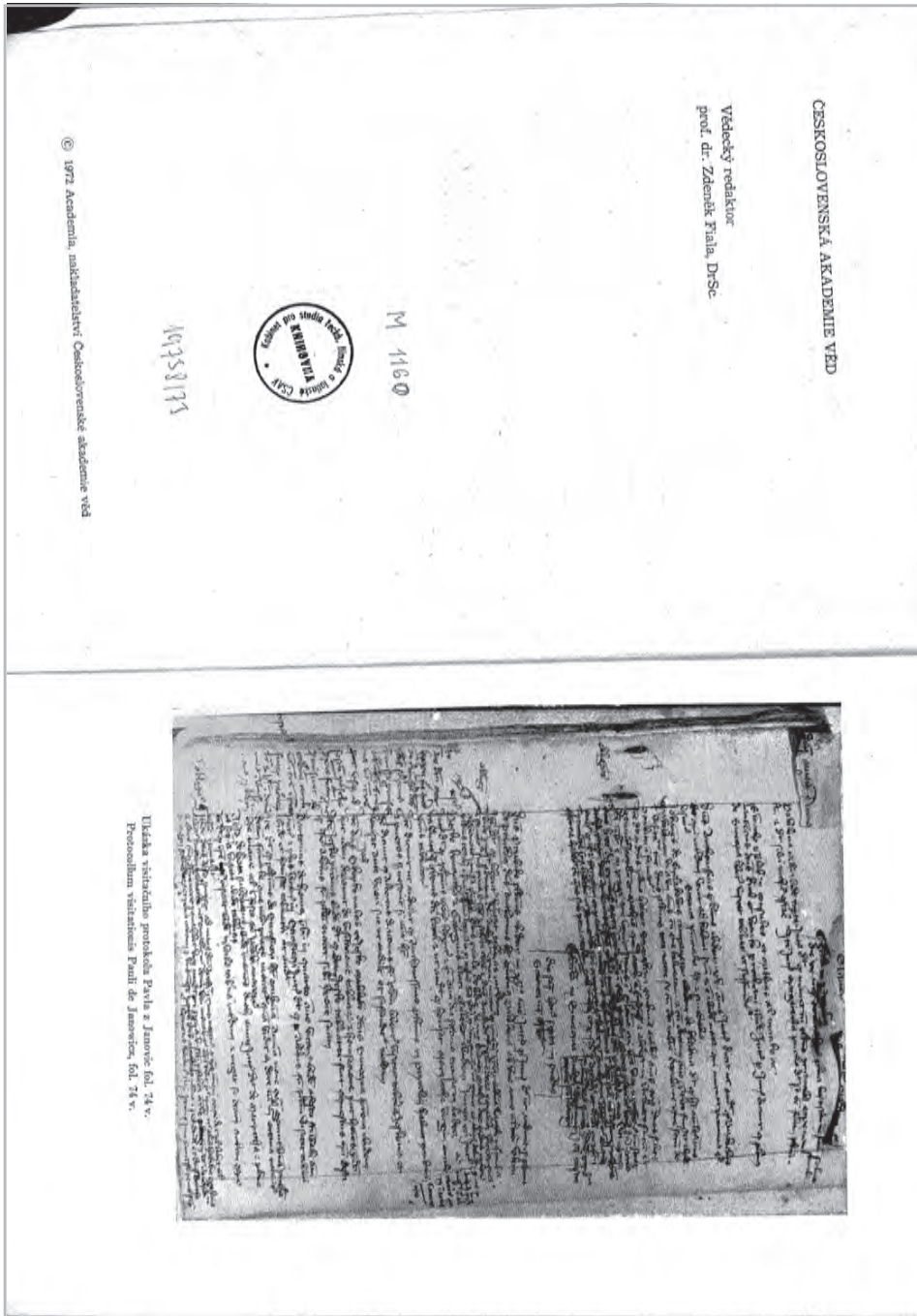
§ 5. § 5. Si (quis) uero eum qui in truste dominica est occiderit (cui fuerit adprobatum), mallobergo leodi hoc est ... solidos DC culpabilis iudicetur.

§ 8. Si uero Romanus homo, conuiuia regis, occisus fuerit (cui fuerit adprobatum), (mallobergo leodi) sunt ... solidos ccc culpabilis iudicetur. § 9. Si uero Romanus homo possessor occisus fuerit, qui eum occidisse probatur, mallobergo uualaleodi sunt, ... solidos c culpabilis iudicetur.

Čeština latinsky – latina česky aneb Musíme být všichni Ciceronové?

Zuzana Silagiová

Ukázka vichřiceho protokolu Pavla z Janovic, fol. 74 v.
Protonotarium vichřiceho Pavla de Janovica, fol. 74 v.

duo verba suprascr. — l) Suprascr. — m) Praeced. quattuor verba suprascr. — n) Scr. vigiliarum. — o) Seq. qui del. — p) Praeced. ecclesiis del. — q) Seq. habuit del. — r) Seq. cum del. — s) Suprascr. — t) Praeced. mulieris del. — u) Praeced. tria verba suprascr. Medium scr. uxore. — v) Praeced. ecclesia del.

f. 18 v **Ecclesia sancti Gastuli, feria tertia post dominicam Reminiscere, die XXI mensis Februarii, in prandio.**

Dominus Johannes, plebanus ibidem in septimo anno, iuratus et interrogatus dicit, quod Markoldus de Longa platea, civis, plebanus suus, habens legitimam uxorem Elizabet nomine, infamatur de adulterio cum Anka uxore Markonis sartoris de Longa platea de parrochia plebani predicti.

Item^{a)} dicit, ut audivit, quod dominus Henzlinus, altarista sancte Margarethe, de collacione domini archiepiscopi, qui infamatur de concubitu cum Mara, quam tenet in domo secum in propriis expensis, quam appellat commatrem et ipsa eum compatrem. Et dicit, quod quinque anni sunt, sicut dicta mulier habebat domum in Longa platea et maritum, circa quam dictus presbyter altarista stabat in expensis; et tunc domino Potha, archidiacono Pragensi visitacionem faciente, contra dictum altaristam fuit depositum et fuit infamatus cum dicta Mara de adulterio, ob quod dictus archidiaconus sub pena excommunicacionis late sentencie mandaverat, ut idem altarista de domo dicte mulieris recederet et eidem amplius non commaneret, cuius mandati deponens fuit executor,^{b)} et monuit et mandavit,^{c)} prout in litera ipsius domini Pothe continebatur, post quod mandatum idem altarista recessit de domo dicte mulieris, cuius mulieris marito mortuo^{d)} dictus altarista domum sibimet emit ante tres annos dictamque mulierem, quam compatrissam appellat, ad domum suam recepit simulque stant in expensis et fama volat, quod ipsi simul com[m]isceantur, que mulier dicit dictam domum pro suis pecuniis fore emptam.

Item dicit, quod dominus Nicolaus, altarista altaris sancte Marie ibidem a duobus annis, per se nullam missam legit, qui deberet qualibet ebdomada IIII^{or} missas tenere, quas per alium nunc tenet.

Item dicit, quod dominus Jaxo, altarista sancte Katherine ibidem, predicator[r] in ecclesia sancti Egidii, teneretur legere qualibet ebdomada III misas, qui tamen per alium tenet solum unam missam et dicit, quod dictus dominus Jaxo recepit X sexagenas grossorum a Piskorzone cive parrochiano suo, qui prius solvebat unam sexagenam census pro ecclesia^{e)} sancti Castuli, qui Piskorz nunc propter conscienciam libenter rehaberet dictas X sexagenas et solveret unam pro ecclesia predicta.

Stephannus de Kremzir, presbyter in septimo anno, vicarius dicte

ecclesie quinto anno, iuratus et interrogatus dicit de Markolde, ut testis supra proximus.

Item dicit, quod Jakobus, barbatus de Longa platea, civis Pragensis, parrochianus dicte ecclesie, a XX annis non communicavit et raro intrat ecclesiam et raro confitetur.

Item dicit, quod in parrochia¹⁾ ecclesie versus balneum²⁾ circa flumen mulieres publice convenerunt domum et morantur, ad quas est communis accessus.

Item³⁾ dicit, ut audivit, quod ad dotem sancti Leonhardi sepiissime intrant mulieres publice et alie diverse etiam monachi et presbyteri alii et faciunt ibidem conventicula eorum et commiscuntur⁴⁾ et, ut audivit, quod maxima scandala committuntur ibidem in dote et nequicie publice.

Item⁵⁾ dicit, ut audivit, quod dominus Bartholomeus, plebanus sancte Marie ante Letam curiam, infamatur cum quadam marita vel fiolatoris vel fistulatoris uxore de concubitu et dicitur, quod sepius visitant se mutuo.

Item dicit, ut audivit, quod plebanus sancti Michaelis in Opatowicz, *f. 19 r* decanus Pragensis, infamatur de concubitu cuiusdam maritate.

Item dicit, ut audivit, quod plebanus sancti Clementis in Porzic infamatur de concubinato.

Item dicit, ut audivit, quod plebanus sancti Petri in Porzicz coligit diversas mulieres ad domum dotis sue et permittit easdem commisceri.

Item¹⁾ dicit, quod ad dotem sancti Johannis in Vado intrant sepe mulieres vage et vivu[n]t ibidem enormiter, ut audivit.

Item dicit, ut audivit, quod publice famatur, quod ad dotem sancti Nicolai ex alia parte sepe intrant mulieres vage et alie et habent sepe conventicula cum presbyteris et clericis et quod sepius eciam commiscuntur.

Item dicit de Henzlino, altarista altaris sancte Margareth[e], ut supra et dicit, quod prius eandem abiuraverat, eam velle dimittere, quod tamen non fecit et dicit, quod est valde litigiosus et proprie voluntatis.

Potho de Lybczano, diaconus^{m)} et plebanus ecclesie in Wracow, Olomucensis diocesis a festo sancti Georgii [23. IV.] anni preteriti, manens ibidem circa plebanum in expensis a festo sancti Laurentii [10. VIII.] anni proxime preteriti, interrogatus per iuramentum dicit de domino Henzlino ut supra et aliud nescit pro eo, quia ipse interest leccionibus suis quando legitur et audit in theolo[g]ia et demum repetit et sic nichil scit.

Nicolavus[!] de Usk super Albea, presbyter a XXVI annis vel citra, altarista altaris sancte Marie in dicta ecclesia XVII anno vel citra, iuratus et interrogatus dicit, quod ad IIII^{or} missas tenetur septimanatim ex pronuncciacione vicariorum in spiritualibus, quas tenet per alium, nam per se tenere non potest ex eo, quia habet aliam capellam, cui personaliter servit in hospitali Pselini Bohuslai in plebe sancte Crucis.

Item dicit de Henzlino altarista, de quo supra, quod infamatur.[!] de

concubitu cum muliere, de qua supra, sed credit, quod Frana pistor, parochianus dicte ecclesie, ex invidia dictum presbyterum acuset. Die^{na} XXV Februarii in hospitali Peslini Bohusl[a]ji, dominus altarista predictus, res dicti altaris ostendit, primo ornatus aureus in campo viridi, calix argenteus deauratus et unum ornatum feriale habet circa altare continue in ecclesia predicta cum aparatibus integris.

Martinus de Lybun, presbyter in secundo anno, serviens circa altare Omnium sanctorum in dicta ecclesia loco Johannis^o de Rudnicz accoliti III missas et serviens circa altare sancte Marie in dicta ecclesia loco domini Nicolai de Usk, rectoris dicti altaris principalis, IIII^{or} missas septimana qualibet, et dicit, quod moratur circa dictam ecclesiam IX annis, iuratus et interrogatus dicit, quod Wenceslaus de Longa platea dictus Lopata fovet in domo^{na} sua mulieres meretrices, ad quas est accessus communis, per quod homines scandalizantur.

Item dicit de domino Henzolino altarista, ut supra.

Item dicit, ut audivit, quod ad dotem plebani sancti Leonhardi intrant interdum et mulieres et virgines aliquales, ut audivit et infama[n]tur, quod inmunde vivant. Ibidem formatas ostendit et est promotus extra diocesim et receptorias habet, que ostendit omnia.

Johannes alias Henz[li]nus de Broda Ungaricali, presbyter a XV annis, altarista altaris sancte Margarethe a dictis annis in dicta ecclesia sancti Castuli, habens VIII° sexagenas census annui, quas recipit a domina Katharina, uxore purgravii Wissegradensis.

Item dicit, quod Mara vidua moratur in domo cum presbytero predicto a tribus annis, cuius maritus Marziko nomine eciam in domo deponentis mortuus est ante duos annos, quos tenuit propter deum, ne nimium contribuerent cum civitate, que bene duobus annis ponebat secum bursam et secum comedebat et ipse erat met secundus et ipsa met secunda, et dicit, quod ipsa habuit domum cum marito suo ex opposito plebani sancti Castuli, in quorum expensis stetit uno anno.

f. 19 v Item interrogatus, utrum fuerit sibi umquam mandatum per archidiaconum vel correctorem cleri vel aliquem superiorem, ne dicte Mare cohabitaret in domo, respondit, quod sic per dominum Pothonem, archidiaconum Pragensem. Et dicit, quod monitus per plebanum suum prescriptum cum monitione domini archidiaconi prescripti recessit de domo dicte domine et mariti sui. Interrogatus, qua de causa fuerit sibi mandatum predictum, respondit, quod forte fuit infamatus cum eadem, quam tamen dicit se nunquam cognovisse carnaliter, cuius duos pueros dicit se de sacro fonte levavisse et dicit, quod dicta mulier circa festum sancti Georgii [23. IV.] proxime venturum recedet ab eo et matrimonium vult contrahere, ut audit ab ipsa.

Anno^{na} domini M^oCCCLXXX die XXVIII mensis Februarii, hora

terciarum in ecclesia Pragensi dictus dominus Henzlinus confessus est, quod dicta domina Mara commater sua linicida habeat medietatem domus et ipse aliam medietatem, que domus est sita in parrochia sancti Castuli Maioris civitatis Pragensis inter domos Frane pistoris ab una parte et ab alia parte quondam Czizkonis carnificis, qui quidem presbyter medietatem suam dicte domus vendidit dicte Mare pro XIII sexagenis, quarum sex — tres infra duas ebdomadas et tres alias dabit^{r)} eadem Mara in festo sancti Georgii [23. IV.] proxime venturo, IIII^{or} in festo Penthecostes [13. V.] et residuas IIII^{or} infra octavas sancti Wenceslai [5. X.] festorum inmediate se sequencium, presentibus domino Wenceslao dicto Portulan, altarista in ecclesia Pragensi, et domino Paulo, archidiacono Pragensi. Ibidem dominus archidiaconus ordinavit, ut dicte pecunie per ipsam mulierem deponantur circa me Vitum, notarium publicum, dicto vendenti tradende in terminis prescriptis.

Item^{s)} in curia archiepiscopali, dicta die, hora sexta vel quasi, dictus dominus Henzlinus, altarista sancte Margarethe in ecclesia sancti Castuli, quod ipse infra dominicam Letare proxime venturam [4. III.] sub penis in prioribus obligacionibus contentis et sententia excommunicationis late^{l)} sentencie promisit, se recipere de dicta domo quodque cum dicta Mara amplius nunquam in aliqua domo morabitur, nec secum bibet, nec comedit, nec secum aliquod commercium aliud habebit sub penis carcerum pro duobus mensibus, cui se submitit, presentibus domino Ryvino, archidiacono Pilznensi et domino Johanne dicto Prusnicz, testibus in premissis. Item anno supra, die prima mensis Marci, dicta Mara pro domino Henzolino vendente deposuit III sexagenas grossorum, quas dictus dominus Henzlinus recepit pro numeratis, presentibus dominis P[aulo] Pragensi et Ryvino Pilznensi archidiaconorum et aliis pluribus.

Item anno supra in vigilia sancti Georgii, die XXI [!] mensis Aprilis dicta Mara solvit eidem domino Henzolino III^s sexagenas, quas recepit pro numeratis, presentibus dominis Paulo Pragensi, Ryvino Pilznensi archidiaconorum, Benessio Uborek, Johanne de Tost, canonicis Pragensis ecclesie testibus.

Item feria tertia in festo Penthecostes [15. V.] Mara predicta reposuit IIII^{or} sexagenas circa me Vitum notarium, presentibus dominis Ryvino Pilznensi et Paulo Pragensi archidiaconorum, Nicolao de Masczow notarii publicis [!] testibus in premissis.

Ibidem dominus archidiaconus predictus inhibuit michi notario, ut non detur domino Henzolino predicto, donec sibi domum de tabulis civitatis extabulabit.

Itemⁿ⁾ anno quo supra, die dominico proximo post festum Corporis Christi, videlicet die XXVII mensis Maii in ecclesia Pragensi ante tumbam sancti Adalberti, hora terciarum vel quasi, Mara mulier predicta confessa

est coram me notario^{o)} et dixit, quod dominus Henzlinus, de quo supra, domum, de qua contencio inter ipsam et dominum Henzlinum predictum actabatur, sibi domine Mare intabulavit in tabulas civitatis Pragensis et sic dixit et mandavit, ut quat[u]or sexagene grossorum,^{o)} quas prius petiverat, sibi non dari donec non fuerit censibus^{x)} [?], quod dicte IIII^{or} sexagene sibi darentur^{y)} et assignarentur, nam eidem dictam domum extabulavit, presentibus Peskone de Syrziegowycz Pragensis et Haskone de Zaidlicz, Misnensis diocesis^{z)} clientibus[!], testibus in premissis.

Item feria secunda post festum Corporis Christi, die XXVIII mensis Maii, hora completorii vel quasi, dominus Henzlinus predictus dictas IIII^{or} sexagenas in numerata pecunia recepit, quas dicta domina Mara reposuerat termino requirente presentibus domini[s] Paulo Pragensi et Ryvino Pilzneni archidiaconorum, Hronone cliente de Tomicz, testibus in premissis.

Ebrus^{aa)} Blahut et Wenceslaus Piskorz,^{z)} cives Maioris civitatis Pragensis, parrochiani dicte ecclesie, iurati et interrogati dicunt, quod dominus Henzlinus, testis supra proximus, habet quandam mulierem in domo sua, cum qua infamatur publice.

Item^{bb)} Wenceslaus Piskorz dicit, quod ante sedecim annos Fenczlinus, pater domini Jaxonis altariste in dicta ecclesia, prescriptus^{cc)} tenuit domum, quam nunc ipse deponens tenet, in qua pro ecclesia sancti Castuli deputaverat unam sexagenam an[n]ui census, quam etiam ipse deponens bene bis solvit ipsi ecclesie, quam quidem domum ipse deponens emit a dicto domino Jaxone, filio dicti Fenczlini, pro LIII^{or} sexagenis, et cum X sexagenis retinisset in pignore census dicte sexagene, tunc dictus Jaxo aportavit literas civitatis facientes fidem de dicto censu, quas de consensu plebani sancti Castuli domini Hermanni pie memorie laniavit, quibus laniatis deponens dictas X sexagenas retentas sibi tradidit et sic a solutione^{dd)} dicti census fuit solutus. Ubi dictus Jaxo r[e]ceptis dictis X sexagenis ad plebanum dixit: „Plebane, ego ita bene volo servire et deum exorare pro anima patris mei sicut tu et easdem mulieribus dare.“ Et hec acta sunt presentibus[!] Ula dicto Tasnerz, civi Pragensi.

Ornamenta^{bb)} ecclesie: VII ornatus festivales cum toto aparatu et sex feriales, duo missalia antiqua et duo de specialibus missis, tres calices argentei et unus deauratus, due ampule argentee, monstrancia argentea deaurata cum subpede deaurato, habens crucifixum desuper deauratum^{ee)} estimationis XVIII sexagenas, sed pes ipsius monstrancie est obligatus per vitricum ecclesie et de consensu plebani in duabus sexagenis. Item alia monstrancia deaurata portans cooperturam kristallinam. Item due monstrancie argentee cum subpedibus ligneis late ambe admodum peralmaterii. Item una parva monstrancia argentea deaurata. Item ultima de lapide akstajnino habens pedem argenteum cum nodo deaurato. Item dicit plebanus, quod uxor domini Pauli, pie memorie, mater archiepiscopi moderni, dona-

verat pro dicta ecclesia duas ymagines sanctorum⁽¹⁾, Sigismundi et sancte Margarethe, que ymagines cum dictis monstranciis servabantur in quadam kapsa, quam idem plebanus propter securitatem servabat in quadam kamneta in domo dicte domine matris archiepiscopi, qua mortua dictus dominus archiepiscopus, tunc episcopus Misnensis, recepit et monitus per plebanum ipsas reddere noluit dicens, quod deberet prius ad curiam Romanam citari tunc solvetis [!]. Et dominus archidiaconus mandavit plebano, ut moneat ad hoc archiepiscopum pro restitutione dictarum ymaginum / sub pena prestiti iuramenti. Item dicit plebanus, quod habuit unum⁽¹⁾ missale de rubrica Romana, quod vendidit anno de presenti pro sex sexagenis cum dimidia. Et dominus archidiaconus mandavit eidem plebano, ut infra IIII^{or} menses procuret unum aliud eque bonum sub pena suspensionis ab ingressu ecclesie, quam in ipsum fert in hiis scriptis. Item matutinale in duobus voluminibus, psalteria tria mala, unum bonum. Item viaticus bonus, quem reliquit predecessor suus ecclesie. Item graduale et antifonarium notata. Item psalterium bonum pertinens ad dictum viaticum. f. 20 r

Eccel. s. Gastuli: a) *In marg. in medio art.* Dominus Pota archidiaconus Pragensis. – b) *Scr. executor.* – c) *Seq.* Quod ipse moretur de domus ipsius[?] del. – d) *Corr. e morduo.* – e) *Praeced. domino del.* – f) *Praeced. platea del.* – g) *Seq. retro chorum sancti I del.* – h) *In marg. sancti Leonardi per B.* – i) *Supraser.* – k) *In marg. per script. B* plebanum ante Letam curiam. – l) *In marg. per script. B* in vado. – m) *Praeced. presbyter del.* – n) *Inde ad finem art. postea compresse scr.* – o) *Praeced. domini del.* – p) *Praeced. dote del.* – q) *In marg. Nota. Testis atramento tinctum.* – r) *Praeced. octo verba supraser.* – s) *In marg. Obligatio per script. B.* – t) *Reliquum huius et tres seq. art. in fol. 20r sub signo ** . – u) *Hic et seq. art. in folio apposito.* – v) *Praeced. tria verba postea supraser.* – w) *Supraser.* – x) *Supraser. valde non expresse.* – y) *Marg. Data.* – z) *Supraser.* – aa) *In marg. Testes.* – bb) *In marg. Nota alienacionem.* – cc) *Seq. inhabitav[it] del.* – dd) *Praeced. a soliti del.* – ee) *Praeced. quattuor verba supraser.* – ff) *Scr. unam.*

Ecclesia sancti Leonhardi in foro pullorum, die XXIIIe mensis Februarii, in prandio.

Statuta provincialia ostendit.

Dominus Procopius, plebanus dicte ecclesie in secundo anno, interrogatus per iuramentum dicit, quod Marziko dictus Menkas, civis Maioris civitatis Pragensis, parrochianus deponentis, habet mulierem honestam, a qua omnia bona habet et vivit pessime cum eadem cotidie eam percuciendo et minatur sibi mortem inferre et nuper ipsam in tantum percussit, quod vix respiravit sic, quod fuit procurata sacramentis, et hec sepe facit eidem

tum fuerit per dictum plebanum^{m)}, pro eodem domini Wilhelmus in Budecz et Florianus in Cleczano, ecclesiarum plebani, manu coniu[n]cta fideiusserunt, qui Sulko sub pena unius sexagene amplius non corisareⁿ⁾ publice promisit, presentibus dominis Ryvino, archidiacono Pilznensi, Benessio de Smrdow, presbytero vicario ecclesie Wissegradensis.

Eccl. in Perucz: a) *In marg.* Testes. — b) *Praeced.* adulterio del. — c) *Praeced.* duo verba supra del. Johannes scr. — d) *Corr. e Petri* — e) *Per errorem* audivit scr. — f) *Scr.* Sulconem. — g) *Scr.* coriscatur. — h) *Scr. texte.* *Praeced.* viden[s] del. — i) *Scr.* unam. — k) *Praeced.* habet del. — l) *Totus art. postea adscr. et inclare del.* *In marg.* Obligatio. — m) *Textus ad hunc verbum per script. B.* — n) *Scr.* corisarare.

Ecclesia in Telecz, die supra, hora vesperorum vel quasi.

Benedictus de Jarpicz, presbyter a IIII^{or} annis, vicarius ibidem in secundo anno, interrogatus per iuramentum dicit, quod tribus vicibus vix fuit in taberna a tempore, quo ibidem moratur.

Item dicit, quod ipse testis in Tinecz corisavit in festo sancti Bartholomei [24. VIII.] anni presentis, alibi nunquam corisavit.

Item dicit, ut audivit, quod plebanus ibidem, dominus Sulko, habet concubinam Maretham nomine.

Item dicit, quod a festo sancti Georgii [23. IV.] anni presentis stat in excommunicacione et medio tempore neque confitetur neque^{o)}.

Item dicit, quod habet formatas in Slana et processit^{b)} extra diocesim et docet de eisdem infra VIII° dies sub pena excommunicacionis.

Henricus^{c)} de Telecz, compatronus ibidem, iuratus et^{d)} interrogatus dicit, quod plebanus et vicarius predictus^{e)} ac frater germanus plebani, conventor ibidem, corisant.

Henricus dictus Kokowecz, cliens, compatronus ibidem, interrogatus per iuramentum dicit, ut audivit, quod plebanus^{e)} est infamis cum quadam muliere de concubinato, et dicit, quod interdum corisat.

f. 66 v Dominus Sulko, plebanus ibidem XII annis, interrogatus, quod non habuit Maretham aliquam, sed habuit Maruskam domesticam duobus annis, quam ante unum annum evasit.

Item dicit, quod de anno presenti in estate venerant quedam mulieres vage et post Sdienkonem^{e)} clericum intraverant ecclesiam et insaniverunt ibidem, sed statim recesserunt.

Item dicit, quod ludit aleam, sed a duobus annis non lusit, nec corisavit.

Nyecko presbyter, frater germanus dicti plebani et conventor fructuum ecclesie ibidem, interrogatus dicit, quod ipsa una cum fratre suo et

vicario circa dominum Henricum, patrónum ecclesie, corisaverunt circa quartale unius anni, ut dicit.

Eccl. in Telec: a) *Relatio non ad finem perducta.* – b) *Seq. in civita[te] Ra[conicensi] del.* – c) *In marg. Testes.* – d) *Praeced. duo verba suprascr.* – e) *Suprascr.*

Ecclesia^{a)} in Klobuk, dicta die, hora vesperorum vel quasi.

Invenimus ecclesiam vacare et patronos discordare in presentacione, quibus mandavi, ut finaliter die sabbati quatuor temporum [17. XII.], si non concordarent, in curia archiepiscopi Prage comparerent.

Eccl. in Klobuk: a) *Totus art. per script. B.*

Ecclesia in Wrany, die supra, hora completorii vel quasi.

Dominus Martinus, plebanus ibidem circa XX^{ti} annos, interrogatus dicit, quod Petrus, cliens ibidem, mutuat X sexagenas pro una ad annum nomine usurarum.

Item^{a)} dicit: plebanus de Telec^{b)} habet concubinam a quinque annis continue, quam tenet interdum in domo et interdum in villa Skali in plebe sua et in gasa sua propria^{c)}, quam^{d)} habet in eadem villa Skali^{e)}, cum qua eciam moratus est in Brieznesz per tria miliaria a plebe sua distante.

Item dicit, quod ipse plebanus de Telec et vicarius suus libenter corisant, ut audivit.

Item dicit, quod plebanus de Lukowa, dictus Kacziczie, est totus secularis et venator et ludit in alea una cum ipso teste, interdum et Nicolao vicario suo, scilicet deponentis.

Ibidem^{f)} dictus dominus Martinus, plebanus, promisit ad manus domini archidiaconi et mei notarii^{g)}, quod nunquam ludet taxillos neque in alea amplius, nec taxillos in dote sua vel extra dotem^{h)}, nec aliquem permittet ludere, et quocienscunque luserit vel ludere permiserit, quod tuncⁱ⁾ pro qualibet vice incidet penam unius sexagene pro fabrica ecclesie medietatem et pro domino archidiacono medietatem solvendarum[!], presentibus dominis Paulo de Lidicz, decano Slanensi et Mathia de Pozdna, ecclesiarum plebanis, testibus in premissis et Mathia, cliente de Janowicz et Jaroslao de Perucz, teste infra, ad premissa vocatis et rogatis.

Statuta nulla habet.

Jaroslaus de Perucz, clericus in minoribus constitutus, campanarius ibidem XII annorum, interrogatus per iuramentum dicit de Petro nobili, cliente ibidem, quod sit usurarius, ut supra.

QUADRAGESIMALE ADMONTENSE

KÁZÁNÍ I, POPELEČNÍ STŘEDA

[f. 55r] ¹*Convertimini ad me in toto corde vestro* etc. Videns vos pauciores in sermone ante me quam heri, dico, quod locusta, quousque sol non oritur, tam diu iacet in quiete, sed quamcito sol oritur A OBEYDE GIJ, tunc saltat, quod saltuum, id est SKOKOW, eius non est finis. Hoc loquor pro eo, quia heri aliquos sol, id est mundane leticie et insanie, OBESSLO GEST, quod adhuc iacent fatigati in membris et forte iacent obstructis fenestris timentes, ne sol verus eos circumveniat. Pro eo estis nunc pauciores. Et scitis, quod ovis semper erraret, si pastor ad eam non aspiceret. Sic, ad vos si prelati et predicatorum non aspicerent.

KÁZÁNÍ XIX, 3. NEDĚLE POSTNÍ (bajka)

Scitis, illud proverbium² unde venit, quando dicitis: Satis est de illo ludo, id est DOSTI TE HRY? Et si nescitis, tunc audite: Vulpes vocatur a fraude et conveniens nomen habet, quia sepe multos decipit, eciam sola a multis decipitur. Et ergo ei est dictum istud proverbium. Que³ una vice currens per campos et PO PUSTYNACH, huc et inde, incurrit, id est VBIEHLA GEST, in unam domum vacantem, id est PUSTY DOM, et ibi invenit unam amphoram retro fornacem et dixit: Quid tu hic sola operaris, modo omnes exierunt, id est WYSTIEHOWALI SIE, de domo et tu sola mansisti? Et volens sibi facere solacium, ligavit sibi illam amphoram ad caudam, et sic cucurrit per campos huc et inde, et quo ipsa cucurrit, ibi eciam amphora, sic quod venit ad unum fontem et dixit: Modo cum amphora ambulant pro aqua, eciam hauriam aquam. Et sic ligans amphoram sibi ad collum immisit eam in fontem. Et dum amphora implebatur aqua, vulpes voluit extrahere et non potuit. Et tunc retrospi [f. 110v] ciens dixit: O amphora, quid facis? Non vis exire? Que respondit: Iam satis mecum lusisti, id est PRZEHRRAWALA, iam satis est de illo ludo, ego eciam tecum ludam. Et sic amphora existens plena aqua sua gravedine intravit in fontem vulpem et submersit. Quare hoc dixi? Iam satis de peccatis ligastis ibi vobis in carnisprivio et lusistis cum eis, ut voluistis, ergo timendum est, ne vobis dicat peccatum idem ut

¹ *Ioel 2,12*

² illud proverbium] illud vm proverbium A

³ Que B] Quia A

amphora vulpi ‚Iam satis mecum lusisti‘ et demerget te in infernum ut amphora vulpem. Ergo confiteamini nunc peccata vestra etc.

KÁZÁNÍ XXVI, 4. NEDĚLE POSTNÍ (bajka, exempla)

Opinor, id est MNYM, quod hodie placentas cum papavere comedetis et quia, o, libenter soli comeditis et aliis non datis, dicam vobis de illo fabulam. Semel iverunt duo socii per viam. Tunc unus ad alium dixit: Scis, quia in via fit MNOHO PRZIHOD, ergo promitte michi et ego tibi, ut simus nobis fideles, ut tu me defendas et stes pro me, si aliquid contingeret, et ego similiter faciam. Et sic compromiserunt sibi, et sic transeuntes venerunt ad silvam. Et in silva libenter fiunt STRACHOWE, et sic transeuntes viderunt, modo ursus frangit ligna et intendit super eos. Et sic ambo videntes inceperunt currere. Tunc unus non valens ita cito currere clamavit post alterum: Socie, serva fidem! Et ille non advertens promissum semper cucurrit at ascendit⁴ in arborem considerans, quid ursus isti faciet. Tunc iste videns, quod evadere urso non potest, posuit se in terram cum magno timore, et sic ursus veniens volvit istum huc et illuc, et quia iste pre timore SMRADIL GE SOBIE, ursus senciens fetorem [f. 134v] dixit: Nolo comedere cadaver; recessit ab eo. Et iste senciens, quia ursus recessit, surrexit. Et tunc ille descendens de arbore occurrit isti dicens: Benevenias millesies, bone socie! Dic michi, quid ursus tibi ad aurem SSEPTAL! Tunc iste noluit sibi dicere diu. Tandem dixit: Ex quo non vis carere et semper vis scire, istud michi murmuravit ad aurem dicens: Quisquis⁵ solus placentam comedet, illum vult distrahere; et iste habuit placentam. Tunc statim exponens placentam dixit⁶: O, ego iam nolo solus comedere! Et sic divisit cum isto.

Et ergo quare vos soli comeditis, modo hodie Cristus divisit cum turbis? Sic vos illis dividatis, qui non habent, ex quo sibi piscare etc.

Heri enim habuistis, quod ⁷Zuzana fuit NARCZENA minus iuste per illos senes. Et similiter illa mulier, de qua scribit Ieronimus dicens: Cum vir impregnasset istam mulierem, ivit pro mercimoniis in longinquas partes. [f. 137r] Post longum tempus veniens, modo ista peperit, inveniens filium vidit eum, modo nec sibi nec matri est conformis. Dicit mulieri: Iste puer nec michi nec tibi est conformis. Quomodo est hoc? Tu forte ex alio concepisti. Breviter, cum hoc ostendit aliis, iudicatur esse adultera et lapidari debuit. Et⁸ cum debuit duci ad lapidandum, Socrates⁹ philosophus videns puerum dixit: Ite ad cameram istius mulieris, conspicate, si quid

⁴ semper cucurrit et ascendit] semper ascendit A

⁵ Quisquis] Quidquid A

⁶ exponens placentam dixit B] exponens dixit A

⁷ cf. Dan. 13,19-40

⁸ lapidari debuit. Et B] lapidari. Et A

⁹ duci ad lapidandum, Socrates B] duci tandem Socrates A

habuit in camera sua. Isti intrantes nichil invenerunt nisi unam ymaginem pictam, et sic renuncciauerunt Socrati. Tunc Socrates: Considerate, si puer est similis illi imagini. Et sic factum est, quod puer omnino similis fuit ymagini. Et sic inique ista¹⁰ fuit NARCZENA, sed ista fuit rea, et ergo duxerunt secum eam ad templum. O, quot sunt nunc! Si eas ducere deberemus ad templum, forte templum¹¹ non sufficeret.

Scribit¹² Vincencius in suis dictis de vera adultera et hec fuit rea; et¹³ hoc nulli nocet. Dicit, quod in Burgundia, de qua fuit sanctus Zygismundus, fuit unus nomine Wolffganus. Ille habuit uxorem OPLZLU et immundam, que continue adulterabatur, et iste solus fuit sanctus. Modo iste vir congnoſcens, quod ista adulteratur, modo sibi multi narrant, dixit: Nescio, quid faciam. Si corrigam eam, negabit, ut est mos mulierum. Tunc iste recogitans, quod unus Romanus habet fontem in suo orto mirabilis nature et quia ad hoc bene valebat, transivit illuc et KUPZIL cum eo pro illo fonte, ut sibi venderet. Tunc iste respondit dicens, quomodo fontem possit ibi portare. Iste dixit: Non cura tua! Et cum dedisset sibi florenos, statim fons est ibi exsiccatus¹⁴ et iste veniens domum invenit aquam illam in suo orto. Et sic veniens vir invenit mulierem semper in eadem cute, corrigit eam dicens: O mulier, non vis emendari¹⁵? Tunc ista flevit etc., ut in quadragesimali. Post divisit se cum ea etc. Tandem cum miraculis coruscaret, venit ancilla huius domine dicens: Tuus vir miracula operatur. Tunc ista dixit: YAKO MOYG [f. 137v] ZADEK MLUWIJ, sic ille coruscat¹⁶. Et sic statim factum fuit, quod semper quando ore fuit locuta, TEHDY ZADKEM eciam locuta fuit, quod rex Pipinus eciam venerat ad illud miraculum etc.

KÁZÁNÍ XL, KVĚTNÁ NEDĚLE (bajky)

Fabula: Fuit una domina dives habens omnem necessitatem, id est POTRZEBU, in sua domo, illa habuit unum caniculum, quem multum dilexit et fuit cara super eum. Multociens fecit eum balnari, pulvinar sibi sternere, nutrit eum in synu et sic bonum¹⁷ valetate fecit sibi. Et ille caniculus non servivit domine in alio nisi in illo, quia saltavit, id est SKAKAL, et aplausit domine, dum venit de missa aut aliunde.

Eadem eciam domina in sua curia habuit asinum. (Pro eo dico, quia hodie habemus de asino.) Ille videns istius canis bonum valetate dixit intra se: O, quam ego

¹⁰ sic inique ista *B*] sic ista *A*

¹¹ templum *B*] tempus *A*

¹² cf. *Vincencius Bellovacensis, Spec. hist. XXIII, 159 (955a-b)*

¹³ dictis de vera adultera et hec fuit rea; et *B*] dictis; et *A*

¹⁴ statim fons est ibi exsiccatus *B*] statim ibi est exsiccatus *A*

¹⁵ emendari *B*] emendare *A*

¹⁶ coruscat] corusat *A*

¹⁷ bonum] bone *A*

sum infelix! Michi¹⁸ |f. 181v| est omnia laborare¹⁹ et portare aquam, siliquas²⁰, saccos et quid imponitur super me et non habeo tale valetate nec unum pulvinar michi sternitur, sed iaceo in fimo. Ego credo, ex quo illi cani proficit suum servitium, faciam idem. Et sic semel, dum reddibat domina de²¹ missa domum, asinus rugiens cucurrit contra dominam et amplectitur eam et domina clamans²² vocavit servos, qui veniunt et percuciant asinum baculis usque ad mortem dicentes: NE TEMUZ KUSSIE IAKO SO CZASSEM. Et asinus satis percussus dixit: O, melius est michi mori quam sic laborare et percuti. Ad hec saltem requiescam. Et dum asinus mortuus fuisset, exscoriaverunt asinum et cutem eius NATAHLI NA BUBEN, et sic super eam tympanisabant. Tunc iste asinus dixit: O, ego opinabar, quod post mortem pace fruerer, modo adhuc me infestant, id est MUCZIE, post mortem!

Sic spiritualiter: Quid est canis nisi adulator? Illis dant, illos honorant omnes, communiter faciunt eis bonam vitam. Et quid asinus nisi predicator? Quia sicut hodie asinus Christum portavit, sic predicator nomen Christi per totum mundum.

KÁZÁNÍ XLVI, BÍLÁ SOBOTA (exemplum)

Hodie plures transeunt propter fabulas audiendas quam propter sermonem, et tales²³ fuerunt Iudei, qui de Ierusalem transierunt in Bethaniam, non propter Ihesum, sed propter Lazarum, PRAWIJ DIWACZI; et utrum non fuit melior Ihesus quam Lazarus? Et sic multi transeunt.

Attamen semper fabulam adduco ad veritatem, quia dicit Ambrosius, quod fabula²⁴ redduci ad veritatem debet et potest dici. Ideo adhuc hodie dicam vobis fabulam, que est talis: Fuit unus dominus vel civis, qui ferculis ieiunalibus destruxerat sibi stomachum, id est ZKAZYL SOBIE |f.205r| ZALUDEK, et amisit omnem appetitum, id est CHUT, ad comedendum et bibendum. Et quando iam appropinquabat feria magna quinta et prope fuit, valde attediabatur, id est STYSKAL SOBIE, quod²⁵ ad istud festum nullum potest habere appetitum comedendi et bibendi. Et ergo pro eo vocavit ad se unum medicum dicens: Bone, consule michi! Iam appropinquat pascha et ego destruxi michi stomachum per fercula ista grossa ieiunabilia et pro eo non habeo appetitum, id est CHUTI, comedendi. Tunc medicus respondit: Domine, oportebit te aliquid pati, id est PRZETRPIETI. Dabo tibi pociones, et sic dormies tres²⁶ dies, et sic post eris sanus. Et sic dedit sibi potagium et iste

¹⁸ infelix! Michi *B*] infelix! Hoc michi *A*

¹⁹ laborare *B*] librare *A*

²⁰ siliquas *B*] siliques *A*

²¹ reddibat domina de] reddibat de *A*

²² amplectitur eam et domina clamans *B*] amplectitur clamans *A*

²³ cf. *Ioh. 12,9*

²⁴ fabula] fabulam *A*

²⁵ quod] quid *A*

²⁶ tres] dtres *A*

accepta bibicione dormivit tanquam lapis. Et cum ita fortiter dormiret, venit medicus et in parte incisit, id est PRORZEZAL BOK, et excepit stomachum et ivit ad flumen et abluit et pependit in sepe, id est NA PLOTIE, ut siccaretur et econverso sibi imponeret. Tandem venit milwus et recipiens stomachum volavit vias. Quid tunc hoc iam medico? Non aliud solvit nisi mors. Et sic cogitans ivit ad maccellum et emit stomachum vitulinum dicens: Tamen dormit, non cognoscet. Et consuit ibi.

Et tunc excitavit dominum tercio die et dixit: Quomodo vales? Qui respondit: Valde bene, iam sum sanus. Tunc medicus inquisivit dicens: Placet tibi comedere? Qui dixit: Bene, si haberem OTIEPKU SYENA, id est feni. Ecce, quid sibi placuit!

Sic multi habent nunc stomachos diversos, nunc illi istud placet, nunc illi aliud.

Aristofanés o lidu a demokracii

Pavel Nývlt

NB: Překlady budou poskytnuty při přednášce

1) Aristoph. *Eq.* 163–168

Δη.: τὰς στίχας ὄρθας τὰς τῶνδε τῶν λαῶν;

Ἄλ.: ὄρθῳ.

Δη.: τούτων ἀπάντων αὐτὸς ἀρχέλας ἔσει,
καὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμένων καὶ τῆς Πυκνός·
βουλὴν πατήσεις καὶ στρατηγούς κλαστάσεις,
δήσεις, φυλάξεις, ἐν πρυτανείῳ λαικάσει.

Ἄλ.: ἐγώ;

2) Aristoph. *Eq.* 188–193

Ἄλ.: ἀλλ' ὦγάθ' οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι
πλὴν γραμμᾶτων, καὶ ταῦτα μέντοι κακὰ κακῶς.

Δη.: τοῦτ' ἄλλο σ' ἐβλάψεν, ὅτι καὶ κακὰ κακῶς.
ἢ δημαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ
ἔτ' ἐστὶν ἀνδρὸς οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους,
ἀλλ' εἰς ἀμαθῆ καὶ βδελυρόν.

3) Aristoph. *Ach.* 65–71

Πρ.: ἐπέμψαθ' ἡμᾶς ὡς βασιλέα τὸν μέγαν
μισθὸν φέροντας δύο δραχμᾶς τῆς ἡμέρας
ἐπ' Εὐθυμένους ἄρχοντος.

Δι.: οἴμοι τῶν δραχμῶν.

Πρ.: καὶ δῆτ' ἐτρυχόμεσθα διὰ Καῦστρίων
πεδίων ὀδοιπλανοῦντες ἐσκηνημένοι,
ἐφ' ἄρμαμαξῶν μαλθακῶς κατακείμενοι,
ἀπολλύμενοι.

4) Aristoph. *Ach.* 98–108

Πρ.: ἄγε δὴ σὺ, βασιλεὺς ἄττα σ' ἀπέπεμψεν φράσον
λέξοντ' Ἀθηναίοισιν ὃ Ψευδαρτάβα.

Ψε.: ἰαρταμὰν ἐξάρξαν ἀπισσόνα σάτρα.

Πρ.: ξυνήκαθ' ὃ λέγει;

Δι.: μὰ τὸν Ἀπόλλω ἄγω μὲν οὐ.

Πρ.: πέμψειν βασιλέα φησὶν ὑμῖν χρυσίον.
λέγε δὴ σὺ μείζον καὶ σαφῶς τὸ χρυσίον.

Ψε.: οὐ λῆψι χρῦσο χαυνόπρωκτ' Ἴαοναῦ.

Δι.: οἴμοι κακοδαίμων ὡς σαφῶς.

Πρ.: τί δ' αὖ λέγει;

Δι.: ὅ τι; χαυνοπρόκτους τοὺς Ἴαονας λέγει,

εἰ προσδοκῶσι χρυσίον ἐκ τῶν βαρβάρων.

Πρ.: οὐκ, ἀλλ' ἀχάνας ὅδε γε χρυσίου λέγει.

5) Aristoph. Vesp. 31–36

Σω.: ἔδοξέ μοι περὶ πρῶτον ὕπνον ἐν τῇ Πυκνὴ
 ἐκκλησιάξειν πρόβατα συγκαθήμενα,
 βακτηρίας ἔχοντα καὶ τριβώνια·
 κάπειτα τούτοις τοῖς προβάτοις μουδόκει
 δημηγορεῖν φάλλαινα πανδοκεύτρια,
 ἔχουσα φωνὴν ἐμπεπρησμένης ὑός.

6) Aristoph. Vesp. 548–558

Φι.: καὶ μὴν εὐθύς γ' ἀπὸ βαλβίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀποδείξω
 τῆς ἡμετέρας, ὡς οὐδεμιᾶς ἦττων ἐστὶν βασιλείας.
 τί γὰρ εὐδαιμον καὶ μακαριστὸν μᾶλλον νῦν ἐστὶ δικαστοῦ,
 ἢ τρυφερώτερον ἢ δεινότερον ζῶον, καὶ ταῦτα γέροντος;
 ὃν πρῶτα μὲν ἔρποντ' ἐξ εὐνῆς τηροῦσ' ἐπὶ τοῖσι δρυφάκτοις
 ἄνδρες μεγάλοι καὶ τετραπήχεις· κάπειτ' εὐθύς προσιώντι
 ἐμβάλλει μοι τὴν χεῖρ' ἀπαλὴν τῶν δημοσίων κεκλοφυῖαν·
 ἱκετεύουσίν θ' ὑποκύπτοντες τὴν φωνὴν οἰκτροχοοῦντες·
 „οἴκτιρόν μ' ὦ πάτερ, αἰτοῦμαι σ', εἰ καὐτὸς πώποθ' ὑφείλου
 ἀρχὴν ἄρξας ἢ 'πὶ στρατιᾶς τοῖς ξυσσίτοις ἀγοράζων.“
 ὃς ἔμ' οὐδ' ἂν ζῶντ' ἦδειν εἰ μὴ διὰ τὴν προτέραν ἀπόφυξιν.

7) Aristoph. Vesp. 682–686

Βδ.: οὐ γὰρ μεγάλη δουλεία 'στὶν τούτους μὲν ἅπαντας ἐν ἀρχαῖς
 αὐτούς τ' εἶναι καὶ τοὺς κόλακας τοὺς τούτων μισθοφοροῦντας;
 σοὶ δ' ἦν τις δῶ τοὺς τρεῖς ὀβολούς, ἀγαπᾶς· οὐς αὐτὸς ἐλαύνων
 καὶ πεζομαχῶν καὶ πολιορκῶν ἐκτίσω πολλὰ πονήσας.
 καὶ πρὸς τούτοις ἐπιταττόμενος φοιτᾶς, ὃ μάλιστα μ' ἀπάγγει...

8) Aristoph. Av. 1565–1573

Πο.: τὸ μὲν πόλισμα τῆς Νεφελοκοκκυγίας
 ὄρᾶν τοδὶ πάρεστιν, οἳ πρεσβεύομεν.
 οὗτος, τί δρᾶς; ἐπ' ἀριστερ' οὕτως ἀμπέχει;
 οὐ μεταβαλεῖς θοιμάτιον ὧδ' ἐπιδέξια;
 τί, ὦ κακόδαιμον; Λαισποδίας εἶ τὴν φύσιν;
 ὧ δημοκρατία ποῖ προβιβᾶς ἡμᾶς ποτε,
 εἰ τουτονὶ γ' κεχειροτονήκασ' οἱ θεοί;

9) Aristoph. Av. 1579–1589

Πε.: τὴν τυρόκνηστὴν τις δότω· φέρε σίλφιον·
 τυρὸν φερέτω τις· τυρπόλει τοὺς ἄνθρακας.

Πο.: τὸν ἄνδρα χαίρειν οἱ θεοὶ κελεύομεν
 τρεῖς ὄντες ἡμεῖς.

Πε.: ἀλλ' ἐπικνω τὸ σίλφιον.

Ἡρ.: τὰ δὲ κρέα τοῦ ταῦτ' ἐστίν;

Πε.: ὄρνιθές τινες

ἐπανιστάμενοι τοῖς δημοτικοῖσιν ὀρνέοις
 ἔδοξαν ἀδικεῖν.

Ἡρ.: εἶτα δῆτα σίλφιον

ἐπικνηῖς πρότερον αὐτοῖσιν;

Πε.: ὦ χαῖρ' Ἡράκλεις.

τί ἐστι;

Πο.: πρεσβεύοντες ἡμεῖς ἤκομεν

παρὰ τῶν θεῶν περὶ πολέμου καταλλαγῆς.

Πε.: ἔλαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ληκύθῳ.

10) Aristoph. Av. 1706–1714

Αγ.: ὦ πάντ' ἀγαθὰ πράττοντες, ὦ μείζω λόγου,
 ὦ τρισμακάριον πτηνὸν ὀρνίθων γένος,
 δέχεσθε τὸν τύραννον ὀλβίοις δόμοις.
 προσέρχεται γὰρ οἷς οὔτε παμφαῆς
 ἀστήρ ἰδεῖν ἔλαμψε χρυσαυγεῖ δόμῳ,
 οὔθ' ἡλίου τηλαυγὲς ἀκτίνων σέλας
 τοιοῦτον ἐξέλαμψεν, οἷον ἔρχεται
 ἔχων γυναικὸς κάλλος οὐ φατὸν λέγειν,
 πάλλων κεραυνόν, πτεροφόρον Διὸς βέλος·

11) Aristoph. Ran. 718–735

Χο.: πολλὰκίς γ' ἡμῖν ἔδοξεν ἡ πόλις πεπονθέναί
 ταῦτόν εἰς τε τῶν πολιτῶν τοὺς καλοὺς τε κάγαθοὺς
 εἰς τε τὰρχαῖον νόμισμα καὶ τὸ καινὸν χρυσίον.
 οὔτε γὰρ τούτοισιν οὔσιν οὐ κεκιβδηλευμένοι,
 ἀλλὰ καλλίστοις ἀπάντων, ὡς δοκεῖ, νομισμάτων
 καὶ μόνοις ὀρθῶς κοπεῖσι καὶ κεκωδωνισμένοις
 ἐν τε τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς βαρβάροισι πανταχοῦ
 χρώμεθ' οὐδέν, ἀλλὰ τούτοις τοῖς πονηροῖς χαλκίοις,
 χθές τε καὶ πρόην κοπεῖσι, τῷ κακίστῳ κόμματι.
 τῶν πολιτῶν θ' οὐς μὲν ἴσμεν εὐγενεῖς καὶ σώφρονας
 ἄνδρας ὄντας καὶ δικαίους καὶ καλοὺς τε κάγαθοὺς
 καὶ τραφέντας ἐν παλαίστραις καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ,
 προυσελοῦμεν, τοῖς δὲ χαλκοῖς καὶ ξένοις καὶ πυρρῖαις
 καὶ πονηροῖς κακῶν πονηρῶν εἰς ἅπαντα χρώμεθα
 ὑστάτοις ἀφιγμένοισιν, οἷσιν ἡ πόλις πρὸ τοῦ
 οὐδὲ φαρμακοῖσιν εἰκῆ ῥαδίως ἐχρήσατ' ἄν.

Poezie mezi tichým čtením a jevištěm

Od Kallimacha k anonymním autorům populárního divadla

Irena Radová a Alena Sarkissian

Σικχαίνω πάντα τὰ δημόσια.¹ (Nenávidím vše obecné.) – To myslíš vážně, Kallimachu?

Hymnus na Artemidu

Artemis-holčička v rozhovoru s Diem (6–40)

Ἄρτεμιν (οὐ γὰρ ἐλαφρὸν ἀειδόντεςσι λαθέσθαι) ὑμνέομεν, τῇ τόξα λαγωβολίαι τε μέλονται καὶ χορὸς ἀμφιλαφῆς καὶ ἐν οὖρεσιν ἐνιάσθαι, ἄρχμενοι ὡς ὅτε πατρὸς ἐφεζομένη γονάτεσσι παῖς ἔτι κουρίζουσα τάδε προσέειπε γονῆα·
ἴδος μοι παρθενίην αἰώνιον, ἄππα, φυλάσσειν, καὶ πολυωνυμίην, ἵνα μή μοι Φοῖβος ἐρίζη, ἴδος δ' ἰοὺς καὶ τόξα—ἔα πάτερ, οὐ σε φαρέτρην οὐδ' αἰτέω μέγα τόξον· ἐμοὶ Κύκλωπες οἴστους αὐτίκα τεχνήσονται, ἐμοὶ δ' εὐκαμπῆς ἄεμμα· ἀλλὰ φασφορίην τε καὶ ἐς γόνυ μέχρι χιτῶνα ζώνυσθαι λεγνωτόν, ἵν' ἄγρια θηρία καίνω.
ἴδος δέ μοι ἐξήκοντα χορίτιδας Ὠκεανίνας, πάσας εἰνέτεας, πάσας ἔτι παῖδας ἀμίτρους.
ἴδος δέ μοι ἀμιπόλους Ἀμνισίδας εἴκοσι νύμφας, αἶ τε μοι ἐνδρομίδας τε καὶ ὀπότε μηκέτι λύγκας μήτ' ἐλάφους βάλλοιμι, θοοὺς κύνας εὖ κομέοιεν.
ἴδος δέ μοι οὖρεα πάντα· πόλιν δέ μοι ἦντινα νεῖμον ἦντινα λῆς· σπαρνὸν γὰρ ὅτ' Ἄρτεμις ἄστνυ κάτεισιν· οὖρεσιν οἰκῆσω, πόλεσιν δ' ἐπιμείζομαι ἀνδρῶν μόνον ὅτ' ὀζεινισιν ὑπ' ὠδίνεσσι γυναῖκες τειρόμεναι καλέωσι βοηθόον, ἧσί με Μοῖραι γεινομένην τὸ πρῶτον ἐπεκλήρωσαν ἀρήγειν, ὅτι με καὶ τίκτουσα καὶ οὐκ ἤλγησε φέρουσα μήτηρ, ἀλλ' ἀμογητὶ φίλων ἀπεθήκατο γυῖων· ὡς ἡ παῖς εἰπούσα γενειάδος ἤθελε πατρός ἄψασθαι, πολλὰς δὲ μάτην ἐτανύσσατο χεῖρας μέγρις ἵνα ψαύσειε. πατὴρ δ' ἐπένευσε γελάσσας, φῆ δὲ καταρρέζων· ὅτε μοι τοιαῦτα θέαιναι τίκτοιεν, τυτθὸν κεν ἐγὼ ζηλήμονος Ἥρης χωομένης ἀλέγοιμι. φέρου, τέκος, ὅσσ' ἐθελήμους αἰτίσεις, καὶ δ' ἄλλα πατὴρ ἔτι μείζονα δώσει. τρις δέκα τοι πτολίεθρα καὶ οὐχ ἓνα πύργον ὀπάσσω, τρις δέκα τοι πτολίεθρα, τὰ μὴ θεὸν ἄλλον ἀέξειν εἴσεται, ἀλλὰ μόνην σὲ καὶ Ἀρτέμιδος καλέεσθαι· πολλὰς δὲ ξυνηὶ πόλιας διαμετρήσασθαι μεσόγεωσ νήσους τε· καὶ ἐν πάσῃσιν ἔσονται Ἀρτέμιδος βωμοὶ τε καὶ ἄλσεα. καὶ μὲν ἀγυιαῖς ἔσση καὶ λιμένεσσι ἐπίσκοπος· ὡς ὁ μὲν εἰπὼν μῦθον ἐπεκρήνηε καρῆατι...

Artemidou zní náš zpěv (vždyť pro pěvce maličkost není ji opomenout). Na myslí má luk a na zajíce střelbu, rovněž pak hojný tanec i laškování v horách. Začnu od chvíle té, kdy sedíc na nohou otci – **5** dosud malé děčko – pronesla k rodiči svému: „**Dej mi, tat'ko**, uchováti si panenství věčné, a jmen mnoho, ať Foibos mi v tom soupeřem není. **Dej mi** luk a šípy – vlastně ne, otče, od tebe toulec nežádám ani luk velký. Kyklóponové mi šipky **10** v mžiku zhotoví umně i lučičtě ohnuté dobře. Ale ať světlo smím nosit a chitón s barevným krajem ke kolenům ať kasám, když zvěř divou klát budu. **Dej mi** též šedesát Ókeanoven – tanečnic v sboru, všechny devítileté, dívky bez pásu dosud. **15** **Dej mi** rovněž dvacet amniských rusalek k službám. Ty mi holínky ošetří dobře, též bystré mé psy, až nebudu již rysy ani jeleny střílet. **A** **dej mi** veškeré hory, obec pak tu, kterou jen chceš, mi přideš. Vždyť pouze zřídká zajde Artemis v město. **20** V horách budu bydlet, do měst zavítám k lidem, jen když ženy týrány porodu bolestmi zlými mne povolají ku pomoci. Při těchto státi mi hned při narození losem určily Moiry, protože matku mou nebolelo, když rodila ani **25** když nosila mne, snadno z útroby svých mne vyložila.“ Po těchto slovech se chtěla holčička **otcovy brady dotknout, marně ovšem mnohokrát napřáhla ruce, aby naň dosáhla**. S úsměvem přikývl k souhlasu otec, polaskal ji a pravil: „Kdyby mi bohyně děcka **30** taková rodily, pramálo bych Héřiny zloby, žárlivosti dbal. **Vezmi si, dítě, oč sama žádáš, však táta ti též jiné věci dá, a mnohem větší**. Třikrát deset měst ti svěřím a tvrz více než jednu, třikrát deset měst, jež úctu k jinému bohu než k tobě **35** nebudou znát a budou Artemidina zvána. Mnohá pak města, jež údělem společným budou, na pevnině i na ostrovech. A ve všech budou Artemidiny oltáře i háje, dozírat budeš též nad ulicemi i přístavy.“ **Promluvil takto 40 a hlavy kývnutím stvrdil svá slova.**

¹ Call. epigr. In AP 12, 43, 4.

Artemis u Kyklópů (46–86)

αὔθι δὲ Κύκλωπας μετεκίαθε· τοὺς μὲν ἔτετμε
νήσῳ ἐνὶ Λιπάρῃ (Λιπάρη νέον, ἀλλὰ τότε ἔσκεν
οὐνομά οἱ Μελιγουνίς) ἐπ' ἄκμοσιν Ἥφαιστοιο
ἑσταότας περὶ μύδρον· **ἐπείγετο γὰρ μέγα ἔργον·
ἰππεῖν τετύκοντο Ποσειδάωνι ποτίστῃν.**
αἱ νύμφαι δ' ἔδδειςαν, ὅπως ἴδον αἰνὰ πέλωρα
πρηόσιν Ὀσσαίοσιν εἰκότα (πᾶσι δ' ὑπ' ὄφρυν
φάεα μουνόγληνα σάκει ἴσα τετραβοεῖω
δεινὸν ὑπογλαύσσοντα) καὶ ὀπότε δοῦπον ἄκουσαν
ἄκμονος ἠγήσαντος ἐπὶ μέγα πουλύ τ' ἄημα
φυσάων αὐτῶν τε βαρὺν στόνον· αὖτε γὰρ Αἴτνη,
αὖτε δὲ Τρινακρὴ Σικανῶν ἔδος, αὖτε δὲ γείτων
Ἰταλίη, μεγάλην δὲ βοῖην ἐπὶ Κύρνος αὐτεῖ,
εὔθ' οἶγε ραιστήρας ἀειράμενοι ὑπὲρ ὤμων
ἢ χαλκὸν ζεῖοντα καμινόθεν ἢ σίδηρον
ἀμβολαδὶς τετύποντες ἐπὶ μέγα μυχθίσσειαν.
τῷ σφέας οὐκ ἐτάλασαν ἀκηδέες Ὠκεανίνα
οὔτ' ἄντην ἰδέειν οὔτε κτύπον οὔσασι δέχθαι.
οὐ νέμεσις· κείνους γε καὶ αἱ μάλα μηκέτι τυτθαί
οὐδέποτ' ἀφρικτὶ μακάρων ὀρώσι θυγατρεις.
ἀλλ' ὅτε κουράων τις ἀπειθέα μητέρι τεύχοι,
μήτηρ μὲν Κύκλωπας ἔῃ ἐπὶ παιδὶ καλιστρεῖ,
Ἄργην ἢ Στερόπην· ὁ δὲ δώματος ἐκ μυχάτοιο
ἔρχεται Ἑρμείης σποδιῇ κεχριμένος αἰθῆ·
αὐτίκα τὴν κούρην μορμύσσειται, ἢ δὲ τεκούσης
δύνει ἔσω κόλπους θεμένη ἐπὶ φάεσι χεῖρας.
κοῦρα, σὺ δὲ προτέρω περ, ἔτι τριέτηρος εὐῶσα,
εὔτ' ἔμολεν Λητώ σε μετ' ἀγκαλίδεσσι φέρουσα,
Ἥφαιστου καλέοντος ὅπως ὀπτῆρια δοίη,
**Βρόντεά σε στιβαροῖσιν ἐφεσσαμένον γονάτεσσι,
στήθεος ἐκ μεγάλου λασίης ἐδράξασο γαίτης,
ὠλοψας δὲ βίηφι· τὸ δ' ἄτριγον εἰσέτι καὶ νῦν
μεσσάτιον στέρνοιο μένει μέρος, ὡς ὅτε κόρση
φωτὸς ἐνιδρυθεῖσα κόμην ἐπενεῖματ' ἀλώπηξ.**
τῷ μάλα θαρσαλέῃ σφε τάδε προσελέξασο τῆμος·
'Κύκλωπες, κῆμοι τὴν Κυδώνιον εἰ δ' ἄγε τόζων
ἢ δ' ἰοὺς κοίλῃν τε κατακληῖδα βελέμων
τεύξατε· καὶ γὰρ ἐγὼ Λητωῖας ὥσπερ Ἀπόλλων.
αἱ δὲ κ' ἐγὼ τόξοις μονιὸν δάκος ἢ τὴν πέλωρον
θηρίον ἀγρεύσω, τὸ δὲ κεν Κύκλωπες ἔδοιεν.'
ἔννεπες· οἱ δ' ἐτέλεσαν· ἄφαρ δ' ὀπλίσσαο, δαῖμον.

Pak zase ke Kyklópům zašla. Je na ostrově
Liparském zastihla („Lipara“ jméno je nové, tehdy
Meligúnis znělo), v kovárně Héfaistově,
stáli nad kovem žhavým – **s velkým se chvávalo dílem:
50 tvořili napajedlo Poseidónovým koním.**
Nymfy se zděsily, když spatřily hrozné obry,
podobné útesům Ossy (zpod obočí všech jedno
jediné oko jak štít ze čtyřech volských kůží
hrozně hledělo) a když zaslechly zvuk kovadliny
55 dunící do daleka a dmychadel poryvy mocné
i jejich těžký stenot. Vždyť rozezněla se Etna,
zazněla též Trínakriá, sídlo Sikanů, poté
sousední Itálie. Hlasitě zahučel rovněž
Kyrnos, kdykoliv obří – kladiva zvednutá vzhůru
60 nad ramena – buď do mědi vařící z výhně,
nebo do železa střídavě bušice, supěli mocně.
Tak Ókeanovny nedokázaly pohlédnout těmto
neochvějně do tváře nebo strpět ten tlukot.
Není však třeba se horšit! Vždyť ani dospělé dcery
65 blažených na ně bez zachvění nehledí nikdy.
Když pak některá z dívek neuposlechne matku,
Kyklópy jistě na své dítě povolá máma –
Steropa či Arga. Z nejzazšího koutečku v domě
vyjde ovšem Hermés, skropený popelem žhavým
70 a hned dívku děsí. Ta se pak rodičce svojí
zaboří v klín a rukama svýma kryje si zraky.
Ty však, děvče, již dříve, dokonce tříletá teprv –
když sem Létó přišla, tebe v náručí nesouc,
Héfaistem zvána, by první dal miminku dary,
75 a **Brontés tě posadil na svá kolena statná –
ty jsi z mohutné hrudi trs chlupů do dlaně vzala
a silou jsi je vytrhla. Dosud mu uprostřed prsou
to místo zůstává holé, jako když na skráních muži
usedne prašivina a spase mu jeho vlasy.**
80 Proto's tehdy, jsouc velmi smělá, jim řekla toto:
„Kyklópové, vzhůru do díla, zhotovte též mně
kydónské lučičtě a šípy, rovněž pak pro střely dutý
toulec. Vždyť jak Apollónovi i mně matkou je Létó.
Kdykoliv pak lukem sklátím osamělou zlou šelmu
85 či obrovskou bestii, snědí je Kyklópové.“
Tý's řekla, oni provedli. Hned vyzbrojila ses, Paní.

2 Srov. Sotadea. *Iamb.* fgr. 22.: Ὠδινεν ὄρος, Ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο, τὸ δ' ἔτεκεν μῦν. *Rodit se chystala hora, Zeus se bál, zrodila se myš.* Horatius, *De arte poetica* 139: *parturient montes, nascetur ridiculus mus. K porodu chystá se hora, však zrodí se směšná jen myška.* (přel. R. MERTLÍK, J. POKORNÝ)

Artemidinův příchod k bráně Olympu (142–161)

<p>ἐνθα τοὶ ἀντιόωντες ἐνὶ προμολῆσι δέχονται ὄπλα μὲν Ἑρμείης Ἀκακῆσιος, αὐτὰρ Ἀπόλλων θηρίον ὅττι φέρησθα—πάροιθέ γε, πρὶν περ ἰκέσθαι καρτερόν Ἀλκεΐδην· νῦν δ' οὐκέτι Φοῖβος ἄεθλον τοῦτον ἔχει, τοῖος γὰρ αἰεὶ Τυρύνθιος ἄκμων ἔστηκε πρὸ πυλέων ποτιδέγμενος, εἴ τι φέρουσα νεῖαι πῖον ἔδεσμα· θεοὶ δ' ἐπὶ πάντες ἐκείνῳ ἄλληκτον γελῶσι, μάλιστα δὲ πενθερὴ αὐτῆ, ταῦρον ὅτ' ἐκ δίφροιο μάλα μέγαν ἢ ὄγε χλούνην κάπρον ὀπισθιδίσιον φέροι ποδὸς ἀσπαίροντα· κερδαλέῳ μῦθῳ σε, θεή, μάλα τῶδε πινύσκει· 'βάλλε κακοῦς ἐπὶ θῆρας, <u>ἵνα θνητοὶ σε βοηθὸν ὡς ἐμὲ κικλήσκωσιν</u>. ἔα πρόκας ἠδὲ λαγωῦς οὔρεα βόσκεισθαι· τί δὲ κεν πρόκες ἠδὲ λαγωοὶ ῥέξιαν; <u>σύες ἔργα, σύες φυτὰ λυμαίνονται, καὶ βόες ἀνθρώποισι κακὸν μέγα</u>. βάλλ' ἐπὶ καὶ τούς,' ὡς ἔνεπεν, <u>ταχινὸς δὲ μέγαν περὶ θῆρα πονεῖτο</u>.</p> <p><u>οὐ γὰρ</u> ὄγε Φρυγίη περ ὑπὸ δρυὶ γυῖα θεωθεῖς <u>παύσαι' ἀδηφαγίης· ἔτι οἱ πάρα νηδὺς ἐκείνη,</u></p> <p><u>τῆ ποτ' ἀροτριῶντι συνήντητο Θειοδάμαντι.</u></p>	<p>Tam v hale ti vychází vstříc a tvé bere zbraně Bezelstný Hermés, Apollón pak zvíře, kterékoliv jen přineseš. Tak tomu bylo alespoň dříve, než přišel 145 silák Héraklés. Ted' už není to Foibův úkol, neboť Tírynthská mlátička, povaze svojí vždy věrna, před branami stojí a čeká, jestlipak přijdeš s něčím tučným k zakousnutí. Bohové všichni se mu stále smějí, nejvíc však jeho tchýně, 150 když z tvého vozu býka nadmíru velkého nese nebo za nohu zadní cukajícího se kance. Zchytalou řečí, bohyně, tě takto pobádá velmi: „Střílej na zlá zvířata, <u>by pomocníci tě lidé jako mne nazývali</u>. Nechej zajíce, srnce 155 pást se na horách. Copak by mohli zajíci, srnci natropit?“ <u>Prasata pustoší pole, pustoší stromy. I býci jsou pro lidstvo velkým zlem</u>. Střílej též na ně. <u>Po těchto slovech se rychle s velkým zvířetem hned dře.</u> <u>Vždyť nezanechal žravosti</u>, ani když pod fryžským dubem 160 bylo jeho tělo zbožštěno. <u>Stále měl týž břich, s nímž kdysi potkal orajícího Theiodamanta.</u></p>
--	--

Básník si nepřejde rušit tance bohyně? (170–182)

<p>ἦνίκα δ' αἰ νύμφαι σε χορῶ ἐνὶ κυκλώσσονται 170 ἀγχόθι πηγῶν Αἰγυπτίου Ἴνωποιο ἢ Πιτάνη (καὶ γὰρ Πιτάνη σέθεν) ἢ ἐνὶ Λίμναις, ἢ ἵνα, δαῖμον, Ἄλας Ἀραφηνίδας οἰκήσουσα ἦλθες ἀπὸ Σκυθίας, ἀπὸ δ' εἶπαο τέθμια Ταύρων, <u>μὴ νεῖδὸν τημοῦτος ἐμαὶ βόες εἵνεκα μισθοῦ</u> 175 <u>τετράγυον τέμνοιν ἐπ' ἄλλοτριῶ ἀροτῆρι</u>· ἢ γὰρ κεν γυαῖ τε καὶ αὐχένα κεκμηῦσαι κόπρον ἐπιπρογένειντο, καὶ εἰ Στυμφαίδες εἶεν εἰναετιζόμεναι κερασελκέες, αἱ μὲγ' ἄρισται τέμνειν ὄλκα βαθεῖαν· ἐπεὶ θεὸς οὔποτ' ἐκείνον 180 ἦλθε παρ' Ἡέλιος καλὸν χορόν, ἀλλὰ θεῆται δίφρον ἐπιστήσας, τὰ δὲ φάεα μηκύνονται.</p>	<p>170 Kdykoliv nymfy tě obklopí v tanečním reji, blízko pramenů Inópu, který z Egypta teče, nebo v Pitaně (vždyť i Pitané je tvou) či v Limnách, nebo tam, kdes, bohyně, ze Skýthie přišla, bys v Halách Arafénských bydlela (vždyť zvyky odmítlas Taurů), 175 <u>kéž tenkráté mé krásy neořou kvůli mzdě úhor veliký měřice čtyři, vedeny oráčem cizím</u>. Vždyť asi by kulhavé a se zmoženou šíjí do dvora přišly, ač ze Stymfaie byly by rodem, devítileté, tahounky za rohy, nejlepší zcela 180 v orání hluboké brázdy. Vždyť nikdy Hélios božský nemine onen krásný tanec, leč zírá na něj, když zastavil svůj vůz, a dny se pak prodlužují.</p>
---	--

Hymnus na Démétru

Vyprávění o Erysichthónovi jako varovná historka?

Τὼ καλάθῳ κατιόντος ἐπιφθέγξασθε, γυναικες·
'Δάματερ, μέγα χαῖρε, πολυτρόφε πουλυμέδιμνε.'

τὸν καλάθον κατιόντα χαμαὶ θασεῖσθε, βέβαλοι,
μηδ' ἀπὸ τῷ τέγεος μηδ' ὑπόθεν αὐγάσσησθε
μὴ παῖς μηδὲ γυνὰ μηδ' ἅ κατεχεύατο χαίταν,
μηδ' ὄκ' ἀφ' αὐαλέων στομάτων πτύωμες ἄπαστοι.
Ἔσπερος ἐκ νεφέων ἐσκέπατο, πανίκα νεῖται,
Ἔσπερος, ὅς τε πιεῖν Δαμάτερα μῶνος ἐπεισεν,
ἀρπαγίμας ὄκ' ἄπυστα μετέστιχεν ἴχνια κώρας.
πότνια, πῶς σε δύναντο πόδες φέρεν ἔστ' ἐπὶ δυθμάς,
ἔστ' ἐπὶ τὼς μέλανας καὶ ὅπα τὰ χρύσεια μᾶλα;
οὐ πίες οὐτ' ἄρ' ἔδες τῆνον χρόνον οὐδὲ λοέσσα.
τρὶς μὲν δὴ διέβας Ἀχελώϊον ἀργυροδίναν,
τοσσάκι δ' ἀνάων ποταμῶν ἐπέρασας ἕκαστον,
τρὶς δ' ἐπὶ Καλλιχόρῳ χαμάδις ἐκαθίσσαιο φρητί
αὐσταλέα ἀποτός τε καὶ οὐ φάγες οὐδὲ λοέσσα.
μὴ μὴ ταῦτα λέγωμες ἃ δάκρυον ἄγαγε Διοῖ·
κάλλιον, ὡς πολίεσσιν ἐαδότα τέθμια δῶκε·
κάλλιον, ὡς καλάμαν τε καὶ ἱερὰ δράγματα πράτα
ἀσταχύων ἀπέκοψε καὶ ἐν βόας ἦκε πατήσαι,
ἀνίκα Τριπτόλεμος ἀγαθὰν ἐδιδάσκετο τέχνην·
κάλλιον, ὡς **(ἴνα καὶ τις ὑπερβασίας ἀλέηται)**
πιδέσθαι

οὐπω τὰν Κνιδίαν, ἔτι Δώτιον ἱρὸν ἔναιον,
ἥτιν δ' αὐτᾶ ἄ καλὸν ἄλσος ἐποίησαντο Πελασγοὶ
δένδρεσιν ἀμφιλαφές· διὰ κεν μόλις ἦνθεν οἰστός·
ἐν πίτυς, ἐν μεγάλοι πετελαί ἔσαν, ἐν δὲ καὶ ὄχνοι,
ἐν δὲ καλὰ γλυκύμαλα· τὸ δ' ὥστ' ἀλέκτρινον ὕδωρ
ἐξ ἀμαρᾶν ἀνέθνε. θεὰ δ' ἐπεμαίνετο χῶρον
ὅσσον Ἐλευσῖνι, Τριόπα θ' ὅσον ὀκκόσον Ἔννα.
ἀλλ' ὅκα Τριοπίδαισιν ὁ δεξιὸς ἄχθετο δαίμων,
τουτάκις ἅ χεῖρων Ἐρυσίχθονος ἄψατο βολᾶ·
σεύατ' ἔχων θεράποντας ἐείκοσι, πάντας ἐν ἀκμῇ,
πάντας δ' ἀνδρογίγαντας ὄλαν πόλιν ἀρκίος ἄραι,
ἀμφοτέρον πελέκεσσι καὶ ἀξίναισιν ὀπλίσσας,
ἐς δὲ τὸ τὰς Δάματρος ἀναιδέες ἔδραμον ἄλσος.
ἦς δὲ τις αἴγειρος, μέγα δένδρεον αἰθέρι κῦρον,
τᾶ ἐπι ταὶ νύμφαι ποτὶ τῶνδῖον ἐψιῶντο·
ἃ πράτα πλαγεῖσα κακὸν μέλος ἴαχεν ἄλλαις.
ἄσθετο Δαμάτηρ, ὅτι οἱ ξύλον ἱερὸν ἄλγει,
εἶπε δὲ χωσαμένα· 'τίς μοι καλὰ δένδρεα κόπτει;
αὐτίκα Νικίππα, τὰν οἱ πόλις ἀράτειραν
δαμοσίαν ἔστασαν, εἰείσατο, γέντο δὲ χειρὶ
στέμματα καὶ μάκωνα, κατωμαδίαν δ' ἔχε κλᾶδα.
φᾶ δὲ παραψύχοισα κακὸν καὶ ἀναιδέα φῶτα·
'τέκνον, ὅτις τὰ θεοῖσιν ἀνειμένα δένδρεα κόπτεις,
τέκνον ἐλίγνυσον, τέκνον πολυθέστε τοκεῦσι,
παύεο καὶ θεράποντας ἀπότερεπε, μὴ τι γαλεφθῆ
πότνια Δαμάτηρ, τὰς ἱερὸν ἐκκεραΐζεις.'

Když košík posvátný vrací se, ženy, zvolte refrén:
„Bud' zdráva, Démétro, jež mnohé živiš obilím
mnohým.“

Když vrací se koš, jej ze země sledujte, nezasvěcené.
Však ze střechy, ni z pater vyšších se nedívejte,
5 ni dívka, ni žena – ani když rozpustila si vlasy,
ani když postíte se z úst vyprahlých odplivujeme.
Hesperos vyhlédl zpoza mraků: kdypak už přijde?
Hesperos, jenž jako jediný Démétro přiměl se napít,
za dívkou unesenou když vyšla po stopách matných.
10 Paní, jak mohly až na západ nohy tě nésti,
až k mužům černým a tam, kde zlatá jablka rostou?
Po dobu onu nepilas, nejedla, nemyla sebe.
Třikrát přešla jsi Achelóos stříbrných proudů,
stejněkrát přebrodilas každou z řek tekoucích věčně.
15 Třikrát jsi usedla na zemi u studny u Kallichoru
vyprahlá žárem; nepilas, nejedla, nekoupala ses.

Však ne, nemluvme o tom, co vzbudilo u Déo slzy.

Raději o tom, jak dala městům líbezné zvyky.

Raději o tom, jak obilná stébla a posvátné snopy

20 poprvé sama řezala a šlapat nechala kravkám

tehdy, když Triptolemos učil se umění dobré.

Raději o tom, jak – **necht' zpurným přestupkům**

vyhne se každý – zjevně * * * *³

Neobývali dosud Knidos, leč Dótion svaté

25 Pelasgové. Tam krásný lesík zřídili pro ni,

stromovím obrostlý hustě. I šíp by jím stěží prošel.

Byla tu sosna, byly tu obrovské jilmy i hrušně,

byly tu jabloně krásné, sladké. Voda jak jantar

prýstila v strouhách. Místem tím bohyně nadšena byla

30 jak Eleusinou, či Triopem, právě tak jako i Ennou.

Když však na Triopovce zanevřel příznivý daimón,
tehdy Erysichthón pojal nedobrý záměr.

Vytáhl spěšně s dvaceti sluhy, siláky všemi,
všemi chlapisky schopnými celé pozvednout město.

35 Je sekylami, též kalači vyzbrojil dvojmo
a kvapili, nestoudní, do Démétrina háje.

Tam jeden byl topol, stromisko velké, do nebe čnicí.

Při něm se nymfy za poledne veselivaly.

On prvně zasažen zazpíval k ostatním žalostnou píseň.

40 Zaslechla Démétér, že její strom svatý zakouší bolest,
a rozhněvána řekla: „Kdo kácí mé krásné stromy?“

Hned podobu Níkippy na sebe vzala – obecní kněžkou
její město ji ustanovilo –, chopila rukou

věneček a makovici, z ramenou pak visel jí klíč.

45 Pronesla konejšivě k hříšnému chlapovi zlému:

„Dítě, kteréžto kácíš stromy zadané bohu,

zadrž, dítě, po kterém rodiče toužili velmi.

Přestaň, dítě, odvrát' sluhy, by nehoršila se

vládce Démétér snad, již posvátné drancuješ
místo.“

³ MARCUS ASPER navrhuje ve svém překladu doplnit porušený text následovně: [Erysichthóna za zpurnost ztrestala pro všechny] zjevně.

τὰν δ' ἄρ' ὑποβλέψας χαλεπώτερον ἢ ἐκυναγόν
ὤρεσιν ἐν Τμαριοῖσιν ὑποβλέπει ἄνδρα λέαινα
ὠμοτόκος, τᾶς φαντὶ πέλειν βλοσυρώτατον ὄμμα,

‘χάζευ’, ἔφα, ‘μή τοι πέλεκυν μέγαν ἐν χροῖ πάξω.
ταῦτα δ’ ἐμὸν θησεῖ στεγανὸν δόμον, ᾧ ἐνὶ δαίτας
αἰὲν ἐμοῖς ἐτάροισιν ἄδην θυμαρέας ἄξω.
εἶπεν ὁ παῖς, Νέμεσις δὲ κακὰν ἐγράψατο φωνάν.
Δαμάτηρ δ’ ἄφατόν τι κοτέσσατο, γείνατο δ’ ἅ θεύς·
ἴθματα μὲν χέρσω, κεφαλὰ δὲ οἱ ἄψατ’ Ὀλύμπω.
οἱ μὲν ἄρ’ ἠμιθνήτες, ἐπεὶ τὰν πότνιαν εἶδον,
ἐξαπίνας ἀπόρουσαν ἐνὶ δρυσὶ χαλκὸν ἀφέντες
ἅ δ’ ἄλλως μὲν ἔασεν, ἀναγκαῖα γὰρ ἔποντο
δεσποτικὰν ὑπὸ χεῖρα, βαρὺν δ’ ἀπαμείψατ’ ἄνακτα·
‘ναὶ ναί, τεύχεο δῶμα, κύον κύον, ᾧ ἐνὶ δαίτας
ποιησεῖς· θαμινὰ γὰρ ἐς ὕστερον εἰλαπῖναι τοι.’
ἅ μὲν τόσσ’ εἰποῖς Ἐρυσίχθονι τεύχε πονηρά.
αὐτίκα οἱ χαλεπὸν τε καὶ ἄγριον ἐμβαλε λιμόν
αἶθωνα κρατερόν, μεγάλη δ’ ἐστρεύετο νούσφ.
σχέτλιος, ὅσα πάσαιτο τόσων ἔχεν ἡμερος αὐτίς.

εἶκατι δαῖτα πένοντο, δωδέκα δ’ οἶνον ἄφυσσον.
καὶ γὰρ τᾶ Δάματρι συνωργίσθη Διόνυσος·
τόσσα Διώνυσον γὰρ ἅ καὶ Δάματρα χαλέπτει.

**οὔτε νιν εἰς ἐράνωσ οὔτε ξυνδείπνια πέμπον
αἰδόμενοι γονέες, προχάνα δ’ εὐρίσκειτο πᾶσα.**

ἦνθον Ἰτωνιάδος νιν Ἀθαναίας ἐπ’ ἄεθλα
Ὀρμενίδαι καλέοντες· ἀπ’ ὧν ἀρνήσατο μάτηρ·
‘οὐκ ἔνδοι, χθιζὸς γὰρ ἐπὶ Κραννώνα βέβακε
τέλθος ἀπαιτησῶν ἑκατὸν βόας.’ ἦνθε Πολυξώ,
μάτηρ Ἀκτορίωνος, ἐπεὶ γάμον ἄρτυε παιδί,
ἀμφοτέρων Τριόπαν τε καὶ υἱέα κικλήσκοισα.
τὰν δὲ γυνὰ βαρύθυμος ἀμείβετο δακρῦοισα·
‘νεῖταί τοι Τριόπας, Ἐρυσίχθονα δ’ ἤλασε κάπρος
Πίνδον ἄν’ εὐάγκειαν, ὃ δ’ ἐννέα φάεα κείται.’

δειλαία φιλότεκνε, τί δ’ οὐκ ἐψεύσαο, μήτηρ;
δαίνυεν εἰλαπῖναν τις· ‘ἐν ἀλλοτρίᾳ Ἐρυσίχθον.’
ἄγετό τις νύμφαν· ‘Ἐρυσίχθονα δίσκος ἔτυψεν’,

ἢ ‘ἔπεσ’ ἐξ ἵππων’, ἢ ‘ἐν Ὀθρυῖ ποίμνι’ ἀμιθρεῖ.
ἐνδόμυχος δῆπειτα πανάμερος εἰλαπιναστάς
ἦσθιε μυρία πάντα· κακὰ δ’ ἐξάλλετο γαστήρ
αἰεὶ μᾶλλον ἔδοντι, τὰ δ’ ἐς βυθὸν οἷα θαλάσσης
ἀλεμάτως ἀχάριστα κατέρρεεν εἶδατα πάντα.
ὥς δὲ Μίμαντι χιών, ὥς ἀελίῳ ἐνὶ πλαγγών,
καὶ τούτων ἔτι μέζον ἐτάκετο, μέστ’ ἐπὶ νεύροις
δειλαίῳ ρίνός τε καὶ ὀστέα μῶνον ἐλείφθη.

**κλαῖε μὲν ἡ μάτηρ, βαρὺ δ’ ἔστενον αἱ δύο ἀδελφαὶ
γὼ μαστὸς τὸν ἔπωνε καὶ αἱ δέκα πολλὰκι δῶλαι.**

**καὶ δ’ αὐτὸς Τριόπας πολιαῖς ἐπὶ γείρας ἔβαλλε,
τοῖα τὸν οὐκ αἰόντα Ποτειδάωνα καλιστρέων·**

50 Pohlédł na ni úkosem strašněji, než lvice v horách
tmarijských, když pohlédne na lovce psordova zlobně –
vždyť právě porodila (těchto prý pohled je
nejhroživější).

„Pryč“, řekl: „abych ti do těla nezatnul sekyru velkou.
To dřevo poskytne střechu mé síni, v níž budu stále
55 hostiny konat pro svoje druhy, jim po chuti dosti.“
Promluvil jinoch, Nemesis však zaznamenala řeč zlou.
Démétro jal nevýslovný hněv, zase se bohyní stala,
nohama na zemi, hlavou však Olympu se dotýkala.
Muži ti napůl mrtví sic, když vládkyni zhlédli,

60 vyběhli náhle střemhlav, nechavše náradí v stromech.
Ona pak ostatní nechala být, vždyť z nutnosti za ním
šli, jsouce v jeho moci. Zrupnému vládci však řekla:
„Tak tak, pse psovský, zbuduj si halu pro hostiny své.
Přečasto totiž od chvíle této hodovat budeš.“

65 Po těchto slovech na Erysichthona seslala strážně.
Rázem vzbudila u něj krutý, též urputný hlad,
palčivý, prudký, a on strádal nemocí mocnou.
Ubožák! Kolik jen snědl, hned po stejném zatoužil
soustu.

Dvacet s jídlem dřelo se, dvanáct zas čerpalo víno.
70 Spolu s Démétrou se totiž rozhněval i Dionýsos.
Vždyť věci stejné Dionýsa i Démétro zlobí.

**Už na slavnosti, ni hody společné ho neposílali
rodiče ze studu. Nebyla výmluva, již nenašli by.**

Na závod Itónské Athéně ke cti přišli jej pozvat
75 Ormenovci, jej zajisté zapřela matka:

„Není doma, vždyť do Krannónu odešel včera
vymoci dlužnou splátku sta krav.“ Polyxó přišla,
Aktoriónova matka, když dítěti chystala sňatek,
s pozváním pro oba dva: Triopa i syna jeho.

80 Jí žena odvětila se srdcem přetěžkým, v slzách:
Přijde ti Triopas, Erysichthona však zasáhl kanec
na Pindu s krásnými mýtinami – už devět dní leží.

**Ubohá matko, jakoupak nevyšlovíš lež, dítě
milujíc?** Pořádal hody kdos: „V cizině je Erysichthón.“

85 Někd si odváděl nevěstu: „Disk Erysichthona
zasáh’.“

Či: „Spadl z vozu.“ Anebo: „V Othryi počítá stáda.“
Od těch chvil po celé dny pak na hodech zalezlý v domě
pojídal přehršle nesčetné. Zle se mu žaludek vzdouval,
když stále víc jedl. Jak do mořské hlubiny ovšem –
90 nadarmo, bez požitku – padala potrava všechna.
Jak na Mimantu sníh, jak na slunci vosková panna,
ba ještě rychleji než tyto se rozplýval až k šlachám.⁴
Ubožákovi zůstaly už jenom kůže a kosti.

**Plakala matka, hořce sténaly sestřičky obě
95 i kojná, z jejíhož prsu sál, mnohá též desítka
služek.**

**I sám Triopas vkládal na svoje šediny ruce
a takto vzýval Poseidóna** – ten však neslyšel ho:

⁴ V tomto verši se držím čtení Hopkinsona oproti Pfeifferovu textu.

<p>‘ψευδοπάτωρ, ἴδε τόνδε τεοῦ τρίτον, εἶπερ ἐγὼ μὲν σεῦ τε καὶ Αἰολίδος Κανάκας γένος, αὐτὰρ ἐμεῖο τοῦτο τὸ δεῖλαιον γένετο βρέφος· <u>αἴθε γὰρ αὐτόν βλητὸν ὑπ’ Ἀπόλλωνος ἐμαὶ γέρας ἐκτερέϊζαν·</u> <u>νῦν δὲ κακὰ βούβρωστις ἐν ὀφθαλμοῖσι κάθηται.</u> <u>ἢ οἱ ἀπόστασον χαλεπὰν νόσον ἢ ἐνὶ αὐτός βόσκε λαβών· ἀμαὶ γὰρ ἀπειρήκанти τράπεζαι.</u> χῆραι μὲν μάνδραι, κενεαὶ δέ μοι αὐλίες ἤδη τετραπόδων· οὐδὲν γὰρ ἀπαρνήσαντο μάγειροι. ἀλλὰ καὶ οὐρήας μεγαλᾶν ὑπέλυσαν ἀμαξᾶν, καὶ τὰν βῶν ἔφαγεν, τὰν Ἑστία ἔτρεφε μήτηρ, καὶ τὸν ἀεθλοφόρον καὶ τὸν πολεμήμιον ἵππον, καὶ τὰν μάλουριν, τὰν ἔτρεμε θηρία μικκά.’</p> <p><u>μέστα μὲν ἐν Τριόπαιο δόμοις ἔτι γρήματα κεῖτο,</u> <u>μῶνον ἄρ’ οἰκεῖοι θάλαμοι κακὸν ἠπίσταντο.</u> <u>ἀλλ’ ὅκα τὸν βαθὺν οἶκον ἀνεξήραναν ὀδόντες,</u> <u>καὶ τόγ’ ὁ τῷ βασιλῆος ἐνὶ τριόδοισι καθῆστο</u> <u>αἰτίζων ἀκόλως τε καὶ ἐκβολα λύματα δαιτός.</u></p> <p><u>Δάματερ, μὴ τήνος ἐμὶν φίλος, ὅς τοι ἀπεχθής,</u> <u>εἷη μὴδ’ ὁμότιγος· ἐμοὶ κακογείτονες ἐχθροί.</u></p> <p>παρθενικαί, καὶ ἐπιφθέγασθε, τεκοῖσαι· ‘Δάματερ, μέγα χαῖρε, πολυτρόφε πουλυμέδιμνε.’</p>	<p>„Rádoby otče, pohlédni na svého vnuka – jsem-li já vskutku syn tvůj a Kanaky, Aiolyvy dcery, a ze mne 100 zase se zrodilo toto nebohé dítě. <u>Kéz by je Apollón zasáh’ a moje ruce ho pohřbily řádně.</u> <u>Nyní však hlad nenasytný, zlý, v jeho je usazen očíh.</u> <u>Bud’ od něj odvrát’ obtížnou nemoc, nebo si ho vem a sám jej krm. Vždyť naše stoly se zřikají služby.</u> 105 Ohrady osířely, v salaších nenajdeš u mě ani dobytče. Nic nezapřeli kuchaři totiž. Dokonce muly též zpod velkých vypřáhli vozů. Těž krávu snědl, již pro Hestii živila matka. Těž koně s vavříny z dostihů, toho též válečného. 110 Těž běloocasku, před kterou trásla se zvířátka drobná.“</p> <p><u>Dokud ještě v Triopově domě majetek ležel,</u> <u>toliko jeho vlastní komnaty pohromu znaly.</u> <u>Jakmile ovšem vysály zuby domácnost hojnou,</u> <u>tehdy královský synek sedával u křížovatek</u> <u>115 a žebрал o soustečka z odpadků, o drobnky</u> <u>z hostin.</u> <u>Démétro, ať není mi přítelem, kdo přičí se tobě.</u> <u>Ať ani zed’ nesdílí se mnou. Hnusím si sousedy</u> <u>špatné.</u> [...] zvolte, panny, i vy, které jste se matkami staly: „Bud’ zdráva, Démétro, jež mnohé živíš obilím mnohým.“</p>
--	--

Bibliografie

- ARDIZZONI, A 1935, 'Eracle e Teodamante in Callimaco e in Apollonio Rodio', *Rivista di Filologia e di Istruzione Classica*, pp. 452–467.
- ARENS, JC 1960, 'Erysichthon. Revius en Callimachus', *Neophilologus*, XLIV, pp. 147–149.
- BARIGAZZI, A 1968, 'Su due luoghi di Callim. Hy. vi', *Rivista di Filologia e di Istruzione Classica*, XCVI, pp. 32–35.
- BARIGAZZI, A 1976, 'Eracle e Tiodamante in Callimaco e Apollonio Rodio', *Prometheus: Rivista Quadrimestrale di Studi Classici*, II, pp. 227–238.
- BAUER, LJ 1970, *Hymn IV. An Exegesis*, n.p.: Brown Univ. Providence, R.I.
- BENVENUTI FALCIAI, P 1976, 'Per l'interpretazione dell'inno VI di Callimaco', *Prometheus: Rivista Quadrimestrale di Studi Classici*, II, pp. 41–66.
- BENVENUTI FALCIAI, P 1983, 'Uno stomaco malato (Call. h. VI 87–93)', *Prometheus: Rivista Quadrimestrale di Studi Classici*, IX, pp. 63–82.
- BENVENUTI FALCIAI, P 1986, 'Due note all'Inno 6 di Callimaco', *Prometheus: Rivista Quadrimestrale di Studi Classici*, XII, pp. 139–145.
- BING, P 1984, 'Callimachus' cows. A riddling recusatio', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, LIV, pp. 1–8.

- BING, P 1995, 'Callimachus and the Hymn to Demeter', *Syllecta Classica*, 6, pp. 29–42. (Scroll and Marble)
- BONANNO, MG 1995, 'L' Artemide bambina di Callimaco: (a proposito di intertestualità)', In: *Intertestualità* pp. 23–47.
- BORNMANN, F 1992, 'Der Text der Phönissen des Euripides und der Demeterhymnus des Kallimachos', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, XCI, pp. 15–17.
- BREMMER, JN 2006, 'Rescuing Deio in Sophocles and Euripides', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, N° 158, p. 27.
- BULLOCH, A 1977, 'Callimachus' Erysichthon, Homer and Apollonius Rhodius', *American Journal of Philology*, XCVIII, pp. 97–123.
- CARLINI, A 1978, 'P. Genav. inv. 209. Callimachus, Hymnus in Dianam 31–61 ; 62–92', In: *Pap. lett. greci* pp. 41–55.
- DEGL'INNOCENTI PIERINI, R 1987, 'Erisittone prima e dopo Ovidio', *Prometheus: Rivista Quadrimestrale di Studi Classici*, XIII, pp. 133–159.
- DÍEZ FERNÁNDEZ, O 1994, 'Algunas consideraciones sobre la estructura compositiva del Himno III, a Artemis, de Calímaco', In: *VIII congreso español de estudios clásicos II* pp. 159–163.
- DIRKZWAGER, A 1969, 'Ad Callim. Hymn. 6,91', *Mnemosyne: Bibliotheca Classica Batava*, XXII, p. 304.
- DORNSEIFF, F 1936, 'Kallimachos' Hymnos auf Artemis', *Philologische Wochenschrift*, pp. 733–736.
- ENGELMANN, H 1997, 'Artemis Protothronia', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, N° 117, p. 18.
- FAL, V 2014, 'Il bambino e il «mostro» in Callimaco (Hymn. III 46–86) e in Teocrito (Idyll. XXIV 1–63)', *Maia: Rivista di Letterature Classiche*, 66, (2)2, pp. 306–321.
- FAIN, GL 2004, 'Callimachus' «Hymn to Artemis» and the tradition of rhapsodic hymn', *Bulletin of the Institute of Classical Studies of the University of London*, 47, pp. 45–56.
- FARAONE, CA 2012, '«Boubrôstis», meat eating and comedy: Erysichthon as famine demon in Callimachus' «Hymn to Demeter»', In: *Gods and religion in Hellenistic poetry* pp. 61–80.
- FAULKNER, A 2010, 'Callimachus and his allusive virgins: Delos, Hestia, and the «Homerian hymn to Aphrodite»', *Harvard Studies in Classical Philology*, 105, pp. 53–63.
- FAULKNER, A 2011, 'Fast, famine, and feast: food for thought in Callimachus' «Hymn to Demeter»', *Harvard Studies in Classical Philology*, 106, pp. 75–95.
- FAULKNER, A 2013, '«Et in Arcadia Diana»: an encounter with Pan in Callimachus' «Hymn to Artemis»', *Classical Philology: A Journal Devoted to Research in Classical Antiquity*, 108, (3)3, pp. 223–234.

- FONTES, JB 2005, '« Erysichthonis ora profani »: no crisol das formas mutáveis', *Letras Clássicas*, 9, pp. 181–214.
- GARRIGA, C 1989, 'Callímac H. VI, Euforió fr. 8 Powell i les « taulettes de maledicció » de Cnidos', *Faventia: Revista de Filologia Clàssica*, XI, N° 1N° 1, pp. 19–24.
- GIANGRANDE, G 1983, 'Artemis and the oak-trees in Callimachus', *Corolla Londiniensis*, III, pp. 69–71.
- GIUSEPPE, M 2012, 'Two poets for a goddess: Callimachus' and Philicus' hymns to Demeter', In: *Gods and religion in Hellenistic poetry* pp. 103–129.
- GRIFFIN, AF 1986, 'Erysichthon. Ovid's giant', *Greece And Rome*, XXXIII, pp. 55–63.
- GUNDERT, H 1970, 'Erysichthon', In: *Festschrift Büchner* pp. 116–124.
- HARROD, JB 1975, *The Tempering Goddess. A Phenomenological And Structural Analysis Of The Britomartis-Diktyнна-Aphaia Mythologem*, n.p.: Syracuse Univ., Syracuse NY.
- HEERINK, MJ 2012, 'Apollonius and Callimachus on Heracles and Theiodamas: a metapoetical interpretation', *Quaderni Urbinati di Cultura Classica*, N. S., N° 101N° 101, pp. 43–56.
- HENRICH, A 1979, 'Thou shalt not kill a tree. Greek, Manichaean and Indian tales', *The Bulletin of the American Society of Papyrologists*, XVI, pp. 85–108.
- HERTER, H 1929, 'Kallimachos und Homer. Ein Beitrag zur Interpretation des Hymnos auf Artemis', In: *Xenia Bonnensia* pp. 50–105.
- JANNI, P 1964, 'Callimaco, Hymn. in Dian. 128', *Rivista di Cultura Classica e Medioevale*, VI, pp. 45–46.
- KENNEY, EJ 1963, 'Erysichthon on Cos', *Mnemosyne: Bibliotheca Classica Batava*, XVI, p. 57.
- KNIGHT, V 1993, 'Landscape and the gods in Callimachus' Hymns: (with particular reference to Hymn 3)', *Papers of the Leeds international Latin seminar VII* pp. 201–211 n.p.: .
- MACKEY K., J 1960, 'Callimachus, Hymn. VI, 88', *Classical Review*, X, pp. 102–103.
- MACKEY K., J 1962, *Erysichthon. A Callimachean Comedy*, Leiden: Brill.
- MACKEY K., J 1963, 'Mischief in Kallimachos' Hymn to Artemis', *Mnemosyne: Bibliotheca Classica Batava*, XVI, pp. 243–256.
- MACKEY K., J 1974, 'Quid Tib. Hemsterhuis de Callimachi Hymni in Dianam v 213 censuerit explicatur', *Mnemosyne: Bibliotheca Classica Batava*, XXVII, pp. 72–75.
- MARIOTTI, A 1948, 'Frammenti papiracei appartenenti all' Inno ad Artemis (iii) di Callimaco', *Acme: Annali Della Facoltà Di Lettere E Filosofia Dell'Università Degli Studi Di Milano*, I, pp. 121–130.
- MASSIMILLA, G 2002, 'Artemis' fourth throw (Call. Dian. 121f.)', *Museum Helveticum: Schweizerische Zeitschrift für Klassische Altertumswissenschaft = Revue Suisse pour l'Étude de l'Antiquité Classique*, 59, (1)1, pp. 51–54.

- MCCAIL, R 1963, 'Erysichthon, sin, and autophagy', *Mnemosyne: Bibliotheca Classica Batava*, XVII, p. 162.
- MCCARTER, SA 2012, 'The forging of a god: Venus, the shield of Aeneas, and Callimachus's « Hymn to Artemis »', *Transactions Of The American Philological Association*, 142, (2)2, pp. 355–381.
- MOREL, W 1971, 'Kallimachos, Artemishymnos 27 in P. Oxy. 2258', *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, VII, p. 68.
- MÜHLL, PD 1958, 'Die Region der Wolken bei Kallimachos, Hymn. VI, 7 und anderwärts', In: *Festschrift Kapp* pp. 109–112.
- MÜLLER, CW 1987, *Erysichthon. Der Mythos Als Narrative Metapher Im Demeterhymnos Des Kallimachos*, Stuttgart: Steiner.
- MÜLLER, CW 1988, 'Kallimachos und die Bildtradition des Erysichthonmythos', *Rheinisches Museum für Philologie*, CXXXI, pp. 136–142.
- MÜLLER, G 1976, 'Zu Kallimachos Hymn. 6,46–47', *Hermes: Zeitschrift für Klassische Philologie*, CIV, p. 382.
- PASQUALI, G n.d., 'Callimaco, Hymn. III 120 s', *Studi Italiani di Filologia Classica*, IV, pp. 405–407.
- PETROVIĆ, I 2007, *Von Den Toren Des Hades Zu Den Hallen Des Olymp: Artemiskult Bei Theokrit Und Kallimachos*, Leiden: Brill.
- PIROVANO, F 1976, 'Fu solo empietà quella di Erysichthon?', *Acme: Annali Della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università degli Studi di Milano*, XXIX, pp. 251–255.
- PIROVANO, F 1978, 'Momenti magici in un rituale religioso. Callim. Hymn. VI, VV. 1–21 e 116–138', *Acme: Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università degli Studi di Milano*, XXXI, pp. 157–166.
- PFEIFFER, R 1953, *Callimachus*, vol. 2, Oxford: Clarendon Press, 1953.
- POWELL, J.U 1925, *Collectanea Alexandrina*, Oxford: Clarendon Press, 1925 (repr. 1970).
- SKEMPIS, M 2008, 'Erysichthon der Jäger: SSH 970. 22 und Call. Cer. 81–2', *Mnemosyne: Bibliotheca Classica Batava*, Ser., 4 61 (3)4 61 3, pp. 365–385.
- UHRMEISTER, V, & Bing, P 1994, 'The unity of Callimachus'hymn to Artemis', *The Journal of Hellenic Studies*, 114, pp. 19–34.
- VESTRHEIM, G 2000, 'Meaning and structure in Callimachus' Hymns to Artemis and Delos', *Symbolae Osloenses: Norwegian Journal of Greek and Latin Studies*, 75, pp. 62–79.
- WHITE, H 1981, 'The daughters of Proetus in Callimachus' Hymn to Artemis', *Orpheus: Rivista di Umanità Classica e Cristiana*, II, pp. 374–379.

Mezi poezií a divadlem

Mgr. Alena Sarkissian, Ph.D.

XV.—ΣΤΡΑΚΟΣΙΑΙ Η ΑΔΩΝΙΑΖΟΥΣΑΙ

Ἐνδοὶ Πραξινόα;
ΓΟΡΓΩ

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

Γοργοὶ φίλα, ὡς χρόνῳ ἔνδοι.
θαυμῖ ὅτι καὶ νῦν ἦρθες. ὄρη δίφρου Ἐυνόα αὐτᾶ.
ἔμβραλε καὶ ποτίκρανον.

ΓΟΡΓΩ

ἔχει κάλλιστα.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

καθίξευ.

ΓΟΡΓΩ

ὦ τὰς ἀλεμέατα¹ ψυχᾶς· μόλις ὑμῶν ἐσώθην,
Πραξινόα, πολλῶ μὲν ὄχλω, πολλῶν δὲ τεθρίπ-
των·
παιτᾶ κρηπίδες, παιτᾶ χλαμυδηφόροι ἀνδρες·
ἂ δ' οὐδὲ ἀτρυτος· τὸ δ' ἕκαστάτω ὡς ἐναποικεῖς².

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

ταῦθ' ὁ πάραρος τῆνος· ἐπ' ἔσχατα γὰς ἔλαβ'
ἐνθῶν

Ἰλεῶν, οὐκ οἴκησιν, ὅπως μὴ γέιτρονες ὤμιες
ἰλλάλααις, ποτ' ἔρην, φθονερὸν κακῶν, αἰεὺ ὁμοῖος. 10

¹ ἀλεμέατα Stephanus: *msa ἀδεμέατα* (so Greg. Cor.), *ἀδει-
μά(ν)του, ἀδεμά(ν)του* ² ἕκαστάτω ὡς ἐναποικεῖς F, cf. l. 45
τυτθὸν ὄσον ἀπαθεῖν *intl* ὡς 'where' l. 13: *msa* ἕκαστ' ἔρω
(ἕκαστοτέρω) *ἐμ' ἀποικεῖς*

176

XV.—THE WOMEN AT THE ADONIS- FESTIVAL

Gorgo (*with her maid Euclytis at the door, as the maid
Eunoa opens it*)

Praxinoa at home?

PRAXINOA (*running forward*)

Dear Gorgo! at last! she is at home. I quite
thought you'd forgotten me. (*to the maid*) Here,
Eunoa, a chair for the lady, and a cushion in it.

Gorgo (*refusing the cushion*)

No, thank you, really.

PRAXINOA

Do sit down.

Gorgo (*sitting*)

O what a silly I was to come! What with the crush
and the horses, Praxinoa, I've scarcely got here alive.
It's all big boots and people in uniform. And the
street was never-ending, and you can't think how
far your house is along it.

PRAXINOA

That's my lunatic; came and took one at the end
of the world, and more an animal's den, too, than a
place for a human being to live in, just to prevent
you and me being neighbours, out of sheer spite, the
jealous old wretch! He's always the same.

N

177

THE BUCCOLIC POETS

ΓΟΡΓΩ

μὴ λέγῃ τὸν τεὸν ἀνδρα, φίλτα, Δίωνα τοιαῦτα
τῷ μικρῷ παρῆυτος· ὄρη γύνα, ὡς ποθορῆ τυ.
θάσσει Ζωπυρίου, γλυκερὸν τέκος· οὐ λέγει ἀπφῆν.¹

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

αἰσθάνεται τὸ βρέφος, ναὶ τὰν πότυιαν.

ΓΟΡΓΩ

καλὸς ἀπφῆς.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

ἀπφῆς μὰν τῆρος τὰ πρόαν—λέγομες δὲ πρόαν θηρ
, πῦπτα,² νύτρον καὶ φῦκος ἀπὸ σκανῶς ἀγοράσι-
δων·—
ἦνθε φέρον ἄλας ἄμμων, ἀήρη τρισκαδεκάπαχυς.

ΓΟΡΓΩ

Χάμος ταυτῆ³ ἔχει, φθόρος ἀργυρίω, Διοκλείδας·
ἐπταδράχμωσ κυνιάδας, γραιῶν ἀποτῆματα πηρῶν,
πέυτε πῶκωσ ἔλαβ' ἔχθές, ἅπαν ῥύπου, ἔργον ἐπ'
ἔργω.
ἀλλ' ἴθι τῶμπεύχουον καὶ τὰν περουατρίδα λάξευ.
βῆμες τῷ βασιλῆος ἐς ἀφνεῖδ Πτολεμαίω
θασύμεναι τὸν Ἄδωνν· ἀκούω χρῆμα καλὸν τι
κοσμῆν τὰν βασιλίσσαν.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

ἐν ἀνβίω δῆβια πάντα.

¹ Ζωπυρίου (diminutive of Ζόπυρος) Buecheleer: mss. -law
λέγει: mss. also λέγω ² πῦπτα Will from Et. Mag.:
mss. πῦπτα ἀγοράσσειν Ahrens: baby-language, cf. Theophr.
Char. 7. 10: mss. ἀγοράσδων ³ ταυτῆ Ahrens: mss. ταῦτ' or
ταῦτά γ'

178

THEOCRITUS XV, 11-24

ΓΟΡΓΩ

My dear, pray don't call your good Dinon such
names before Baby. See how he's staring at you.
(to the child) It's all right, Zopy, my pet. It's not
dad-dad she's talking about.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

Upon my word, the child understands.

ΓΟΡΓΩ

Nice dad-dad.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

And yet that dad-dad of his the other day—the
other day, now, I tell him 'Daddy, get mother some
soap and rouge from the shop, and, would you
believe it? back he came with a packet of salt, the
great six feet of folly!

ΓΟΡΓΩ

Mine's just the same. Diocleidas is a perfect
spendthrift. Yesterday he gave seven shillings apiece
for mere bits of dog's hair, mere pluckings of old
handbags, five of them, all filth, all work to be done
over again. But come, my dear, get your cloak
and gown. I want you to come with me (*grandly*)
to call on our high and mighty Prince Ptolemy to
see the Adonis. I hear the Queen's getting up
something quite splendid this year.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ (*hesitating*)

Fine folks, fine ways.

179

THE BUCCOLIC POETS

ΓΟΡΓΟ

ὦν ἴδες, ὦν εἶπες καὶ ἰδοῖσα τὸ τῷ μὴ ἰδοῦντι.
ἔρπειν ὄρα κ' εἴη.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

ἀεργοῖς αἰεὺ ἔορτά.

Εὐνόα, αἶρε τὸ νῆμα καὶ ἐς μέσον αἰνὸδρομῆτε

θές πάλιν αἰ γαλέαι μαλακῶς χηρῆσυντι καθεύ-

δειν.

κινεῦ δή, φέρε θάσσου ὕδωρ. ὕδατος πρότερον

δει,

ἀ δὲ σμάμα¹ φέρει. δὸς ὄμωσ. μὴ δὴ πολὺ,

λαστρί.

ἔρχει ὕδωρ. δύστασε, τί μεν τὸ χιτῶνιον ἄρδεις;

παυεῖ ὀκοῖα θεοῖς ἐδόκει, τοιαυτὰ νένυμιαι.

ἀ κλᾶξ τᾶς μεγάλας πᾶ λάρυνακος; ὦδε φέρ'
αὐτάν.

ΓΟΡΓΟ

Πραξινοά, μάλα τοι τὸ καταπτυχές ἐμπερνάμα

τοῦτο πρόπει· λέγε μοι, πόσσω κατέβα τοι ἀφ'

ιστῶ;

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

μὴ μνάσῃς Γοργοῦ· πλέον ἀργυρία καθαρῶ μινῶν

ἢ δύο· τοῖς δ' ἔργοις καὶ τὰν ψυχᾶν ποτέθηκα.

¹ δὲ σμάμα G. Hermann: mss δ' ἐς νῆμα Λαοστρί E.
Schwartz, cf. Herodas 6. 10: mss ἀπλῆσσε

180

THEOCRITUS XV, 25-37

ΓΟΡΓΟ

Yes; but sightseers make good gossips, you know,
if you've been and other people haven't. It's time we
were on the move.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ (*still hesitating*)

It's always holidays with people who've nothing to do. (*suddenly making up her mind*) Here, Eunoe, you scratch-face, take up the spinning and put it away with the rest. Cats always will lie soft. Come, bestir yourself. Quick, some water! (*to Gorgo*) Water's wanted first, and she brings the soap. (*to Eunoe*) Never mind; give it me. (*E. pours out the pondered soap*) Not all that, you wicked waste! Pour out the water. (*E. washes her mistress's hands and face*) Oh, you wretch! What do you mean by wetting my bodice like that? That's enough. (*to Gorgo*) I've got myself washed somehow, thank goodness. (*to Eunoe*) Now where's the key of the big cupboard? Bring it here. (*Takes out a Dorian pinner—a gown fastened with pins or brooches to the shoulders and reaching to the ground, with an overfold coming to the waist—and puts it on with Eunoe's aid over the inner garment with short sleeves which she wears indoors*)

GORGO (*referring to the style of the overfold*)

Praxinoa, that full gathering suits you really well.

Do tell me what you gave for the material.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

Don't speak of it, Gorgo; it was more than eight golden sovereigns, and I can tell you I put my very soul into making it up.

“Wicked waste”: the Greek is “pirate-vessel.”

181

THE BUCCOLIC POETS

ΠΟΡΤΩ
ἀλλὰ κατὰ γνώμαν ἀπέβα τοι.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

τούτο κάλ' εἶπες.

τῶμπέχονου φέρε μοι καὶ τὰν θολίαν κατὰ
κόσμου
ἀμφίβες· οὐκ ἄξω̄ τυ τέκνου. μορμὴ δάκνει
ἴππος.

40

δάκρυ, ὄσσα θέλεις, χωλὸν δ' οὐ δεῖ τυ γενέσθαι.
ἔστωμες. Φρυγία, τὸν μικρὸν παιίδα λαβοῖσα,
τὰν κύν' ἔσω κάλεσον, τὰν ἀυλείαν ἀπόκλάξον.

ὦ θεοί, ὅσος ὄχλος· πῶς καὶ πόκα τοῦτο
περᾶσαι

χρὴ τὸ κακόν; μύρμακες ἀνύφριθμοι καὶ ἄμετροι.
πολλά τοι ὦ Πτολεμαίε πεποίηται καλὰ ἔργα,
ἔξ ὧ ἐν ἰθανάτοις ὁ τεκῶν· οὐδεὶς κακοεργὸς
δαλεῖται τὸν ἰούτα παρέπτων Αἰγυπτιστί,
οἶα πρὺν ἐξ ἀπάτας κεκροτημένοι ἄνδρες ἔπαισδον
ἀλλήλοισ ὀμαλοὶ κακὰ παίγνια πάντες ἐπειοί.¹

50

ἀδίστα Ποργώ, τί γενούμεθα; τοὶ πολεμισταὶ
ἴπποι τῶ βασιλῆος. ἀνερ φῖλε, μή με πατήσης.
ὀρθὸς ἀνέστα ὁ πυρρός· ἰδὲ ὡς ἄργιος. κυνοθαρσῆς
Εὐνόα, οὐ φευξῆ; διαχρησέεται τὸν ἄγροντα.
ἠνάθην μενιάλως, ὅτι μοι τὸ βρέφος μένει ἔνδοι.²

¹ ἐπειοί: mss ἐπειοί, explained by Hesych. as κωνοί
² ἔνδοι Ahrens: mss ἔνδοι

182

THEOCRITUS XV, 38–55

ΓΟΡΓΟ
Well, all I can say is, it's most successful.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

It's very good of you to say so. (to Eunou) Come, put on my cloak and hat for me, and mind you do it properly (Eunou puts her cloak about her head and shoulders and pins the straw sun-hat to it). (taking up the child) No; I'm not going to take you, Baby. Horse-bogey bites little boys. (the child cries) You may cry as much as you like; I'm not going to have you lamed for life. (to Gorgo, giving the child to the nurse) Come along. Take Baby and amuse him, Phrygia, and call the dog indoors and lock the front-door.

(in the street) Heavens, what a crowd! How we're to get through this awful crush and how long it's going to take us, I can't imagine. Talk of an anthep! (apostrophising) I must say, you've done us many a good turn, my good Ptolemy, since your father went to heaven. We have no villains sneaking up to murder us in the streets nowadays in the good old Egyptian style. They don't play those awful games now—the thorough-paced rogues, every one of them the same, all queer!

Gorgo dearest! what shall we do? The Royal Horse! Don't run me down, my good man. That bay's rearing. Look, what temper! Stand back, Eunou, you reckless girl! He'll be the death of that man. Thank goodness I left Baby at home!

183

THE BUCOLIC POETS

Θάρασε Πραξινοῖα· καὶ δὴ γεννηήμεθ' ὄπισθεν,
τοὶ δ' ἔβαν ἐς χώραν.¹

ΓΟΡΓΩ

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

καὶ τὰ συναγείρομαι ἦδη.
ἴππου καὶ τοῦ ψυχρὸν ὄφιν τὰ μάλιστα δεδαίκα
ἐκ παιδός· σπεύδωμες' ὄχλος πολλὸς ἄμμων
ἐπιυρεῖ.

60

ΓΟΡΓΩ

ἐξ ἀνδῶς ὦ μάτερ;

ΓΡΑΥΞ

ἐργῶν, τέκνα.

ΓΟΡΓΩ

εἶτα παρεθβεῖν

εὐμαρές;

ΓΡΑΥΞ

ἐς Ἰστιάω πειρώμενοι ἦνθον Ἀχαιοί,
καλλίστα παιδῶν· πείρα θῆν πάντα τελέεται.

ΓΟΡΓΩ

Χρησμός ἀπρεσβυτίς ἀπώχετο θεσπέξασα.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

πάντα γυναιῆκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἴηραν.

ΓΟΡΓΩ

θάσαι Πραξινοῖα, περὶ τὰς θύρας ὅστος ὄμιλος.

¹ Cf. Xen. *Cyr.* 4. 5. 37, where ἀσύντακτα εἶναι is opposed to χόρῳ λαβεῖν, *ibid.* 8. 6. 19 συναγείρειν στρατιάν, *Plat. Prot.* 328d εἰμαυτῶν ἀσπερεῖ συναγείρας

THEOCRITUS XV, 56–65

GORGO
It's all right, Praxinoa. We've got well behind them, you see. They're all where they ought to be, now.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ (*recovering*)

And fortunately I can say the same of my poor wits. Ever since I was a girl, two things have frightened me more than anything else, a horrid slimy snake and a horse. Let's get on. Here's ever such a crowd pouring after us.

GORGO (*to an Old Woman*)

Have you come from the palace, mother?

OLD WOMAN

Yes, my dears.

GORGO

Then we can get there all right, can we?

OLD WOMAN

Trying took Troy, my pretty; don't they say where there's a will there's a way?

GORGO

That old lady gave us some oracles, didn't she?

ΠΡΑΞΙΝΟΑ (*mock-sententiously*)

My dear, women know everything. They know all about Zeus marrying Hera.

GORGO

Do look, Praxinoa; what a crowd there is at the door!

“I can say the same”: the Greek has a pun on ‘assembling’ troops and ‘collecting’ one’s wits. “Gave us some oracles”: i.e. her sententious remarks were about as useful as oracles generally are.

THE BUCCOLIC POETS

ΠΡΑΙΝΟΑ

θεσπέσιος. Ἰοργοῖ, δὸς τὰν χεῖρα μου λαβέ καὶ τὴν
 Εὐνόα Εὐτυχίδος· πότερ' αὐτῶ, μή τι πλαναθῆς.
 πᾶσαι ἅμ' εἰσέυθωμες· ἀπριξέχου Εὐνόα ἀμῶν.
 οἴμοι Δελδαία, δίχλα μευ τὸ θερίστριον ἦδη
 ἔσχισταί, Ἰοργοῖ. ποττῶ Διός, εἴ τι γένουο
 εὐδαίμων ἄνθρωπε, φυλάσσεο τῶμπέχονόν μευ.

70

ΕΕΝΟΖ

οὐκ ἐπ' ἐμῶν μέν, ὅμως δὲ φυλαξέμεναι.

ΠΡΑΙΝΟΑ

ὄχλος ἄθρως·
 ἄθευθ' ὄσπερ ἕες.

ΕΕΝΟΖ

θάρσει γύναι· ἐν καλῶ εἶμές.

ΠΡΑΙΝΟΑ

κεῖς ὄρας κῆπυτα, φίλ' ἀνδρῶν, ἐν καλῶ εἶης
 ἄμμε περιστέλλων. Χρηστῶ κοικτίριμος ἀνδρός.
 φλῖβεται Εὐνόα ἄμμων· ἄγ' ὦ Δεῖλὰ τὴν Βιάξευ.

κάλλιστ'. ἔνδοι πᾶσαι· ὁ τὰν νυὸν εἴπ' ἀπο-

καίξας.

ΓΟΡΓΟ

Πραξινόα, πότταν' ὄδε· τὰ ποικίλα πρᾶτον ἄθρη-
 στον,
 λεπτὰ καὶ ὡς χαρίεντα· θεῶν περυνάματα φασεῖς.

186

THEOCRITUS XV, 66-79

ΠΡΑΙΝΟΑ

Marvellous. Give me your arm, Gorgo; and you
 take hold of Eutychis' arm, Eunna; and you hold on
 tight, Eutychis, or you'll be separated. We'll all go
 in together. Mind you keep hold of me, Eunna.
 Oh dear, oh dear, Gorgo! my summer cloak's torn
 right in two. (*to a stranger*) For Heaven's sake, as
 you wish to be saved, mind my cloak, sir.

FIRST STRANGER

I really can't help what happens; but I'll do my
 best.

ΠΡΑΙΝΟΑ

The crowd's simply enormous; they're pushing
 like a drove of pigs.

FIRST STRANGER

Don't be alarmed, madam; we're all right.

ΠΡΑΙΝΟΑ

You deserve to be all right to the end of your
 days, my dear sir, for the care you've been taking of
 us. (*to Gorgo*) What a kind considerate man! Poor
 Eunna's getting squeezed. (*to Eunna*) Push, you
 coward, can't you? (*they pass in*)

That's all right. All inside, as the bridegroom
 said when he shut the door.

Gorgo (*referring, as they move forward towards the
 dais, to the draperies which hang between the pillars*)

Praxinoa, do come here. Before you do anything
 else I insist upon your looking at the embroideries.
 How delicate they are! and in such good taste!
 They're really hardly human, are they?

"Summer cloak": the festival was probably held upon
 the longest day.

187

THE BUCCOLIC POETS

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

πότνι' Ἀθαναία· ποῖαί σφ' ἐπόουσαν ἔριθου,
 ποῖοι ζωοργάφοι τὰ κριβέα γράμματ' ἔγραψαν.
 ὡς ἔτυμ' ἐστάκαυτι, καὶ ὡς ἔτυμ' ἐνδυνεύντι.
 ἔμηνυχ', οὐκ ἐνυφανατὰ· σοφόν τοι¹ χροῖμ' ἀνθρωπος.
 αὐτὸς δ' ὡς θηπτός ἐπ' ἀργυρέας κατὰ κείται
 ἰρήμοι² πρᾶτον ἴουλον ἀπὸ κροτάφων κατα-
 Βάλλων—
 ὁ τριβλήγτος Ἄδωνις, ὃ κῆν Ἀχέροντι φιλέεται.

ΕΤΕΡΟΣ ΕΕΝΟΣ

παύσασθ' ὦ δύστανου, ἀνάυτρα κατὰ λλοισαι
 τρυγόνες· ἐκκναισεῦντι παλατριάσδοισαι ἀπαντα.

ΠΡΑΞΙΝΟΑ

μά, πτόθου ὠνθρωπος; τί δὲ τῦ, εἰ κατὶ λλαι εἰμές;
 πασάμενος ἐπίτασσε. Συρακοαίαις ἐπιτάσσεως,
 ὡς εἰδῆς καὶ τοῦτο, Κορίθιαι εἰμές ἀνωθεν,
 ὡς καὶ ὁ Βελλεροφῶν Πελοποννασιοτὶ λαλεῖμεσ·
 Δωρίσδου δ' ἔξεσσι δοκῶ τοῖς Δωριέεσσι.
 μῆ φύη, Μελητωῶδες, ὃς ἀμῶν καρτερός εἴη,
 πλᾶν εἰός. οὐκ ἀλέγω. μῆ μοι κενεῶν ἀπομαξῆς.

ΤΟΡΤΑ

σῖγα Πραξινοά· μέλλει τὸν Ἄδωνου δειδεῖν
 ἡ τὰς Ἀργείας θυγάτηρ, πολυΐδρις αἰδός,
 ἄττις καὶ πέρυτιν³ τὸν ἰάλεμον ἀρίστεισε.

¹ τοι schol. to Soph. *Ant.* 343: mss τῖ ² ἀρμοὶ Kaibel,
 cf. Callim. *Jr.* 44, Ap. Rhod. 1. 972: mss κἀρισμῶ: with
 ἀργυρέας supply κἀνας ³ πέρυτιν Reiske: mss πέρχην or
 στέρχην

188

THEOCRITUS XV, 80-98

PRAXINOA

Huswife Athena! the weavers that made that
 material and the embroiderers who did that close
 detailed work are simply marvels. How realistically
 the things all stand and move about in it! they're
 living! It is wonderful what people can do. And
 then the Holy Boy; how perfectly beautiful he looks
 lying on his silver couch, with the down of manhood
 just showing on his cheeks,—(*religioso*) the thrice-
 beloved Adonis, beloved even down below!

SECOND STRANGER

Oh dear, oh dear, ladies! do stop that eternal
 cooing. (*to the bystanders*) They'll weary me to
 death with their ah-ah-ing.

PRAXINOA

My word! where does that person come from?
 What business is it of yours if we do coo? Buy your
 slaves before you order them about, pray. You're
 giving your orders to Syracusans. If you *must* know,
 we're Corinthians by extraction, like Bellerophon him-
 self. What *we* talk's Peloponnesian. I suppose Dorians
 may speak Doric, mayn't they? Persephone! let's
 have no more masters than the one we've got. I shall
 do just as I like. Pray don't waste your breath.

GORGO

Be quiet, Praxinoa. She's just going to begin the
 song, that Argive person's daughter, you know, the
 "accomplished vocalist" that was chosen to sing
 "Don't waste your breath": the Greek has 'don't scrape
 the top of an empty measure.' "Accomplished vocalist":
 the Greek phrase is *ἔπις*, perhaps a quotation from an
 advertisement or the like.

189

THE BUCOLIC POETS

φθεγγείται τι, σάφ' οἶδα, καλόν· διαβρυπτεται
ἰῆδη.

ΓΡΗΗ ΑΟΙΔΟΣ

Δέσπουν, ἂ Γολγῶς τε καὶ Ἰδάλιον ἐφίλησας,
αἰπευόν τ' Ἐρυκα, χρυσωπίλοισ'¹ Ἀφροδίτα,
οἷόν τοι τὸν Ἄδωνν ἀπ' ἰευνία Ἀχέουρος
μηγὶ δυωδεκάτῳ μαλακαίποδες² ἄγαγον Ὀραυ,
βάροισται μακάρων Ὀραυ φίλαι, ἀλλὰ ποθευαὶ
ἔρχονται πάντεσσι Βροτοῖς αἰεί τι φορεῖσσαι.
Κύτρι Διωνυαία, τὴ μὲν ἀθανάττων ἀπὸ θνατῶς,
ἀνθρώπων ὡς μῦθος, ἐποίησας Βεβυκίαν
ἀμβροσίαν ἐς στηθὸς ἀποστᾶξασα γυναικός·
τινὲ δὲ χαρίζομένα, πολυώνυμη καὶ πολύνυαε,
ἢ Βεβυκεία θυγάτηρ Ἐλέγγ εἰκυῖα

110

¹ Ἀρσυνὸν πάντεσσι καλοῖς ἀτιτᾶλνει Ἄδωνν.
πᾶρ οἱ³ ὄρια κείται, ὄσα δρυὸς ἄκρα φέρουται,
πᾶρ δ' ἀπαλοὶ κᾶπποι πεφυλαγμένοι ἐν ταλα-
ρίσκεισιν
ἰργυρέουσιν, Συρία δὲ κύρω χρυσεὶ ἀλάβαστρα·
εἶδατά θ' ὄσσα γυναῖκες ἐπὶ πλάθῳ πολεύουσαι
ἄνθεα μίσγοισι λευκῶ παντοῖα μαλεῦρω,
ὄσσα τ' ἀπὸ γλυκερῶ μέλιτος τά τ' ἐν ὑγρῶ
ἐλάτῳ,
πάντ' αὐτῶ πετεηνά καὶ ἔρπετά τεῖδε πάρεσσι.

¹ χρυσωπίλοισιν Ludwich, cf. καλλωπίλω and χρυσωπίρι; mss
χρυσῶ πάλοισιν ² Miss also μαλακαί ποδες ³ πᾶρ οἱ E;
mss πᾶρ μὲν οἱ

190

THEOCRITUS XV, 99-118

the dirge last year. You may be sure *she*!l give us
something good. Look, she's making her bow.

The Dirge

Lover of Golgi and Idaly and Eryx' steepy hold,
O Lady Aphrodite with the face that beams like gold,
Twelve months are sped and soft-footed Heav'n's
pretty laggards, see,
Bring o'er the never-tarrying stream Adonis back to
thee.
The Seasons, the Seasons, full slow they go and come,
But some sweet thing for all they bring, and so they
are welcome home.
O Cyprus, Dion's daughter, of thee anealed, 'tis said,
Our Queen that was horn of woman is e'en immortal
made;
And now, sweet Lady of many names, of many shrines
Ladye,
Thy guerdon's giv'n; for the Queen's daughter, as
Helen fair to see,
Thy lad doth dight with all delight upon this holyday;
For there's not a fruit the orchard bears but is here
for his hand to take,
And cresses trim all kept for him in many a silver tray,
And Syrian balm in vials of gold; and O, there's
every cake
That ever woman kneaded of bolted meal so fair
With blossoms blent of every scent or oil or honey
rare—
Here's all outlaid in semblance made of every bird
and beast.

"Last year": the day of the festival was apparently
regarded as the first day of Adonis' six months' stay upon
the earth, the other six being spent in Hades. "Anealed":
'anointed.'

191

THE BUCCOLIC POETS

Χλωρὰ δὲ σκιάδε μαλακῆ βόθουτ' ἀννήθη¹
δέδμηθ'· οἱ δέ τε κῶροι ὑπερπωτῶνται "Ἐρωτες,
οἶαι ἀηδουδίηες ἀεξομενῶν ἐπὶ δένδρῳ²
πωτῶνται περὺγων περσώμενοι ὄζου ἀπ' ὄζω.
ὦ ἔβειος, ὦ χρυσός, ὦ ἐκ λευκῶ ἐλέφαντος
αἰετοὶ³ οἰνοχόου Κρονίδα Διὶ παῖδα φέρουτες·
πορφύρει δὲ τείπτες ἄνω μαλακώτεροι ἔπνω·
ἂ Μίλατος ἐπεὶ χῶ τῶν Σαμίαν καταβόσκων
' ἔστρωται κλίνα τῶδανιδι τῷ καλῷ ἀμά·⁴
τὸν μὲν Κύπρις ἔχει, τὸν δ' ἑ ῥοδόπαχυς
" Ἀδωνίς·
ὀκτωκαιδέκτες ἦ ἔννεκαίδεχ' ὁ γαμβρός·
οὐ κεντεὶ τὸ φίλημ', ἔτι οἱ περὶ χεῖλα πυρρά·
νῦν μᾶν Κύπρις ἔχουσα τὸν αὐτῆς Χαυρέτω
ἄνδρα·
ἰῶθεν δ' ἄγμεες νῦν ἀμα δρόσῳ ἀθροία ἔξω
οἰσεῦμες ποτὶ κύματ' ἐπ' αἰῶνι πτόνῳτα,
λύσασσαι δὲ κόμην καὶ ἐπὶ σφυρὰ κόνιου ἀνείσαι
στηθεσι φανομένους λυγυρᾶς ἀρξέμεθ'·⁶ αἰοιδᾶς·
' ἔρπεις, ὦ φίλ' Ἀδωνι, καὶ ἐνθάδε κείς' Ἀχέροντα

¹ *χλωρὰ* δὲ σκιάδε μαλακῆ βόθουτ' (dual) ἀννήθη E, cf. l. 15, 18, 5, and Jebb on Soph. *O.C.* 1676; mss *χλωρὰ* δὲ σκιάδες μαλακῆ βόθουτες ἀννήθη ² ἀεξόμενῶν (gen. pl.) ἐπὶ δένδρῳ Ahrens; mss -ων ἐπὶ δένδρων ³ αἰετοί; mss also αἰετῶ ⁴ ἀμά Ahrens; mss ἀλλα ⁵ τὸν μὲν and τὸν δ' |] (there were two coverlets, but one wedding-couch): mss τῶν μὲν and τῶν δ' ⁶ ἀρξέμεθ' G. Kiessling; mss ἀρξόμεθ'

192

THEOCRITUS XV, 119-136

Two testers green they have plight ye, with dainty
 dill well dressed,
 Whereon, like puny nightingales that flit from bough
 to bough
 Trying their waxing wings to spread, the Love-babes
 hovering go.
 How fair the ebony and the gold, the ivory white
 how fair,
 And eagles twain to Zeus on high bringing his cup-
 bearer!
 Aye, and the coverlets spread for ye are softer spread
 than sleep—
 Forsooth Miletus town may say, or the master of
 Samian sheep,
 "The bridal bed for Adonis spread of my own
 making is;
 Cyprus hath this for her wrapping, Adonis that for
 his."
 Of eighteen years or nineteen is turned the rose-
 limbed groom;
 His pretty lip is smooth to sip, for it bears but flaxen
 bloom.
 And now she's in her husband's arms, and so we'll
 say good-night;
 But to-morrow we'll come wi' the dew, the dew, and
 take hands and bear him away
 Where plashing wave the shore doth lave, and there
 with locks undight
 And bosoms bare all shining fair will raise this
 shrilling lay:—
 "O sweet Adonis, none but thee of the children of
 Gods and men
 "Miletus, Samian sheep": Milesian and Samian wool was
 famous.

193

o

THE BUCOLIC POETS

ἡμιθέων, ὡς φαντί, μονώτατος. οὐτ' Ἀγαμέμνων
 τοῦτ' ἔπαθ', οὐτ' Αἴας ὁ μέγας, βαρυμάνιος ἦρας,
 οὐθ' Ἐκτωρ Ἐκίβας ὁ γεραίτατος¹ εἵκατι
 παίδων,

οὐ Πατροκλῆς, οὐ Πύρρος ἀπὸ Τροίας πύλιν
 ἐνθών,

140

οὐθ' οἱ ἔτι πρότερον Δαπίθαι καὶ Δευκαλίωνες,
 οὐ Πελιοπηΐδαι τε καὶ Ἄργεος ἄκρα Πελασγοί.
 ἴλαθι νῦν, φίλ' Ἄδωνι, καὶ ἐς νέων². εὐθυμήσασαι
 καὶ νῦν ἦρθες Ἄδωνι, καὶ ὄκ' ἀφίκη, φίλος
 ἦξεῖς.³

ΓΟΡΓΩ

Πραξινοά, τὸ χρῆμα σοφώτατον ἀθήλεια.³
 ὀλβία ὄσσα ἴσασι, παυλοβία ὡς γλυκὺ φανεῖ.
 ὦρα ὅμως κείσ οἴκου. ἀνώριστος Διοκλείδας.
 Χώνηρ ὄξος ἄπται, πεινώτη δὲ μηδὲ ποτένθης.
 χαίρε Ἄδων ἀγαπατὲ καὶ ἐς χαίροντας ἀφικνεῖ.⁴

¹ Miss also γεραίτερος ² Miss also νέωτα and νέω ³ ἀθήλεια
 = τὸ θῆλυ; there is the common confusion in 146 between
 general and particular. ⁴ Miss ἀφίκευ and ἀφικνευ

LITERARY PAPYRI

ANONYMOUS

77 [2 A.D.]

ADULTERESS

Ed. pr. *Grenfell-Hunt, *P. Oxy.* iii. 1903, no. 413, p. 41. See Crusius, *Herodæ Mimiambi*, p. 110; Sudhaus, *Hermes*, 41, 1906, 247; Knox, *Philol.* 81, 243; Mantuffel, *de opusculis graecis*, pp. 46 and 138, qu. v. for further bibliography; Powell-Barber, *New Chapters*, i. 122; Reich, *der Mimus*, i.; Lyngby, *Eranos*, 26, 52; Winter, *op. cit.*, p. 49; Knoke, *op. cit.* (revised text), p. 35.

I follow Crusius's text in the distribution of parts from vv. 60-end (except in v. 61, where he makes no change of speaker after $\nu\epsilon\lambda\alpha\sigma\omega$). This distribution, however incorrect it may be in detail, is certainly correct in principle. The division of the piece into separate scenes is based upon no explicit indication in II, but appears to be a necessary expedient. I suppose a pause of only a few seconds at the end of each scene; longer intervals are unlikely. The Archimima leaves the stage at v. 10 $\epsilon\iota\sigma\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\iota\mu\alpha$; there is an interval after $\epsilon\iota\sigma\epsilon\lambda\beta\iota\sigma\epsilon\varsigma$ v. 19; again after $\epsilon\lambda\beta\epsilon\tau\epsilon$ v. 26 the Adulteress departs, and returns almost immediately, $\xi\gamma\iota\sigma\theta\alpha$ v. 26; she leaves again at $\epsilon\iota\sigma\epsilon\lambda\beta\epsilon$ v. 35, at $\delta\epsilon\lambda\beta\omega\tau\epsilon\varsigma$ kai $\eta\gamma\epsilon\tau\iota$ v. 44, at $\epsilon\iota\sigma\epsilon\lambda\beta\omega\theta\alpha$ v. 51, and at $\epsilon\iota\sigma\epsilon\lambda\beta\iota\sigma\epsilon\varsigma$ v. 56. A break in the performance is most clearly indicated by v. 10; the slaves remove their victims, and the Adulteress says that she will go indoors; but in the same line the slaves have evidently returned, their mission accomplished (or rather frustrated); clearly there was a pause in the action after $\epsilon\iota\sigma\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\iota\mu\alpha$ v. 10, during which the Adulteress left the scene for a moment. Cf. vv. 25-26: the Adulteress orders the execution of Aesopus,—and at once inspects his corpse; again, there was a brief interval for the fulfilment of her commands.

It is probable that all the roles were enacted by one Archi-
350

ANONYMOUS

ANONYMOUS

ADULTERESS

[2 A.D.]

mina (Winter, p. 54): for the sake of clearness, I write as though the separate characters were portrayed by separate actors. The plot appears to be:—

Scene I—The Adulteress (hereinafter A) has made advances to a slave Aesopus, who refuses her. She condemns him to death, together with his mistress Apollonia. Slaves remove the convicts: A goes indoors to await their report.

Scene II—The slaves, who have probably released their fellows through compassion, report that Aesopus and Apollonia have escaped, apparently through divine intervention. A demands that they be caught and brutally executed. She withdraws again.

Scene III—Apollonia returns and is arrested; her execution and the arrest of Aesopus are commended.

Scene IV—Aesopus is brought, apparently dead, to the door. A mourns him.

Scene V—A plots with Malacus (a slave who is eager to enjoy the favour of his mistress) to poison her husband. They withdraw together.

Scene VI—A inspects the body of Apollonia, who has been brought in—apparently dead—and laid beside Aesopus. A sends a parasite to summon her doomed husband, and departs to prepare the fatal table.

Scene VII—A announces that all is ready, and goes indoors to accomplish her murderous designs.

Scene VIII—The husband is carried on to the scene, apparently dead. The Archimima has now finished the rôle of the Adulteress, and begins to enact a dialogue between the minor characters. The parasite laments the passing of his master; Malacus interrupts and begins a dirge; but

351

LITERARY PAPPRI

suddenly the husband, who was only feigning death, leaps up and orders Spithera to belabour Malacus. The husband now perceives the figure of Aesopus, and inquires who he is: from the reply it appears that Aesopus and Apollonia are both alive and well.

This is a fine piece of writing in its class. The construo-

I

ὤστε, παῖδ(ες), συναβόντ(ες) τοῦτον
 ἔλκετε ἐπὶ τῆν
 πεπρωμένην. προάγετε νῦν κἀκεῖνην ὡς
 ἔστω
 πεφωμωμένην. ὑμῶν λέγω, ἀπαγαγόντες αὐ-
 τοὺς
 κατὰ ἀμφοτέρω τὰ ἀκρωτήρια κ[α]ὶ τὰ
 παρακείμενα
 δένδρα προσθήσατε, μακρὰν διαστ[ά]σαντες ὁ
 ἄλλων ἀπ[ὸ] ἄλλου καὶ βλέπετε μή πο[τε] τῶι
 ἐτέρωι
 δείητε, μή τῆς ἀλλήλων ὄψεως [πλ]ηθύνετε
 μεθ' ἡδον[ῆ]ς ἀποθῶσι. σφαιγιάσωντες δὲ
 αὐτοὺς
 πρὸς με ἔσω ἀπῆστε. εἴρηκα· ἐγὼ δ' εὖδον
 εἶσ-
 ελεύσομαι[.]

II

τί λέγετε ὑμ(εῖς); ὄντ(ως)
 ο[ἱ] θεοὶ ὑμῶν
 ἐφαντάσθ(ησαν), [κ]αὶ ὑμεῖς ἐφοβήθ[η]τε,
 κα[ὶ] . . .
 γενόνασι; [ἐ]γὼ [ὑ]μῶν καταγγ[έ]λλω, ἐρεῖ-
 ποί

352

ANONYMOUS

tion is elaborate and dramatically good; the language is powerful, picturesque, sometimes even poetical. This author, who probably lived near the end of the 1st century A.D., controls the Greek language easily, and affects a pleasing directness and economy of style. This Archimima has indeed an excellent part to play, varied and vivid,—first furious and vindictive, then repentant and sentimental; first exultant, then subtly cunning and sinister.

The writer's model was clearly the fifth Nime of Herodes; and it may not be fanciful to detect the influence of Euripides' Medea upon the character of the Archimima.

SCENE I

(A) So seize him, slaves, and drag him to his doom. Now bring out the woman too, gagged, just as she is. I order you to take them away to the two promontories and bind them down to the trees there; drag them far apart from each other, and see that you don't shew one to the other, lest they die rejoicing, feasting their eyes upon each other! When you have cut their throats, come and meet me inside. That is all. I'm going indoors.

SCENE II

(A) What are you saying? Oh really, the gods appeared to you, and you were frightened, and they (escaped)? . . . I can tell you this, that even if they

II καὶ ἐρεῖ[ο] ἀόρα[ο]ι Knoke, Crusius.

12 κατ-
 αγγέλλω Crusius.

353

LITERARY PAPYRI

εἰ καὶ ὑμᾶ[ς] δ[ι]έ[φυ]νον τοὺς ὄρε[ο]φ[ύ]λακας
 οὐ μὴ λάθωσι.
 νῦν δὲ τοῖς θεοῖς ἀπαρᾶσ(θ)αι βούλομαι,
 Σπινθήρ.
 ὁμοσον· ἐπιπ . . . σ νόμιστα.
 λέγ[ε]τε
 τὰ πρὸς τὰ[ς] θυσίας. ἐπειδὴν οἱ θεοὶ καὶ
 ἐπ' ἀγαθῶν
 ἡμῶν φα[ί]νεσθαι μέλλω(σιν) ὡς προσέχ(οντες)
 ὑμῶν(αρε)
 τοὺς θεοῖ[ς]. μαστυρία, οὐ θελ(εις) ποιῆν
 τὰ ἐπιτασσόμε(να);
 τί γέγονε[ν]; ἦ] μαύνη(ι); εἰσελθόν(ες) ἴδετε
 τίς ἐστίν.

III

τί φησιν; (ἦδ') ἦν ἄρα; ἴδετε μὴ [κ]αὶ ὁ
 ὑπερήφανος
 ἔσω ἐστί. ὑμῶν λέγω, ἀπαλλάξαι[ν]τες ταύ-
 την πα-
 ράδοτε τ[οῖς] ὄρεοφύλαξι καὶ εἴπατε ἐν
 πολλῶν σιδηρῶν
 τρηρεῖν ἐπιμελῶς. ἔλκετε, σύρτε, ἀμάγετε.
 καὶ ὑ[μ]εῖ[ς] δ]ὲ ἐκείνων ἀναζητήσαντες
 ἀποσφα-
 γιάσαντες τ]ε προβάλετε ἵνα [ἐγ]ώ αὐτῶν
 νεκρῶν ἴδω.
 ἔλθετε Σπινθήρ, Μάλακε, μετ' ἐμοῦ.

IV

· · · · · ἀκριβῶς νῦν ἰδεῖν πειράσομαι εἰ
 τέθνηκε

354

ANONYMOUS

escaped you, they certainly will not evade the mountain-pollce. Now I want to ask the gods their mercy, Spinther. Swear . . . say the sacrificial prayers. When the gods are about to appear to us with good omen, sing their praises as if you meant it.^a Villain, won't you do as you're told? What's happened to you? Are you mad? (*A noise, off-stage.*) Go indoors and see who it is.

SCENE III

(A) What does he say? Oh, it's she,^b is it? See if our high and mighty friend^c isn't indoors too. I tell you, take this woman away, hand her over to the mountain-pollce, tell them to load her with chains and watch her carefully. Pull her—drag her—away with her! As for you, go and look for the man; kill him, and throw the corpse down before me, so that I may see him dead. Spinther and Malacus, come with me.

SCENE IV

(A) Out I come . . . I will try to see for certain if

^a Lit. "like people paying attention." ^b Apollonia.
^c Aesopus.

¹³ δ[ι]έ[φυ]νον G.-H., corr. Crusius. ¹⁹ Suppl. Sud-
 haus. ²⁰ (ἦδ') ἦν ἄρα Crusius.

355

LITERARY PAPYRI

ἐκεῖνος, ὁ]πας μὴ πάλιν παλαῖνι μ' ἔρις. ὦδε
 μὲν
]καμια τὰ ὦδε. ἔέ, ἰδ[ο]τῆ οἶτος.
 αἱ ταλαί-
 πωρε, σὺ γάρ] ἤθελες οὔτω ριφῆναι μάλλον ἢ
 ἐμὲ
 φιλεῖν; κέ]λμενον δὲ κωφὸν πῶς ἀποδύρομαι;
 νεκρῶν
 εἴ τίς ποτ]ε γέγονεν, ἦθραι πᾶσα ἔρις. ἀνά-
 παυσον
 κ]εκ[α]ρμένως φρένας ἀρῶ.
 Σπυθῆρ, πόθεν σου ὁ ὀφθαλμὸς ἠμέρωται;
 ὦδε ἄνω
 συνετέλλέ μοι, μαστιγία, ὅπως οἶνον διυ-
 λίσω. εἴσελθε,
 εἴσελθε, μαστιγία. ὦδε πάρελθε. ποταπὰ
 περιπατεῖς;
 ὦδε στρέφου.

V

ποῦ σου τὸ ἦμισυ τοῦ
 χιτωνίου), τὸ ἦμισυ;
 ἐγὼ σοι πάντα περὶ πάντων ἀποδώσω. οὔτω
 μοι
 δεδοκται, Μάλακε· πάντας ἀνελοῦσα καὶ
 παλήσασα
 τὰ ὑπάρχοντά ποῦ ποτε χωρίασθαι. νῦν
 τοῦ γέροντ(ος)
 ἐγκρατῆς θέλω γενέσθαι) πρὶν τι τούτ(ων)
 ἐπιγνοῦ· καὶ γὰρ εὐκαίρως
 ἔγω φάρμακον θανάσιμον ὁ μετ' οὐνομήλιτος
 διηθῆσασα

356

ANONYMOUS

he is dead, so that I mayn't be bothered with jealousy
 again. . . . Oh, look ! here he is ! Poor fool, so you
 preferred to be cast out like this, rather than be my
 lover ? Deaf he lies—how shall I mourn him ?
 Whatever quarrel I may have had with this dead
 man, now it is all over ! Stop ! . . . I will ease
 my ravished heart ! Spintner ! Why looking so
 subdued ? Come up here to me, confound you ! I
 want to strain some wine. Come in, come in, con-
 found you, come in here ! Where (? are you walk-
 ing ? This way !

SCENE V

(A) Where's the half of your tunic—the half of it,
 I say ? I will pay in full for everything. My mind
 is made up, Malacus.—I will kill them all and sell
 the property and retire somewhere. What I want
 now is to get the old man into my power, before he
 has any notion of the plot. I have a fatal drug—it
 comes in most conveniently !—which I will strain

²⁸ παλαῖνι μέ τις Sudhaus, and II acc. to Knoke. ²⁹
 οὐ γὰρ ἐπιείργμα Crusius. ³⁰ σὺ γάρ Mantouffel.
³² Sudhaus.

357

LITERARY PAPYRI

δύσω αὐτῶν πεῦν. ὥστε πορευθεῖς τῆν
 πλῆτ(ε)λίαι θύρῃ κα-
 λῶσον αὐτὸν ὡς ἐπὶ διαλαγίας. ἀπελθόντες
 καὶ ἡμεῖς
 τῶν παρασίτων τὰ περὶ τοῦ γέροντος προσ-
 αυθῶμεθα. 45

VI

παῖδιον, παῖ· τὸ τοιοῦτόν ἐστιν, παράσιτε·
 οὗτος τίς ἐστί;
 αὐτῆ δέ; τί οὖν αὐτῆ ἐγένετο; ἀ[ποκ]ά-
 λυτον ἕνα ἴδου
 αὐτῆν. χρεῖαν σου ἔχω. τὸ τοιοῦτόν ἐστιν,
 παράσιτε.
 μετανοήσασ(α) θέλ(ω) τῶν γέροντ(ι) δια-
 λαγ(ῆ)να(ι). πορευθεῖς οὖν
 ἴδε αὐτὸν καὶ ἀγε πρὸς ἐμέ, ἐγὼ δὲ εἰσελ-
 θούσα τὰ πρὸς τὸ
 ἄριστον ὑμῶν ἐτοιμάσ[ω]. 50

VII

ἐπαυῶ, Μάλακε,
 τὸ τάχος.
 τ[ὸ] φάρμακον ἔχεις συγκεκραμένον καὶ τὸ
 ἄριστον
 εἴ[τρο]μῶν ἐστὶ; τὸ ποῖον; Μάλακε, λαβέ
 ἴδου οἰνόμειν.
 τάλας, δοκῶ πανόλημπος γέγονεν ὁ παρα-
 σιτος· τάλας, γελαῖ.
 σ[υν]ακολουθήσ[α]τε αὐτῶν μὴ καὶ τι πάθῃ.
 τοῦτο μὲν ὡς 55

358

ANONYMOUS

together with mead and give him to drink. So go
 and stand at the broad gate and call him—say, for a
 reconciliation. Let us too withdraw, and take the
 Parasite into our confidence about the old man.

SCENE VI

(A) Slave! Slave, I say! The case is like this,
 my dear toady.—Who is this? And who is she?
 What's the matter with her, then? Uncover her so
 that I can see her.—I want your help; the case is
 like this, my good toady:—I have repented, and
 want a reconciliation with the old man. So go
 and see him, and bring him to me, and I will go
 in and prepare your lunch.

SCENE VII

(A) Thank you, Malacus, for being so quick. You
 have got the drug mixed, and the lunch is ready? I
 beg your pardon? Here Malacus, take the mead.
 Poor fellow, I think the devil has got into our toady!
 —He's laughing, poor fool. Follow him, and see that
 nothing happens to him. So that is settled as I
 359

LITERARY PAPYRI

ἐβ[ο]υλόγην τετ[έ]λεσται· εἰσελθ[όν]τες περὶ
τῶν λοιπῶν
ἀσφαλέστερον βουλευσάμεθα. Μάλακε,
πάντα ἡμῖν κατὰ
γνώμην προκεχώρηκε, εἰν ἔτι τὸν γέροντα
ἀνέλωμεν.

VIII

παράσχετε, τί γέγονεν; αἰ πῶς; μάλαστα,
πάντων γὰρ
ἠ[ὲ]ν ἐγκρατῆς γέγονα. [ΣΠΙ.] ἀγῶμεν,
παράσχετε, τί οὖν θέλεις;
παρᾶσχετε, ἐπίδος μοι φόνον ἱκανόν. [ΣΠΙ.]
παράσχετε, φοβοῦ[μ]αι

μὴ γελᾶσω. [ΜΑΛ.] καὶ καλῶς λέγεις.

[ΠΑΡ.] λέγω· τί με δεῖ λέγειν;
πά[τ]ερ κύριε, τὴν με καταλείπεις; ἀποκώ-
λεκά μου τὴν

παρρησίαν, τὴν δόξιν, τὸ ἐλευθέριον φῶς.
σύ μου ἦς ὁ κύριος. τοῦτω—

[ΜΑΛ.] ἀφες, ἐγὼ αὐτὸν βρομήσω. οὐαί σοι,
ταλαιπώρε, ἀκλήρε,

ἀ[λ]γ[ε]υέ, ἀναφρόδιτε· οὐαί σου. [ΔΕΣΠ.] οὐαί
μοι· οἶδα γὰρ σε ὅστις

π[ο]τ[έ] ἐ εἶ. Σπυθῆρ, ξύλα ἐπὶ τοῦτου. οὗτος
πάντων τίς ἐστίν;

[ΣΠΙ.] μένουσι σῶοι, δέσποτα.

61 φωνὴ ἰατρῶν Knox.
mon speech at this time.

64 ἦς=ἦσθα, as usual in com-
mon speech at this time. 65 Above ἀφες κτλ. Π has

360

ANONYMOUS

wanted it. We shall plan the rest more securely if we go indoors. Everything has gone as I intended, Malacus, if we also make away with the old man.

SCENE VIII

(A) My dear toady, what has happened?—Oh! How?—Certainly, for I now have all I want. (*The body of the Old Man is introduced on a bier.*)

SPINTHER. Come along, toady! What is it you want?

TOADY. Spinther, give me sufficient means of death!

SPINTHER. Toady, I'm afraid I shall laugh!

MALACUS. Quite right too!

TOADY. I say—well, what should I say? (*Tragically*)

Father and master, to whom are you leaving me? I have lost my freedom of speech, my reputation, my light of liberty. You were my master. To him—

MALACUS. (*Ironically*) Let me sing him his dirge. Woe to you, miserable, hapless, troublesome, unlovable man! Woe to you!

OLD MAN. (*Leaping from his bier: he had only been pretending to be dead*)—Woe to me!—I know who you are! Spinther, bring the stocks for him. (*Catching sight of Malacus.*) Who is this again?

SPINTHER. Master, they are still safe!

μόνον ἀνηθῶς οὐ λέγω. Perhaps you οἶδα.
Σπυθῆρ Π has μετό(σ)μενε, π[ο]τ[έ] Sudhaus.

67 Above

361

3. ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

(MH.)	οὐτω τί σοι δοίησαν αἰ φίλαι Μοῦσαι, Λαμπρίσκε, τερπνὸν τῆς ζῆης τ' ἔπαυρέσθαι, τοῦτον κατ' ὤμου δείρον, ἄχρῆς ἢ ψυχῆ αὐτοῦ ἐπὶ χεῖλέων μοῦνον ἢ κακῆ λειψῆ. ἔκ μεν ταλαίνης τῆν στέγγην πεπρόθηκεν χαλκίνδα παίζων· καὶ γὰρ οὐδ' ἀπαρκέουσιν αἰ ἀστραγάλαι, Λαμπρίσκε, συμφορῆς δ' ἦδη ῥῆμα ἐπὶ μέζων. κοῦ μὲν ἢ θύρη κεῖται τοῦ γραμματιστέω — καὶ τριηκὰς ἢ πικρῆ τὸν μισθὸν αἰτεῖ κτῆν τὰ Ναννάκου κλαύσῳ — οὐκ ἄν ταχέως λήξειε· τῆν γε μὴν παίστην, ὄκουπερ οἰκίλουςιν οἱ τε προῦνεικοι κοὶ δρηπέται, σάφ' οἶδε κτῆέροι δειξῆαι. κτῆ μὲν τάλαινα δέλτος, ἦν ἐγὼ κάμων κηροῦσ' ἐκίστου μηνός, ὀρφανῆ κείται πρὸ τῆς χαμύνης τοῦ ἐπὶ τοῦχον ἔρμῆνος, 8 κοῦ (i.e. καὶ οὐ) Hicks, Weil 10 The paroemiographer Zenobius, 6.10, says that Herodes the iambic poet used the proverb	5 10 15
-------	--	---------------

3. A SCHOOLMASTER

METROTIME

Lamprikos, as the dear Muses may give you something pleasant, and enjoyment of life, flay this boy on his shoulder, until his wretched soul is just left on his lips. He has pillaged my house, poor me, by spinning coins; for in fact the dice are no longer enough, Lamprikos, and things are now rushing to a greater disaster. Where the teacher's door is—and the woe! thirdly seeks the fee,^a even if I weep the tears of Nannakos^b—he could not quickly say: but the gaming house, where the toughs and runaways live, he knows well enough to show to someone else. The wretched tablet,^c which I tire myself out waxing each month, lies orphaned before

^a Accounts, including school fees, are paid on the last day of the month.

^b A king in Phrygia, said to have attempted to avert the great flood by tears to the gods.

^c Wax-tablets are the equivalent of an exercise-book.

11 *λέξειε* many, unnecessarily

12 *ὀκλίλουςιν* Herwerden

HERODAS

ἦν μῆκος' αὐτῆν οἶον Ἄδην βλήψας
 γράψην μὲν οὐδὲν καλόν, ἔκ δ' ὄλγην ξύσθη·
 αἰ δορακλίδες δὲ λιπαρώτεραι πολλόν
 ἐν τῆσι φύσθης τοῖς τε δίκτυοις κεύτται
 τῆς ληκύθου ἠμέων τῆι ἐπιπαντὶ χρώμεσθα.
 ἐπίσταται δ' οὐδ' ἄλφα συλλαβῆν γυνῶναι,
 ἦν μῆ τις αὐτῶι ταῦτᾶ πεντάκις βῶσθι.
 τριτῆμέρη Μάρωνα γραμματίζοντος
 τοῦ πατρὸς αὐτῶι, τὸν Μάρων' ἐπόλῃσει
 οὗτος Σίμων' ὁ χρηστός· ὥστ' ἔγνω' εἶτα
 ἄνοιον ἐμιατῆν, ἦτις οὐκ ὄνοος βόσκειω
 αὐτὸν διδάσκω, γραμμάτων δὲ παιδείην,
 δοκεῖσ' ἀρωγὸν τῆς ἀωρήθης ἔξεν.
 ἔπειαν δὲ δὴ καὶ ρῆσιν οἶα παιδίσκων
 ἦ ἴγώ μιν εἶπεῖν ἦ ὁ πατῆρ ἀνώγαμειν,
 γέρωιν ἀνῆρ ὡσὺν τε κῶμιασιν κάμινωιν,
 ἐνταῦθ' ὄκως νιν ἐκ τετραημένης ἦθει
 ἄπολλον . . . Ἄγρεῦ . . . , τοῦτο φημί κῆ μύμηθ,
 τάλγης, ἐρεῖ σοι — κῆστί γραμμάτων χῆρη — 35
 κῶ προστυχῶν Φρούξ' ἦν δὲ δὴ τι καὶ μέξον
 γρῶξαι θέλωμεν, ἦ τριταῖος οὐκ οἶδεν
 τῆς οἰκίης τὸν οὐδόν, ἀλλὰ τῆν μύμηθιν,
 γρηθὺν γυναικα κῶρφανῆν βίου, κείρει,
 ἦ τοῦ τέγεις ὑπερθε τὰ σκέλεα τείνας 40

244

MIME 3

the bed-post next the wall, except when he looks at it as if it were Hades and writes nothing good but scrapes it all smooth. But the dice, much more shiny^a than our oil-flask which we use constantly, are placed in their skins and nets.^b He does not even know how to recognise the letter A, if one does not shout the same thing at him five times. Two days ago when his father was teaching him to spell 'Maron', this fine fellow made 'Maron' into 'Simon',^c so that I said I was a fool, teaching him book-learning instead of to feed asses, thinking I would have a support for bad times. And again when either his father, an old man with sick ears and eyes, or I ask him to recite a speech as one does a youngster, then when he lets it trickle out as if from a holed jug 'Apollo . . . Hunter . . .', 'This' I say 'even your grandmother will recite to you, wretch, and she is devoid of learning, or any passing Phrygian.' And again if we try to speak more forcibly, either for three days he does not know the threshold of the house, but fleeces his grandmother, an old lady des-titute of the means of life, or stretching his legs he

^a With use.

^b Bags of skin and net.

^c The name of a throw at dice is substituted for a Homeric name normally used as an example in school.

17 κτην F, corrected by Blass, Palmer

245

HERODAS

κάθητ' ὄκως τις καλλίης κάτω κύπτων. τί μευ δοκεῖς τὰ σπάλγχνα τῆς κάκης πάσχειν ἔπειν ἰδωμι; κοῦ τόσος λόγος τοῦδε· ἀλλ' ὁ κέραμος πᾶς ὥσπερ ἴτ<ρ>ια θλήτται, κῆπτῆν ὁ χειμῶν ἐγγυὸς ἦι, τρί' ἦμαθα κάλουσ' ἐκᾶστος τοῦ παταύσματος τίνω· ἔν γὰρ στόμ' ἐστὶ τῆς συνουκίης πάσης, ' τοῦ Μητροτίμης ἔργα Κοττάλου ταῦτα, κἀλθόν' ὥστε μηδ' ὀδόντα κυῆσαι. ὄρη δ' ὀκείως τῆν ράκων λελέπηκε πᾶσαν, κατ' ἕλλην, οἶα Δήλιος κυρτεῖς ἔν τῆι θαλάσσηι, τῶμβλὸ τῆς ζοῆς τρήβων. τὰς ἐβδόμιας δ' ἄμεινον εἰκάδας τ' οἶδε τῶν ἀστροδιφέων, κοῦδ' ἕπνος νω αἰρεῖται νοεῦντ' ὅτ' ἦμος παιγνίην ἀγυῆτε. ἀλλ' εἰ τί σοι, Λαμπρίσκε, καὶ βίου πρηξῶν ἔσθλην τελοῖεν αἶδε κάλασθῶν κύρσαις, μήλασσον αὐτῶι —		
(ΛΑ.) ἔξει γὰρ οὐδὲν μείων. Εὐθίης κοῦ μοι, κοῦ Κόκκαλος, κοῦ Φιλίλος; οὐ ταχέως τοῦτον ἀρεῖτ' ἐπ' ὤμου τῆι Ἀκέσσω σεληγυλίηι		60
42 κάκης Meister, κακῆς most edd.		

246

MIME 3

sits above the roof like a monkey, bending down. What do you think my heart suffers because of his wickedness when I see him? My concern is not so much for him: but all the tiling is broken like wafers, and when winter is near, I pay in tears three half-pennies for each tile; for there is one voice in the whole tenement, that this is the work of Kottalos, Metrotime's son, and it is true, so as not to move a tooth.^a See how he has roughened all his back by dragging out his pointless life in the wood, like a Delian pot-fisherman^b at sea. And he knows the seventh and twentieth of the month^c better than the star-watchers; not even sleep overcomes him as he thinks of when you are on holiday. But if these ladies^d are to fulfil for you good success in life and you are to obtain blessings, no less to him —

LAMPRIKOS

Metrotime, stop praying; for he shall get no less. Euthies, where are you, and Kokkalos, and Phillos? Quickly lift him on your shoulders to show him to

^a Sense uncertain.

^b Reference uncertain.

^c Feast days when the school would be closed.

^d The Muses.

44 ἴτ<ρ>ια Rutherford

53 δ' Terzaghi, τ' P

58 <μη> several

247

HERODAS

- Δείξοντες; ἀνέω τᾶργα, Κότταλ', ἃ πρήσσεις·
 οὐ σοι ἔτ' ἀπαρκεῖ τῆλαι δορκάσων παλίων
 ἀστράβδ' ὄκωσπερ οἶδε, πρὸς δὲ τὴν παίστην
 ἐν τοῖαι προ<υ>νείκουσι χαλκίεις φοιτῶν; 65
 ἐγὼ σε θῆσω κοσμιώτερον κόρης,
 κωεύητα μηδὲ κάρφος, εἰ τό γ' ἦδιστα.
 κοῦ μοι τὸ δριμύ ακῦτος, ἦ βοὸς κέρκος,
 αἷ τους πεδῆττας κάποτάκτους λαβεῖνμαι;
 Δότω τις εἰς τὴν χεῖρα πρὶν χολῆ<λ> βῆξαι. 70
 μή μ' ἱκετεύω Λαμπρίσκαε, πρὸς σε τῶν Μουσέων
 καὶ τοῦ γενείου τῆς τε Κόττιδος ψυχῆς,
 μή τῶι με δριμεί, τῶι ἔπειω δὲ λάβθαιαι.
 ἀλλ' εἰς πονηρός, Κότταλ', ὠ<σ>τε καὶ περὺς
 οὐδεις σ' ἐπαιέσειεν, οὐδ' ὄκου χύρης 75
 οἰ μὲς ὀμοίως τὸν σίδηρον τρώγουσιν.
 (ΚΟ.)
 κόσας, κόσας, Λαμπρίσκαε, λίσσομα, μέλλεις
 ἔς μ' ἐμφορησαι;
 μή μ' ἐμέ, τῆνδε δ' εἰώτα.

68 ακυλος P, corrected by several
 70 χολῆ<λ> Hicks
 78 μευ φορησαι P, corrected by Rutherford
^a Akeses, pilot of the ancient hero Neleus, always waited for the full moon so as not to sail in darkness. His moon therefore is the time that is ripe for action.

MIME 3

Akeses' moon.^a I approve of your deeds, Kottalos; isn't it enough for you any longer to play flashingly with dice, like these boys, but you go to the gaming house and spin coins among the toughs? I shall make you better behaved than a girl, not moving even a straw,^b if that is what you want. Where is my biting strap, the bull's tail, with which I mutilate those whom I've fettered and set apart? Put it in my hand before I cough with bile.^c

KOTTALOS

No, I beseech you, Lampriskos, by the Muses and your beard and poor Kottalos' life, do not mutilate me with the piercing one, but with the other.

<LAMPRIKOS>

But you are wicked, Kottalos, so that no one, even if selling you, would praise you, not even where mice eat iron equally.^d

KOTTALOS

How many, how many, Lampriskos, I beg you, are you going to inflict on me?

<LAMPRIKOS>

Ask her, not me.

^b Compare I.54.
^c He fears his shouting may cause bile to accumulate in his lungs and make him ill.
^d I.e. a very barren place whose inhabitants would not find much fault with potential slaves. The reference of 'equally' is unclear.

HERODAS

- <KO.> τατα<ι>, κόσας μοι δούσετ';
<MH.> εἴ τί σοι ζώην,
φέρειν ὄσας ἄν ἤ κακῇ σθενῆι βύρσα. 80
<KO.> παῦσα· ἱκαναί, Λαμπρίσκε.
(AA.) καὶ οὐ δὴ παῦσαι
<KO.> κακ' ἔργα πρήσσω.
οὐκέτ' οὐκέτι πρήξω,
ἄνωγμί σοι, Λαμπρίσκε, τὰς φίλας Μούσας.
(AA.) ὄσσην δὲ καὶ τῆν γνάσσαυ, οὗτος, ἔσχηκας·
(KO.) πρὸς σοι βαλέω τὸν μῦν τάχ' ἦν πλέω γρύξῃς. 85
(AA.) ἴδου, σιωπῶ· μὴ με, λίσσομαι, κτείνῃς.
(MH.) μέθεσθε, Κόκκαλ', αὐτόν.
οὐ δεῖ σ' ἐκλιθῆναι,
Λαμπρίσκε· δεῖρον ἄχρῃς ἦλιος δύσηι.
<AA. > ἀλλ'>88a
(MH.) ἀλλ' ἔστιν ὕδρης ποικιλώτερος παλλῶν
καὶ δεῖ λαβεῖν νῦν — κάπι βυβλίω δῆκου, 90

79 τατα<ι> Herwerden

82 οὐκέτι Rutherford, ουχι P

87 δε<ει> Danielsson, Pearson

88a added by a friend of Headlam

^a A line with the general sense 'But he has had enough' appears to have been lost.

^b If he pretends to study.

250

MIME 3

- <KOTTALOS>
Ow! How many will you give me?
<METROTOME>
As I wish to live, as many as your wicked hide
can bear.
<KOTTALOS>
Stop! Enough, Lampriskos.
LAMPRIKOS
You too stop doing wicked deeds.
<KOTTALOS>
I shall not do any again, I swear to you, Lam-
priskos, by the dear Muses.
LAMPRIKOS
What a tongue you've acquired; I'll put a gag on
you quickly, if you say any more.
KOTTALOS
See, I'm silent. Don't kill me, I beg you.
LAMPRIKOS
Let him go, Kokkalos.
METROTOME
You ought not to have stopped, Lampriskos; flay
him until the sun sets.
<LAMPRIKOS>
< .>^a

METROTOME

But he is much more subtle than a water-snake,
and he ought, even over his book,^b the wretch, to get

251

HERODAS

τὸ μηδεὶν — ἄλλας εἰκοσὶν γε, καὶ ἦν μέλλη
αὐτῆς ἄμεινον τῆς Κλεοῦς ἀναγνῶναι.

<KO.> ἰσαί.

<ΛΑ.> Λάθους τῆν γλάσσαν ἐς μέλι πλύνω.

<MH.> ἔρέω ἐπιμηθέως τῶι γέροντι, Λαμπρίσκε,

ἐλθοῦσ' ἐς οἶκον ταῦτα, καὶ πέδωσ ἧζῶ

φέρουσ' ὄκως νῦν σύμποδ' ἄδε πηθεύοντα

αἰ πόρτυαί Βλέπωσιν ἄς ἐμίσησεν.

93 ἰσαί is given to Kottalos by Crusius, the rest to
Lampr. by Nairn

95

MIME 3

another twenty at least, even if he will read better
than Kleo^a herself.

<KOTTALOS>

Ha-ha!^b

<LAMPRIKOS>

May you find your tongue washed in honey.^c

METROTIME

On second thoughts, Lampriskos, I shall go home
and tell the old man this; and I shall come back with
fettors, so that the Ladies^d he has hated may see
him jumping here with feet tied together.

^a One of the Muses.

^b Rejoicing at his release and his mother's discomfiture.

^c I.e. be honoured by the Muses (Hesiod, *Theogony*,
83–84), something which is unlikely to happen by his own
act.

^d The Muses.

4. ΑΣΚΛΗΠΙΩΙ ΑΝΑΤΙΘΕΙΣΤΑΙ
ΚΑΙ ΘΥΣΙΑΖΟΤΣΑΙ

(ΚΤ.) χαίροις, ἄνωξ Παιῖνον, ὅς μὲδεῖς Τρικήκης
καὶ Κῶν γλυκεῖαν κήπιδαιρον ἄικηκας,
σὺν καὶ Κορωνίς ἧ σ' ἔτικτε κῶπιδάλλων
χαίροιεν, ἧς τε χεῖρὶ δεξιῆψαιεῖς
Ἵγεία, κῶνπερ οἶδε τίμιοι βαυμοί
Πανάκη τε κήπιώ τε κήσῶ χαίροι.,
κοὶ Λεωμῆδοντος οἰκλήν τε καὶ τέλχεα
πέρσαντες, ἱητήρες ἀγρίων νοῦσων,
Ποδαλείδιός τε καὶ Μαχάων χαυρόντων,
κῶσοι θεοὶ σὴν ἔστίην κατακευῖσων
καὶ θεαί, πάτερ Παιῖνον· ἴλαω δεῦτε
τῶλέκτορος τοῦδ', ὄντων ἰοκλήης †τοίχων †
κήρυκα θύα, τᾶπιδορπα δέξαισθε.

The names of the participants and the division of the lines between them are not certain. One of the women is Kynno, but the other may be Phile or Kottale (then φίλη = 'dear'); Kottale and Kydilla are their slaves in either case.
5 τε κωνπερ P, corrected by several.⁶ Herwerden transposed χαίροι before κήπιώ to improve the syntax

254

4. WOMEN DEDICATING AND
SACRIFICING TO ASKLEPIOS

KYNNO

Greetings, Lord Paeon,^a who rulest Trikka and hast settled sweet Kos and Epidaurus, and also may Koronis who gave thee birth and Apollo be greeted, and she whom thou touchest with thy right hand Hygeia, and those to whom belong these honoured altars, Panake and Epio and Ieso be greeted, and the sackers of Laomedon's house and walls, curers of cruel diseases, Podaleirios and Machaon be greeted, and whatsoever gods and goddesses live at thy hearth, father Paeon: may ye graciously come hither and receive this cock which I am sacrificing, herald of the walls of the house,^b as your dessert.

^a Epithet of Asklepios, whose parents are Apollo and Koronis, wife Hygeia ('Health'), daughters Panake ('Remedy'), Epio ('Gentleness') and Ieso ('Healing'), and sons Podaleirios and Machaon, both healers, who took part in the siege of Troy (whose walls were built by Laomedon).

^b It is not clear how the cock is herald of the walls. 'Harsh-voiced herald' or 'herald of the labours of the house' would be easier.

12 τοίχων P, τρηχῶν Richards, μόχθων Stadtmüller

255

HERODAS

- οὐ γάρ τι πολλὰν οὐδ' ἔτρομον ἀντ' ἄγειμεν,
 ἐπεὶ τάχ' ἄν βοῦν ἢ νενημέην γοῖρον
 πολλῆς φοβήης, κοῦκ ἀλέκτορ', ἤτρα
 νόσων ἐποιεῦμεθα τὰς ἀπέψησας
 ἐπ' ἠπίας σὺ χεῖρας, ᾧ ἄναξ, τείνωσ.
 ἐκ δεξιῆς τὸν πίνακα, Κοκκάλη, στήσσο
 τῆς Ὑγείης.
 <ΦΙ> αἰ, καλῶν, φίλη Κυννοῖ,
 ἀγαλμάτων· τίς ἦρα τὴν λίθον ταύτην
 τέκτων ἐπο<λ>ει καὶ τίς ἔστω ὁ στήσας;
 <ΚΥ> οἱ Πρηξίτελέω παῖδες· οὐκ ὀρθῆς κείνω
 ἐν τῆι βάσι τὰ γράμματ'; Εὐθίης δ' αὐτῆν
 ἔσσησεν ὁ Πρηξίτωνος.
 <ΦΙ> ὕλας εἶη
 καὶ τοσαδ' ὁ Παιῶν καὶ Εὐθίηι καλῶν ἔργων.
 <ΚΥ> ὄρη, Φίλη, τὴν παῖδα τὴν ἄνω κείνω
 βλάπτουσαν ἐς τὸ μῆλον· οὐκ ἐρεῖς αὐτῆν
 ἦν μὴ λάβηι τὸ μῆλον ἐκ τάχα ψύξει<ν>;
 <ΦΙ> κείνων δέ, Κυννοῖ, τὸν γέροντ' —

24 *αυτα* P, corrected by Richards
 26 *εθλης* P, corrected by several
 29 *ψύξει<ν>* Rutherford
 30 <ΦΙ> and <ΚΥ> Hertling
 γερωντά P, divided by
 Knox

256

MIME 4

For our well is far from abundant or ready-flowing,
 else we should have made an ox or a sow heaped
 with much crackling, and not a cock, our thank-
 offering for the diseases which thou hast wiped
 away, Lord, stretching out thy gentle hands. Kok-
 kale, set the tablet^a on the right of Hygieia.

<PHILE>
 Oh, what lovely statues, dear Kynno; what artist
 made this sculpture and who is the person who dedi-
 cated it?

<KYNNO>
 The sons of Praxiteles;^b don't you see these words
 on the base? And Euthies son of Prexon dedicated
 it.

<PHILE>
 May Paeon be gracious to them and to Euthies
 for their lovely works.

<KYNNO>
 See, Phile, that girl looking up at the apple:
 wouldn't you say that if she doesn't get the apple she
 will quickly expire?

<PHILE>
 And that old man, Kynno —

^a With a description of the cure.
^b Kephisodotos and Timarchos, artists like their
 better-known father.

257

HERODAS

<ΚΥ> ἄ πρὸς Μοιρέων 30

τὴν χηναλώπεκ' ὡς τὸ παιδίον πνίγει.

πρὸ τῶν ποδῶν γούν εἴ τι μὴ λίθος, τοῦργον,
ἔρπεις, λαλόησει. μᾶ, χροῖω κοτ' ἀνθραπιοί
κῆς τοὺς λίθους ἔξουσι τὴν ζοὴν θεῖναι.

(ΦΙ.) τὸν Βατάλης γὰρ τοῦτον οὐκ ὀρῆς, Κυρνοί, 35

ὄκως βέβηκεν ἀνδρ[ι]άτα τῆς Μυττέω;
εἰ μὴ τις αὐτὴν εἶδε Βατάλην, βλέψας
ἔς τοῦτο τὸ εἰκόνημα μὴ ἐτ' ἔμης δελίθω.

(ΚΥ.) ἔπευ, Φίλη, μοι καὶ καλόν τί σοι δελίθω 40

πρηγγμ' οἶον οὐκ ἄρηκας ἔξ ὅτευ ζώεις.
Κυδίλλ', ἰούσα τὸν νεωκόρον βῶσον.

οὐ σοὶ λέγω, αὐτῇ, τῆι ᾧδὲ κῶδε χασκεύση;
μᾶ, μὴ τω' ἄρηγ ᾧν λέγω πεποίηται,
ἔστηκε δ' εἰς μ' ὀρεῖσα καρκίμου μέζων.
ἰούσα, φημί, τὸν νεωκόρον βῶσον. 45

λαίμαστρον, οὗτ' ὀργή σέ κρηγγύην οὗτε
βέβηλος αἰνεῖ, παυταχῆι δ' ἴση κείσα.
μαρτύρομαι, Κυδίλλα, τὸν θεῖον τοῦτον,
ὡς ἔκ με κα< >εἰς οὐ θέλουσαν οἰδηῖσαι.
μαρτύρομαι, φῆμι * ἔσσετ' ἡμέρη κέλωη 50
ἐν ᾗ τὸ βρέγμα τοῦτο † τωουσυρῆς † κνήση.

49 κα< >εἰς Meister

51 τῶουσυρῆς Blass, Danielsson

258

MIME 4

<ΚΥΝΝΟ>

Oh, by the Fates, how the child chokes the goose.
Certainly if it were not stone before our feet, the
work, you'd say, will speak. Ah, in time men will be
able to put life even into stones.

PHILE

Now this statue of Batalé, daughter of Myttes,
don't you see, Kyrno, how it stands? Anyone who
has not seen Batalé herself, looking at this likeness
would not need the real thing.

ΚΥΝΝΟ

Come with me, Phile, and I'll show you a lovely
thing such as you have never seen in all your life.
Kydilla, go and call the temple-warden. Am I not
speaking to *you*, who gape this way and that? Ah,
she has paid no heed to what I say, but stands star-
ing at me more than a crab. Go, I say, and call the
temple-warden. Glutton, no woman pious or impure
praises you as good, but everywhere you are valued
equally.^a I make this god my witness, Kydilla, that
you inflame me though I do not wish to swell up. I
make him witness, I say: that day will come when
you will scratch your filthy head.^b

^a I.e. are equally worthless.^b Possibly she is to be branded.

259

HERODAS

(ΦΙ.) μή πάντ' ἐτοίμως καθήρηβαλεῦ, Κυννοί·
 Δούλη στί, δούλης δ' ἔστα νοθήρη θλίβει.
 (ΚΥ.) ἀλλ' ἠμέρη τε κῆπι μέζον ἀθεῖται·
 αὐτή σύ, μείνον· ἡ θύρη γάρ ἄικτα
 κἀνείτ' ὀπαστός. 55

<ΦΙ.> οὐκ ὀρηγίς, φίλη Κυννοί;
 οἷ' ἔργα κεί' ἵη· ταῦτ' ἐρείς Ἀθηναίην
 γλύψαι τὰ καλὰ — χαίρω δέ Δέσπονα.
 τὸν παῖδα δὴ <τὸν> γυμνὸν ἦν κνίσω τοῦτον
 οὐκ ἔλκος ἔξει, Κύννα; πρὸς γάρ οἱ κέωται
 αἰ σάρκες οἶα ἴθερμα ἴπηδῶσαι
 εἶ τῆι σαυίακῆι. τῶργύρεω δέ τύραυστρον
 οὐκ ἦν ἴδην Μύελος ἢ Πατακίσκος
 ὁ Λαιπρίωνος, ἐκβαλεῖται τὰς κούρας
 δοκεῖντες ὄρωτος ἀργύρεω πεποιθῆσθαι;
 ὁ βοῦς δέ κὼ ἄγων αὐτὸν ἦ τ' ὄμαρτεῦσα
 κὼ γρυπὸς οὔτος κὼ ἀγασάλος ἀθραυτος
 οὐχὶ ζογὴν βλέπουσι κῆμέρην πάντες;
 εἰ μή εἰδοκῶν τι μέζον ἦ γυνὴ πρήσσει,

52 It is not clear if the corrector intended καθήρηβαλεῦ or καθήρηβαλεῖ P
 57 κοωνην with ι, deleted P, explained by Diels, Richards;
 κέων' ἦν Headlam, καὶ μὴν Verdennus
 61 A second θεγμῆ is added by a late hand; θεγμ<ὸν αἴμ>α Stadtmüller

MIME 4

PHILE
 Don't take everything so readily to heart, Kynno;
 she is a slave, and a slave's ears are blocked with
 sluggishness.

KYNNO
 But it is day and the crush is getting worse. You
 there, wait, for the door has been opened and the
 curtain unfastened.

<PHILE>
 Don't you see, dear Kynno, what works are here!
 You would say that Athene carved these lovely
 things—greetings, Lady. This naked boy, if I
 scratch him, won't he have a wound, Kynno? For
 the flesh is laid on him in the painting, pulsing like
 warm springs.^a And the silver fire-tongs, if Myellos
 or Pataekiskos son of Lampriion sees them, won't
 they lose their eyes thinking they are really made of
 silver? And the ox, and the man leading it, and the
 woman following, and this hook-nosed man and the
 one with his hair sticking up, don't they all have the
 look of life and day? If I did not think I was acting
 too boldly for a woman, I should have cried out, in

^a Or, with Stadtmüller's conjecture, 'like warm blood'.
 62 πῶσάσ' ὄν P, explained by Vollgraf
 68 βλέπουσαν ἠμέρην P, corrected by Hicks

HERODAS

	ἀνηγάλαξέ' ἄν, μή μ' ὀβοῦς τι πημηγήνη· οὐτῶ ἐπιλοξοῖ, Κυνυί, τῆνι ἐτέρῃ κούρηι.	70
(ΚΥ.)	ἀλθθυναί, Φίλη, γὰρ αἱ Ἐφεσίου χεῖρες ἔς πάντ' Ἀπελλέω γράμματ'· οὐδ' ἐρείς κένως ἄνθρωπος ἔν μὲν εἶδεν, ἔν δ' ἀπηρηγήθη, ἀλλ' αἶ ἐπὶ νοῦν γένωιτο καὶ θέων ψαύειν ἠπέλεγετ'. ὅς δ' ἐκέλευν ἦ ἔργα τὰ ἐκείνου μῆ παμφαλήσας ἐκ δίκης ὀρώρηκεν, ποδὸς κρέματ' ἐκέυος ἔν γναφέως οἴκωι. κάλ' ἦμι, ὦ γυναῖκες, ἐντελέως τὰ ἰορά καὶ ἔς λαῖον ἐμβλέποντα· μέζόνως οὐτῆς ἠρέσατο τὸν Παιήον ἠπερ οὖν ἦμεις. ἠῆ ἠῆ Παιήον, εὐμενῆς εἴης καλοῖς ἐπ' ἰοῖς τῆιοδε κεί τῶνες τῶνδε ἔασ' ὀπυρηταί τε καὶ γενῆς ἄσσαν. ἠῆ ἠῆ Παιήον, ὦδε ταῦτ' εἴη.	75
(NE.)	καὶ ἔς λαῖον ἐμβλέποντα· μέζόνως οὐτῆς ἠρέσατο τὸν Παιήον ἠπερ οὖν ἦμεις. ἠῆ ἠῆ Παιήον, εὐμενῆς εἴης καλοῖς ἐπ' ἰοῖς τῆιοδε κεί τῶνες τῶνδε ἔασ' ὀπυρηταί τε καὶ γενῆς ἄσσαν. ἠῆ ἠῆ Παιήον, ὦδε ταῦτ' εἴη.	80
<ΚΥ.>	ἠῆ ἠῆ Παιήον, ὦδε ταῦτ' εἴη. εἴη γάρ, ὦ μέγιστε, κὺνίγηι πολλῆι ἐλθομεν αὐτῆς μέζον' ἰο' ἀγνεύουσαι σὺν ἀνδράσων καὶ παιαί. Κοκκάλη, καλοῖς τεμεῦσα μέμνεο τὸ σκελῶδρον δοῦναι τῶν νεωκόρων τοῦρνιθος· ἔς τε τῆν τρώγλην	85

75 αἶ = ὀ αἶ explained by Paton θέων Ellis, θεῶν most
edd.

88 κοτταλή P, corrected by Rutherford

262

MIME 4

case the ox might do me some harm: he glances sideways so, Κυννο, with the one eye.

ΚΥΝΝΟ

Yes, Phile, the hands of the Ephesian Appelles are truthful in every line, nor would you say 'That man looked at one thing but rejected another,' but whatever came into his mind he was quick and eager to attempt; and anyone who has looked on him or his works without just excitement ought to hang by the foot in the fuller's house.^a

TEMPLE-WARDEN

Perfectly fair, ladies, are your offerings, and looking forward to better: no one has found more favour with Paeon than you have. Hail hail Paeon, mayest thou be well disposed for their fair offerings to these ladies and to any who are their spouses and near kin. Hail hail Paeon; so may it be.

<ΚΥΝΝΟ>

May it be, o most mighty, and in good health may we come again with our husbands and children, bringing greater offerings.—Kokkale, remember to cut carefully the bird's little leg and give it to the temple-warden, and place the batter reverently in

^a Being hung up by a foot is mentioned as a punishment in New Comedy. The location in the fuller's adds the suggestion of being beaten like dirty clothing.

263

HERODAS

τὸν πελαγὸν ἔνθες τοῦ δρακόντος εὐφήμως,
 καὶ ψαυστὰ δεύσον· τᾶλλα δ' οἰκίης ἔδωκε
 δασόμεθα, καὶ ἐπὶ μὴ λάθῃ φέρεω, αὐτῆ,
 τῆς ὑγίης †λαὶ † πρόσδος· ἦ γὰρ ἰσοῖσω
 †με.ων αμαρτησσηγηστικὶ † τῆς μοίρης. 95

94 *δωι Ρ, λαὶ* the corrector; neither is intelligible and no conjecture is plausible

95 *μεθ ων* is the likeliest reading at the beginning. The middle is unmetrical (*ὕγιη*). I have conjectured *μετ' ὦν αμαρτεῖ* (Meister) *ἦ<ς ἐ>στι* (deleting *ἦ ὑγίη* as a gloss), 'for certainly at sacrifices after which it (health) follows there is enjoyment.'

MIME 4

the snake's hole^a and dip the cakes; the rest we shall
 feast on at the house's seat—and don't forget, you,
 to carry some of the health-offering and † †;
 surely at sacrifices † † of the
 portion.

^a The gift to the god's holy animal had by this period been formalised into money placed in a box shaped like a snake, but the old terminology was retained.

5. ΖΗΛΟΥΤΥΠΙΟΣ

- (BI.) λέγε μοι σύ, Γάστρων, ἥδ' ὑπερκορῆς οὐτῶ
 ὡστ' οὐκέτ' ἀρκεῖ τὰμά σοι σκέλεα κωεῖν
 ἀλλ' Ἀμφυταίηι τῆι Μένωρος ἔγκεισσαι;
 (ΓΑ.) ἔγῳ Ἀμφυταίηι; τῆν λέγεις ὀρώρηκα
 γυναῖκα;
 <BI.> προφάσις παῖσαν ἠμέρην ἔλκεις. 5
 <ΓΑ.> Βίτινα, δοῦλός εἰμι· χροῦ ὅτι βοῦλῃ <μοι>
 καὶ μὴ τό μευ αἶμα νύκτα κῆμέρην πῖνε.
 (BI.) ὄσῃν δὲ καὶ τῆν γλάσσαι, οὗτος, ἔσχηκας.
 Κυδίλλα, κοῦ ὅστι Πυρρίης, κάλει μ' αὐτόν.
 (ΠΥ.) τί ἔστι;
 <BI.> τοῦτου δῆσον — ἀλλ' ἔτ' ἔστηκας; — 10
 τῆν ἱμανήθρην τοῦ κάδου ταχέως λύσας.
 ἦν μὴ κατακίασα τῆι σ' ὄληι χάρηι

1 εἰδ' Bücheler (if accepted, read εἰς)

4 ἀμφυταίην P, corrected by Jackson

6 <μοι> Blass, Bücheler

5. A JEALOUS PERSON

- BITINNA
 Tell me, Gastron, is this^a so over-full that it is no
 longer enough for you to move my legs, but you are
 devoted to Menon's Amphytæa?
 GASTRON
 Amphytæa? Have I seen the woman you speak
 of?
 <BITINNA>
 You draw out excuses all day.
 <GASTRON>
 Bitinna, I am a slave: use me as you wish and do
 not suck my blood night and day.
 BITINNA
 What a tongue you've acquired. Kydilla, where is
 Pyrries? Call him to me.
 PYRRIES
 What is it?
 <BITINNA>
 The him—are you still standing there?—quickly
 taking the rope from the bucket. If by my ill-
 treatment of you I don't make you an example to the

^a His penis, indicated by a gesture.

HERODAS

- παράδειγμα θῶ, μά. μή με θῆις γυναικ' εἶναι.
 ἦρ' οὐχὶ μάλλον Φρύξ; ἐγὼ αἰτή τούτων,
 ἐγώνυμι, Γάστρων, ἦ σε θεῖσ' ἐν ἀνθρώποις.
 15 ἀλλ' εἰ τότ' ἐξήμαρτον, οὐ τὰ νῦν εἶσα
 μῶρον Βίτωνων, ὡς δοκεῖς, ἐτ' εἰρήσεις.
 φέρ', εἰς σὺ, δῆσον, τῆν ἀπληγίδ' ἐκδύσας.
 (TA.) μή μή, Βίτωνα, τῶν σε γυνάτων δεύμα.
 (BI.) ἐκδυθί, φημί. δεῖ σ' ὀρεῖνεκ' εἰ<S> δοῦλος
 20 καὶ τρεῖς ὑπέρ σε μωῶς ἔθηκα γυνώσκειν.
 ὡς μή καλῶς γένοιτο τῆμέρη κέλυγι
 ἦτις σ' ἐσῆγαν' ὦδε. Πυρρίη, κλαύσῃ·
 ὄρω σε δήκου πάντα μάλλον ἢ δεῦντα·
 ἀσφάγγε τοὺς ἀγκῶνας, ἔκπρσον δήσας.
 25 (TA.) Βίτων', ἄφες μοι τῆν ἀμαρτήην ταύτην.
 ἀνθρωπός εἰμι', ἦμαρτον· ἀλλ' ἐπὴν αὐτίς
 ἔλθῃς τι δρωῦντα τῶν σὺ μή θέλῃς, στίξον.
 (BI.) πρὸς Ἀμφυταίην ταῦτα, μή' μὲ πλῆκτιξέω,
 30 μετ' ἦς ἀλυδῆι καὶ ἐμ...η ποδοδήστηρον.
 <III> δεδεται καλῶς σοι.
 <BI> μή λάθῃι λυθεῖς σκέψαι.

30 ἐμ' is likely, but the following verb uncertain: χροῖ can be read (Milne), then a line must have been omitted

268

MIME 5

whole country, well, don't count me a woman. Is this not rather a case of the Phygian?^a I am the cause of this, Gastron, I am, by having set you among men. But if I was wrong then, you will no longer find Bitinna a fool now, as you expect. Come, you by yourself, take off his cloak and tie him.

GASTRON

No, no, Bitinna, by your knees, I beg you.

BITINNA

Take it off, I say. You must realise that you are a slave and I paid three minas for you. A curse on that day which brought you here! Pyrries, you will regret this: I see you undoubtedly at everything rather than tying him. Bind his elbows tightly; saw them off with the ties.

GASTRON

Bitinna, excuse me this mistake. I am human, I went wrong; but whenever again you catch me doing anything you don't wish, tattoo me.

BITINNA

Don't make up to me like this, but to Amphytaea, with whom you roll about, and I] me a doormat.

<PYRRIES>

He's well tied for you.

<BITINNA>

See that he doesn't slip free. Take him to the

^a Who is the better of a beating (2.100).

269

HERODAS

- ἀγ' αὐτὸν εἰς τὸ ζήττειον πρὸς Ἑρμῶνα
καὶ χιλίας μὲν ἐς τὸ νῶτον ἐγκόψαι
αὐτῶι κέλευσον, χιλίας δὲ τῆι γαστρὶ.
(TA.) ἀποκτενεῖς, Βίτωνα, μ' οὐδ' ἐλέγξασα
εἴτ' ἔστ' ἀληθῆέα πρῶτων εἶτε καὶ ψευδέα;
(BI.) ἃ δ' αὐτὸς εἶπας ἄρτι τῆι ἰδίῃ γλῶσσῃ,
'Βίτων', ἄφες μοι τὴν ἀμαρτίην ταύτην';
(TA.) τὴν σευ γολήην γὰρ ἤθελον κατασβάσαι.
(BI.) ἔσσηκας ἐμβλέπων σὺ, κοῦκ ἄγεις αὐτὸν
ἔκου λέγω σοι; θλήῃ, Κίδιλλα, τὸ ρύγχος
τοῦ παντοῦρεκτεω τοῦδε. καὶ σὺ μοι, Δρήχων,
ἦδη φαμάσσει <τῆ> σοι ἄν οὗτος ἠγγῆται.
δύσεις τι, δούλη, τῶι κατηρήτῳ τοῦτῳ
ράκος καλύψαι τὴν ἀνώνυμον κέρκον,
ὡς μὴ δι' ἀγορῆς γυμνὸς ἦν θεωρητῆαι.
τὸ δεύτερόν σοι, Πυρρίη, πάλω φανεῶ,
ὅκως ἐπεῖς Ἑρμῶνι χιλίας ᾗδε
καὶ χιλίας ᾗδ' ἐμβαλεῖν ἄκηκουκας;
ὡς ἦν τι τούτων ἦν λέγω παραστελέτης,
αὐτὸς σὺ καὶ τὰρχαῖα καὶ τόκουσ τεύσεις.

32 Quoted by the *Etymologicum Magnum*, p. 411.33, for the scansion ζήττειον from 'Herodotus' (i.e. Herodas)

33 τῶν P, corrected by Rutherford, Blass

41 θλήῃ Headlam, Hicks, Ellis: ὄλη P (OAH and OAH are only two strokes apart)

270

MIME 5

executioner's, to Hermon, and order him to hammer a thousand blows into his back and a thousand to his belly.

GASTRON

Will you kill me, Bitinna, without proving first whether this is true or false?

BITINNA

But what about what you just said with your own tongue: 'Bitinna, excuse me this mistake'?

GASTRON

I wanted to calm you down.^a

BITINNA

Are you standing there staring, instead of taking him where I tell you? Bash this knave's snout, Kydilla. And you, Drechon, follow now where he leads you. Girl, will you give some rag to this cursed fellow to hide his unmentionable tail, to avoid his being seen naked through the market-place. For the second time. Pyrries, again I tell you, that you are to instruct Hermon to inflict a thousand here and a thousand here: have you heard? If you go astray in any of my orders, you will yourself pay both principal and interest. Go on, and don't take
^a Lit. 'extinguish your bile'.

43 <τῆ> σοι ἄν Danielsson, σοι εἶναι P

271

HERODAS

βασιλεῖ καὶ μὴ παρὰ τὰ Μικκάλῃς αὐτόν
 ἄγ', ἀλλὰ τὴν ἰθεῖαν. εὖ δ' ἐπεμνήσθην —
 κάλει, κάλει δραμεῖνα, πρὶν μακρῆν, δούλη,
 αὐτο<ὺ>ς γενέσθαι.

(ΚΥ.)

Πυρρίης, τάλας, κωφέ,

55

καλεῖ σε. μᾶ, δοῖε τις οὐχὶ σνδουλον
 αὐτὸν σπαράσσειν ἀλλὰ σημάτων φῶρα.

ὀρθῆς ὄκως νῦν τοῦτον ἐκ βίης ἔλκεις
 ἔς τὰς ἀνάγκας, Πυρρίη; <σ>έ, μᾶ, τοῦτοίς

τοῖς δύο Κυδίλλ' ἐπόηετ' ἡμερέων πέντε
 παρ' Ἀντιδώρῳ τὰς Ἀχαικάς κέλυας,

(ΒΙ.)

ἄς πρῶν ἔθηκας, τοῖς σφυροῦσι τρῖβοντα.
 οὗτος σὺ, τοῦτον αὐτίς ὦδ' ἔχων ἦκε

δεδεμένον οὕτως ὡσπερ ἐξάγεις αὐτόν,
 Κόσω τέ μοι κέλευσον ἔλθειν τὸν στίκτην

65

ἔχοντα ραφίδας καὶ μέλαι. μῆτι δεῖ σε
 ὀδοῖ γενέσθαι ποικίλον. καταρητήσθω

οὕτω κατὰ μῦθος ὡσπερ ἡ Δάου τιμῆ.
 μῆ, τατί, ἀλλὰ νῦν μὲν αὐτόν — οὕτω σοι

(ΚΥ.)

ζῳίη Βαρυλλίς κῆπιδοῖς μιν ἐλθοῦσαν
 ἔς ἀνδρὸς οἶκον καὶ τέκν' ἀγκάλησις ἄραις —

70

55 αὐτο<ὺ>ς several

59 <σ>έ Blass, Weil

60 τοῖς P, corrected by Blass, Weil

272

MIME 5

him by Mikkalē's but the direct road. But I've just
 remembered! — run and call, girl, call them before
 they get far.

KYDILLA

Pyrris, you deaf wretch, she is calling you. Ah,
 you'd think he was dragging a grave-robber rather
 than a fellow-slave. Do you see how you're now for-
 cibly pulling him to the torture, Pyrris? Ah, it's
 you that Kydilla will see with these two eyes within
 five days at Antidoros' rubbing your ankles with
 those Achaean objects^a you recently put off.

BITINNA

You there, come back here again with him tied
 just as you are taking him away, and order Kōsis
 the tattooer to come to me with his needles and ink.
 At the one go you must become speckled. Let him be
 hung up gagged as much as His Honour Daos.^b

KYDILLA

No, mama, but for the moment let him—as
 Batyllis may live and you may see her going to a
 husband's house and lift her children in your
 arms. Clearly chains, though the reason for the epithet is
 unclear.

^b Daos is a common slave-name in New Comedy, and
 we must suppose that one suffered the fate described.

^a 70 μιν P, corrected by Rutherford, Blass

273

HERODAS

ἄφες, παραιτεῦμαί σε· τὴν μίαν ταύτην
ἀμαρτίην . . .

(BI.)

Κύδιλλα, μή με λύπει τι

ἢ φεύξομαι ἐκ τῆς οἰκίης. ἀφέω τοῦτον
τὸν ἐπτάδουλον; καὶ τίς οὐκ ἀπαυτῶσα

75

ἔς μευ δικάϊως τὸ πρόσωπον ἐμπτύου;
οὐ τὴν Τύραννον, ἀλλ' ἐπέλεπρ οὐκ οἶδεν,
ἀνθρωπος ὢν, ἔωτον, αὐτὸν εἰδῆσαι

ἐν τῶι μετώπῳ τὸ ἐπὶ γράμμ' ἔχων τοῦτο.

(ΚΥ.)

ἀλλ' ἔστω εἰκὸς καὶ Τερήνι' ἔς πέμπτην.

80

(BI.)

νῦν μὲν σ' ἀφῆσω, καὶ ἔχε τὴν χάριν ταύτην,

ἣν οὐδὲν ἦσσαν ἢ Βατυλλίδα στέργω,
ἐν τῆσι χερσὶ τῆς ἐμῆσι βρέψασα.

ἐπεὶ δὲ τοῖς καμοῦσιν ἐγγυτλάσωμαι

ἄξεις τότε' ἀμελ<τι> τῶν ἑορτῶν ἐξ ἑορτῆς.

85

⁷³ με λυπεῖ τι Palmer, λυπτρε με P

^{74–75} ἀφέω . . . ἐπτάδουλον is quoted by Eustathius in his commentary on the *Odyssey* 5.306

⁸⁵ ἀμελ<τι> τῶν Headlam

274

MIME 5

arms—let him be excused, I beseech you: this one
error—

BITINNA

Kydilla, do not vex me at all, or I shall rush out of
the house! Am I to excuse this sevenfold son of
slaves? Would not anyone who met me justly spit on
my face? No, by the Queen.^a But since, though
human, he does not know himself, he will soon know
when he has this inscription^b on his forehead.

KYDILLA

But it is the twentieth, and the Gerenia^c are in
four days—

BITINNA

For the moment I shall excuse you, and be grate-
ful to her, whom I love no less than Batyllis, as I
reared her in my own arms. But when we have
poured libations to the dead, you will then keep
unhoneyed^d festival on festival.

^a Which goddess is meant is not clear.

^b Probably γνώθι σαυτὸν, 'know yourself'.

^c An otherwise unknown festival, obviously in honour of the dead (84).

^d I.e. bitter. Honey was not offered to the dead.

275

III.

Učitel.

(Jidokavias).

Osoby: Lampriškos, učitel,

Metroimne, žena z řihu,

Kortalos, školák.

Námě osoby: Euthies a jiní dva spolužáci Kortalovi.

Místo děje: Skolní síň (na ostrově Kou).

Metroimne.

Kaž přeji tobě Musy mít hojný zdar,
 ó Lamprišku, a pravou radost života,
 jen tohoto mi kloučka zamrskěj pořádně,
 až dušička mu na rtech samých nvrzane;
 onf malem zbořil celý dům mně ubohé,
 hron s měďáky ¹⁾; nebť kostky již mu nestačí,
 co větší ještě neteš vzal si do hlavy,
 mlj Lamprišku: když přijde kruty třičáky
 a žádá školné, ha bycht Nannakovyr ²⁾ jí
 se plátcem rozplakala, netečt by hneč!

¹⁾ Hron s měďáky (zaskakóte: *zaskázes* = *zaskázes*) myslí se asi lra s měďenými penězi, při níž jimi mětko tak, aby na sebe dopadaly, anebo, aby na určitou stranu dopadly (sr. hru nyníjší mišáče „na orla a pána“). To souhlasilo by se situací (že tím rozbořil dům) i s výhledem Hesychiovym tohoto slova; o jiné hře s penězi zmiňuje se Pollux s. v. *zaskázes*. — ²⁾ Nannakovyr, mytický král Frygty, jenž předvídalé potopu, prosil pry' bohav úprošlivy mi prosbami o milost.

Herondas III.

57

kde bydlí učitel; kde ale herna jest,
 kdež právě zapřijí se z tbn nosit
 a prchl otroci, by dobře ukázal.

A nešťastná ta psací deska, kterou já
 co nšče s nannahntm voskem vytřívám,
 ta za nohou jam leží n zdi pod ložem.

A mnečt se někdy na ni podívá,
 jen počmárá jí, vosk pak všechen vyškrahe.
 Však kostky hrací mnohem více lesknavé

než láhev na olej, již máme ke všemu,
 má ve mčcht a v sířce dožte sehvány.

Však z písmen nemí on ještě ani „a“,
 když někdo mu to s křikem stokrát nepoví.

Pak především otec slabikoval mu

to slovo „Maron“ ⁴⁾ ale podárený hoch
 ten čel: „Simon“; leždy k sobě řekla jsem:

„Proč bláhová jej nečáš učít osly pást,
 proč do školy jej honíš marně doufajíc,
 že bude tobě někdy v státi podporou?“

Když řeknu já mu nebo otec stáříčky,
 jenž málo slyší již a slabý má i zrak,

by — jakoz číní mládež — něco přednesl,
 tu zni to z něho jako z bečky derravé:

Ó Apollone, vládce ⁵⁾ — „To, řku, baňička
 tí, chvdák, řekne též, ac nezna písmenky
 a kterykoliv Fryg ⁶⁾ — a had to chceme-
 h — mu jenom ještě hlesnout, mnečtže se

nám tři dni v domě — ale svoji baňičku,
 tu chndou starou ženu, tu pak vyjídá.

Neb — matáhu své hnáty sířechy — na vrohoi-
 a sedí tam jak šimpaně hlavou kryje —

Co zkonšim já tu, nešťastnice, v srdci svém.

⁴⁾ Jméno nějakého slavného reka, dle „Simon“ jméno jakéhosi zlo-
 ryka, jehož užíváno i o jakémsi špatném vhu v kostkách (Pollux VII. 205).
⁵⁾ Výklad slova *Apollon* dosud nejistý, proto překládám jen
 „vládce“, nedokládaje čeho. — ⁶⁾ Frygové uváděni často od Řeků za
 příklad lidí úplně nezdělaných a divokých; viz II. pozn. 4 a 11.

60

Herondas III.

Lampriskos.

A jakou ještě hubu zlou ten chlapec má!
Já dám ti náhubek, když ještě hlesneš jen.

Kottalos.

Již mlčím, vidíš, jen mne, prosím, nezabij!

Amphidote Kottalos Lampriskos.

Než, pusť ho, Kokkale!

Metrotimé.

Ne, nepřestávej dřív
ho tlouci, než-li bude slunce zapadlé!

Lampriskos.

Vždyť má již záda pestřejší než vodní had!
A musí dostat ještě k tomu při knize,
ať málo řečun jen, *αὐτὰρ ἐπεὶ* *ἔβλεπε* *ἀνὰ*
i lépe-čístí-měl než sama Kleio snad.
ὡς *ὅταν* *ἴδῃ* *ἄλλο* *ἄνθρωπον* *ἢ* *τὴν* *Κλειοῦ* *ἑαυτὴν*
Heč, *ὅταν* *ἴδῃ* *ἄλλο* *ἄνθρωπον* *ἢ* *τὴν* *Κλειοῦ* *ἑαυτὴν*
Heč, *ὅταν* *ἴδῃ* *ἄλλο* *ἄνθρωπον* *ἢ* *τὴν* *Κλειοῦ* *ἑαυτὴν*

Amphidote Metrotimé.

Jdu za paměti *ἀμφοτέρωθεν* starost svému, Lampriskos,
to domů oznámit a poua přinesu,
by spontaneého kráčeji její viděly¹³⁾
cuné Musy, *ἢ* *ὅταν* *ἴδῃ* *ἄλλο* *ἄνθρωπον* *ἢ* *τὴν* *Κλειοῦ* *ἑαυτὴν*
cuné Musy, *ἢ* *ὅταν* *ἴδῃ* *ἄλλο* *ἄνθρωπον* *ἢ* *τὴν* *Κλειοῦ* *ἑαυτὴν*
cuné Musy, *ἢ* *ὅταν* *ἴδῃ* *ἄλλο* *ἄνθρωπον* *ἢ* *τὴν* *Κλειοῦ* *ἑαυτὴν*

¹³⁾ Sochy aneb obrazy Mus byly patrně ve školní síni.

Ženy přinášející obětní dary a konající obět v chrámu Asklepiově.

(*Ἄσκληπιῶν ἁγίουθεῖον καὶ θυσιαστήριον*).

IV.

Osoby: Kokkala } ženy.
Kyno }

Kydilla, otrokyně.

Místo děje: Chrám Asklepiův na Kon.

Kokkala.

Buď, pane, pozdraven, jenž vládněš nad Trikkou,
jenž sídlíš v ladaém Kon, v Epidauru též,
i Koronis, tvá matka, rovněž Apollon
i božská Hygieia, jižto pravici
se dotýkáš; ¹⁾ i ty, jichž cuné tu oltáře
jsou Panake i Epio i Ieso,
i ti, co zbožili jste Launedontův hrad,
to Podaleirios i Maehaon buď zdráv,
ti mocní lékaři, i všechna ostatní
ta božstva, ježto s sebou sídlí, milostně
zde toho kohorta, jenž dvorce našeho
dív hlasatelen býval, v obět přijímež!
Jest zákusek to pouhy; vždyť my málo též
a těžko vyvádáme; raději bychom ti
buď býka dali nebo krmnou prasnicí,

¹⁾ V sousoší přibuzenstva Asklepiova.

62

Herondas IV.

a hodně tučnou, ne však pouze kolonata
za uzdravení z nemoci, jež setel jsi,
ó pane, milostných svých rukou dotknutí!⁵⁾

K y n n o.

Sem v pravo postav k Hygieji desku tu,
ó Kokkalo!

K o k k a l a.

Ach, milá Kynno, podívej
se na ty sochy krásné! Kdož pak vytasal
ten kámen a kdo postavil jej asi dal?

K y n n o.

Toť Praxitelovce⁶⁾ jest dílo, nevidíš
ten nápis na podstavci tomto? Euthies,
syn Prexonův, jej postavil dal.

K o k k a l a.

M i l o s t i v

buď Paton jim i Euthiovi za ten dar!
Hleď, draha, na tu dívku vzhůru patřící
po onom jablku! Zda neřekneš, že když
ho nedostane rukou, ihned vykřikne?
A toho starce tomto, Kynno! U Sadié,
jak onen hošík rdouší divou hnuť⁷⁾ tam!
Jen nevidět, že kámen stojí před sebou,
hled řekneš: „Mluvit začnou!“ Věru, brzy již
! do kamene život vložit dovedou!
A sochu Battaly zde, deery Mytily;

⁵⁾ Dotýkání mělo velký význam v kultu Asklepiové a připomíná se často na nápisích zvláště v Epitafiu. (Podobně jako v novém zákoně). — ⁶⁾ Timarchos a Kofisodotos. — ⁷⁾ Vlastně „liščí hnuť“ (χρυσόλιον). Často opakovaný to motiv plastiky řecké, představitel chlapce, jak rdouší velkou hnuť, jež se mu brání zůstatkem i nohama. — Originál od Boetha Kathechonského byl dle Plinía (N. II. 34. 84) kovový, zde mluví se však o soše mramorové (v. 82). Mezi skutečnými posléze v Efesu poznamány nalezen i chlapec kašnu rdoušící.

Herondas IV.

63

zda nevidíš, jak stojí tu jak živoucí!
Kdo Battaly snad živé nikdy neviděl,
ten poťeňuje tuto sochu spatřit jen!

K y n n o.

Pojď za mnou, něco krásného ti ukáži,
jak živa nenzeleas takového nice.

Hej, Kydillo, teď kostelníka zavolej!

Což ty mne neslyšíš, že tam tak zevluješ?

Aj, nebdás ani trošinku, co povídám?

Zde stojí, zívá na mne jako mořský rak!

Již přece, jáčku, kostelníka zavolej!

Ty tělo liné; [nelze dobron ani zlou

tě napravit];⁸⁾ jak balvan všude překážíš!

Zde u tohoto boha tobě přisáhám,

že rozněčuješ hnev můj, věru, k puknutí —

to přisáhám ti, věř mi, nastane ten den,
kdy sískneš s pláčem palci svou zpozditou

K o k k a l a.

Jen neboť si tak rázem všecko do hlavy!
Jest otrokyní, otrok miva špatný sluch.

K y n n o.

[Však již se rozedluvá, davu přitývá.]⁹⁾

K o k k a l a.

Ty zůstaň zde, vždyť dveře otevřeny jsou
a stánek přístupen. Ó Kynno, nevidíš
těch krásných děl? Toť jistě nová Athéna
tv skvosty vytvořila, pozdravena buď!

Zde toho chlapce nahého jen štipnut-li,
má modřinu; že Kynno? Tak mu přiléhá
[to masíčko, jak teplá krev by proudila
v něm na obrázku.]⁷⁾ Pak ty kleště stříbné!

⁸⁾ Místo nejasné. Soud: „ani ve svátek, ani ve všední den nejší k něčemu“ — ⁹⁾ Místo nejasné; snad se mluví i zde o otrokyni Kydillo.
⁷⁾ Místo dosud nejasné; překládám volně dle Crusia.

Zdaž, kdyby Myellos neb Pataiskos⁸⁾ jen
je uviděl, svých očí na nich nenechá,
že vsenknu ze střbra jsou, domnívaje se?

A zde ten byk a jeho vozka, žena ta,
jež za ním jde, [ten tupý a ten orli nos,
zdaž všecko to jak živé na svět nehledí?
By nezdálo se mi, že ruším ženský mrav,
já vykřikla bych, že mi nhází ten byk;
tak silhá po mně, Kyuno, jedním okem svým!

Kyuno.

Ta díla Efeského mistra věrnosti
jsou plna, ať si tvořit začne cokoliv.
Tu nelze říci: „Ólověk tento jedno zná,
však druhé odepřeno jemu.“⁹⁾ Někdoživ
jen pomyslí si, všecko stejně dovede,
být sáhl k božstvu; kdo však s pravým nadšením
dle práva naň neb díla jeho nehledí,
ten na valše má pověšen být za nohu.

Kostelník.

Ta vaše oběť, ženy, dobře vypadla:
neb větší polepšení: nikdo věru víc
si nenaklonil Paiona než právě vy.
Ó slyš, ó slyš, Paione, buďž milosiv
za krásné tyto dátky těmto ženám též
i přibuzenstvu jejich, bratřím, manželům!
Ó slyš, ó slyš, Paione, prosby jejich splň!

Kokkala.

Tak uñi, nejmocnější, v stálém zdraví zas
ať vrátíme se k tobě s dary většími
i s manžely a dětmi!

⁸⁾ Jméno známych asi zlodějův. — ⁹⁾ vlastně: „zapřel, (že nezná).“

Kyuno.

Pěkně, Kokkalo,

teď rozkroj kohouta a nezapomeň jen
kost dáti kostelník, do jeskyně pak
vlož pro hada ten svatý koláč v tichosti
a pokrop zrna jedná; doma ostatek
si samy sníme; [ta pak chleba svatého
ať vezme s sebou; dříve vezmi, potom dej!]¹⁰⁾
[Věši —————]

¹⁰⁾ Vykřik tohoto místa týkajícího se lidových obřadů ve chrámě Asklepiově na Kon konaných jest nejistý; poslední verš jest úplně nerozumitelný.

Žárlivá.

(Záloženos).

V.

Osoby: Bitinna, paní.

Gastron } její otroci.
Pyrrhies }

Kydilla, služka.

Němá osoba: Drechon, otrok.

Místo děje: Dům Bitinna.

Bitinna.

Což tak jsi, Gastrone, již mne se přesytil,
že nestací ti pouze mnou se zabývat,
že s Amfiatí Menonovnou obceješ?

Gastron.

Já s Amfiatí Menonovnou? Sotva jsem
ji spatřil! Každý den si něco vymýšlíš.
Jsem, Bitinno, tvůj otrok, dělej cokoliiv
si se mnou, jenom nesaň noví dnem mou krev!

Bitinna.

A jaký ještě jazyk nestoudný ty máš!
Kde, Kydillo, jest Pyrrhies? Její zavolej!

Pyrrhies.

Co jest?

Herondas V.

67

Bitinna.

Zde toho svaž! Co ještě stojíš tu?

Jím remenem, jimž okov k studni přivázán!

Když nezohavím tě, bys celé krajině

byl výstrahou, ať, neujiž pak mne za ženu!

Zdaž nejsem sama horší¹⁾, jež tím vinna jsem,

já, Gastrone, již ty jsi stal se člověkem?

Než chybila jsem tenkrát! Nyní uhlídáš,

že nejsem já tak hloupá, jak se domníváš!

Jen poneš (že *Pyrrhioví*) — svaž ho, svlékni pláštík docela!

Gastron.

Ne, Bitinno, ne, u týchh prosím kolenu!

Bitinna.

Jen svlékni, pravím — musíš přece poznáti,

žeš otrokem, žeš koupen za tři miny mnou!

Ať nešťastná to tenkrát byla hodina,

jež přivedla tě sem! Ty vzpláčeš, Pyrrhio!

Vždyť činiš všechno možné, jen ho nevážeš.

Jen sešněruj mu ruce, zdřhni do masa!

Gastron.

Ach, Bitinno, jen tuto chybu odpusť mi!

Jsem člověk, pochybil jsem; podruhé-li však

mne stihneš v pohybení, znamení mi vpál!

(Dívá se na ní toužebně.)

Bitinna.

To nechť Amfiatí, s níž se milkuješ,

mne máje za ošlapěk, tím mne nedráždí!

Pyrrhies.

Jest dobře svázán!

¹⁾ První poloviče verše dosud není dost vysvětlena; překládám
volně dle Bachelera.

5*

Bitinna.

Hleď jen, ať se nerymkne!
Veď do káznice k Hermonovi je! a tam
hned tísle do zad, jemu nasázejí ran
jen poruč, rovněž tísle z předu do břicha!

Gastron.

Vždyť zabiješ mne beze všeho důkazu,
zda pravda jest či lež to, z čeho riníš mne!

Bitinna.

A co jsi právě řády vyznal vlastními?
„Ach, Bitinno, jen tnto chybn odpusť mi!“

Gastron.

Tm jenom prchivost tron ehtel jsem nkojiti!

Bitinna.

(K *Pyrrhiovi*.) Ty stojš, zevrješ a nereděš ho tam,
kam tobě káži; Kydillo, ať hnedle jde
jiz prokleťá ta huba! A ty, Drehone,
je doprovodíš oba, kam ho povede!

Ty, služko, tomu zlořečenci nějaký
dáš hadřík, aby přikryl jím tu hanbu svou,
ať nahost jeho v tmu není na odív.

Já, Pyrrhio, ti pravím znovu podruhé,
ať řekneš Hermonovi, aby tísle sem
a tísle tam mu vsadil! Slyšel-li jsi pak?

A z rozkazů-ih těchto něco překročíš,
sám jistinu pak zaplatíš i s tropy!

Jiz klid se, ale nevod' podle Mikkalý
je!, avšak přimoi! Ale, co mi napadlo!

Běž, volej, zavolej je, služko, dřive než
nám zajdou!

Kydilla.

Pyrrhio, ty bládný bluchoni!
Jsi volán, ha, toť každý řekne: zloděje,

jenž krádl v hrobkách, vleče a ne soudruba.
Nu, vidíš, jak ho nyní táhneš násilím,
kam nechce se mu, avšak tebe Kydilla
v dnech pěti na své vlastní oči uhlídá,
jak Achajská ta pouta, jež jsi odložil
snad večera, třiti budeš svými konťky!

Bitinna.

Ty, brachn, zrovna jako svázaného je!
ven vyvádíš; tak zase přived' mi ho sem!
A Kosis, vypalovat' znameni, ať sem
hned přijde s želízky a s čerml! Při jedné
té cestě řádně pomalovat' třeba! Kéz
[už visíš v klubku svázan, jako Daos²⁾ kdys].

Kydilla.

Jen toho, matko, nečin, ale nyní je! —
— tak kéž ti zdrava Balyllis, kéž uvidíš
ji provodanu a děti její pohyčkáš! —
jen propusť! Prosim, odpusť toto jediné
mu provinění.

Bitinna.

Nerantte mne, Kydillo,
neb předu z domu! Já že pusťt měla bych
zde toho praotroka? Která žena ty
pak právem na potkání nepřivla mi v tvář?
Ne, pro vládkyni Hudu! Sám-li neví on,
že člověkem jest, přijde ihned k poznání,
až na svém čele bude mít to napsáno!³⁾

²⁾ Daos, Davus, známé jméno něčemých otroků v komediích.
Výklad místa jest nejasný. Předkládam dle Mecklera. — ³⁾ Náhle „Jsem
člověk“ bude mít na čele! Bylyť otrokům i celá věty vpalovány, anebo,
jako zde se málo státi (viz verš 65) pomoci jehly a barvy jaksi
vteřovány na čelo neb na bedra.

70

Herondas V.

Kydilla.

Jest dvacátého, Gereni⁴⁾ pátý den!

Bitinna.

Tož propustim tě nyní, této⁵⁾ vděčen buď,
již stejně jako Bacyllidu miluji;

jáť na vlastních jsem loktech vychovala ji.

Až ale mrtvým uděláme koupele,

pak — neboj se — mlt budeš hodý každý den!

Ženy přítelkyně v důvěrném hovoru.

(dialektovane a iabekovane.)

VI

Osoby: Koritto, domácí pani.

Metro, její přítelkyně.

Němá osoby: Otrokyne služky.

Místo děje: Pokoj Koritto.

Koritto.

Nuž sedni, Metro! (*K služce.*) Podej pani stolici
a hni se přece! Vše ti musim poroučat
já sama, ty mi, bidná, neuděláš nic
tak sama sebou; balvan, a ne služebná
jsi tuto v domě; když však méfim obliť,
tu prášky počítáš, a prášek clyb-li,
pak bronkáš celý den a reptáš hlasitě,
až stěny pukají, že snést to nemohu.
Teď oprášneš ji a čistiš teprve,
když potreba ji jest už, zlodějko! Zde tě
se děkuji! Pěsti svých bys byla zkusila!

Metro.

Má milá Koritto, ty snášíš totéž jho,
co také já, jež musim ve dne v noci též
tém kletým nadávat a štekát jako pes!
Však proč jsem přišla k tobě!

⁴⁾ Dvacátý den měsíce byl zasvěcen Apollonovi — Gerenie byly nějaká slavnost mrtvých, jimž upravovány snad v ty dny jakási ošištné koupele. — ⁵⁾ Kydilla.

LITERARY PAPYRI

ANONYMOUS

76 [2 A.D.] CHARITTON

Ed. pr. Grentell-Hunt, *P. Oxy.* iii. 1903, no. 413, p. 41. See Crusius, *Herodae Mimambi*, p. 101, *N. Jahrb.* 25, 1910, 98 and *Sitzb. Bayer. Akad.* 1904, 357; Winter, *de Minus Oxy.*, diss. Leips. 1906; Mantuffel, *de opusculis graecis*, p. 127; Blass, *Archiv.* iii. 279, *Jah. Centralbl.* 1903, 1478; Sudhaus, *Hermes*, 41, 1906, 247; Knoke, *de Charitio mimo*, diss. Kiel, 1908; Rostrop, *Aead. roy. sci. et letters de Danemark*, Bull. 1915, no. 2; Reich, *der Minus*, 1903, 1, and *Deut. Lit.-Zeit.* 1933, 44; Zielinski, *Phil. Woch.* 1907, 865; Wiannowitz, *Kultur der Gegenwart*, 1905, 1, 8, p. 125; Romagnoli, *Riv. d' Italia*, 1904, 500; Powell-Barber, *New Chapters*, i. 121; on the musical symbols esp. Winter, *op. cit.* 40; Mantuffel, *Eos*, 32, 1929, 40; Knoke, *op. cit.* 22; on the barbarian language esp. Hultzsich, *Hermes*, 39, 1904, 37; Winter, *op. cit.* 23; Rice *op. Powell-Barber*, *New Chapters*, ii. 215; Barnett, *J. Eg. Arch.* 12, 1926, 13. Preisdanz, *Phil. Woch.* 36, 1916, 651. V. 95-98, 103-end. Powell, *Collect. Alexandr.* p. 181.

The scene is the coast of a barbarian country bordering on the Indian Ocean. The subject is the adventures of Charitton, a young Helene woman, and a party of other Hellenes. Charitton is in the power of barbarians. Their king (who can speak some Greek) intends to sacrifice her to Selene, in whose temple she has taken refuge. Her brother has arrived with a party of Hellenes; and they effect her rescue by making her captors drunk.

This is a low sort of music-hall performance. Such are the lack of invention in the story, and of inspiration in the style, that the chief sources of amusement are the dirty humour of the Clown and the glibberish of the savages. It is indeed a far cry from Attic Tragedy; yet thereto it owes, however remotely, its plot. Euripides' Iphigenia in 336

ANONYMOUS

ANONYMOUS

CHARITTON [2 A.D.]

Tauris was evidently the model for the story (see Winter, p. 26; Charitton = Iphigenia; the barbarian king = Thoas; the foolish friend (B) = Pyllades; in both works the sister, priestess of a goddess in a barbaric country, is rescued by her brother who outwits the local king. Most striking, too, is the parallel between the theft of the sacred image in I.T. and the proposed theft of the goddess's property in our mine). Euripides' Cyclops probably suggested the detail of the heroine's escape.

The date of the composition is uncertain: probably not much earlier than the age of the Papyrus itself; late 1st or early 2nd century A.D. would be a likely date.

The barbarian "language": Hultzsich (loc. cit.: cf. Sama Sastri, ap. Rice, loc. cit.) suggested that it may wholly or partly represent an ancient Indian dialect. There are, it seems, a few more or less striking coincidences, e.g. *konka* = *konka* (Dravidian, "a little"); *perpekua* = *pātrakhē* (Kanarese, "to a cup"); *paroubonruka* = *pānam amritā* (Sanskrit, "a drink, nectar"). But it is doubtful whether these coincidences are more significant than e.g. the equation *oven=veni* (Latin, "come"). Rice (loc. cit., cf. Knoke, p. 22) was sceptical about the theory of Hultzsich: to which Barnett, loc. cit., dealt what to the layman seems a death-blow. In any case, the ancient audiences, of course, would not have understood a syllable of the jargon; they merely rejoiced in the exquisite humour of polysyllabic nonsense.

The characters: A is Charitton, the heroine; B is a buffoon; Γ is Charitton's brother, who rescues her; Δ is captain of the rescue-ship; 5 is one of the Greek party (Winter, pp. 34-35, thinks him identical with Ϛ: unlikely 337

LITERARY PAPYRI

and unnecessary); ♀ (♀ in the Papyrus) and Z are barbarians; whose king is designated ΒΑΣΙΛΙΕΥΣ; the sign Κοι(νῆ), “all together,” denotes the unanimous voice of a group, whether of Greeks or of barbarians; at v. 9 enters a group of barbarian women, returned from hunting.

Stage-directions: T (T in the Papyrus) probably refers to the music, and may stand for Τ(υμπανισμός); cf. τ(υμπανισμός) πολ(ς), τ(υμπανισμός) ε (=περικας ?). Κροτο(ς) = “a striking” (of musical instruments). The two strokes, = (curved, ∞, in the Papyrus), which sometimes stand before or after T but more often by themselves, may also

⌈ σ κυρία Χαρίτων, σύγχαυρε τούτων μου λελυμέναι.

A μεγάλοι οἱ θεοί.

B ποῖοι θεοί, μαρέ; Ποροή.

A παύσαι, ἄνθρωπε.

σ αὐτοῦ με ἐκδέχεσθε, ἐγὼ δὲ πορ[ευ-
θεις τὸ πλοῖον ἔφορμον [ποιήσω.

A πορεύου ἰδοῦ καὶ αἱ γυναῖκες [αὐτῶν ἀπὸ κυνηγίου παραγύγνονταί.

B οὐ, πηλικά τοξικά ἔχουσι.

ΓΥΝ[Η] κραυγῶν. ΔΑ[ΔΗ] λαλλε.

ΔΑ[ΔΗ] λατταλαιτα λαλλε αβ . . . αγγ[

ΔΑ[ΔΗ] κοτακως αναβ . ιωσαρα.

B χαφρετε =

ΚΟΙ[ΝΗ] λασπαθια =

B αἱ κυρία, βοῦθει.

1-43, written on the verso of Π, are almost certainly an actor-interpolator's rewriting of a portion of the mime on the recto, marked there (in part) for deletion, viz. col. i. 30-36 338

ANONYMOUS

have some musical significance (Winter, pp. 40-42 suggests that they are a conventional drawing of castanets; the straight horizontal dash — may similarly depict some sort of flute or pipe). The word ποροή, once associated with the remarks of the Clown, is surely a stage-direction; it may have played an integral part in the action of the farce (Winter, p. 45; artillery to repel the approach of the barbarians, cf. vv. 45-46). V. 101 καταροή probably means “Pinnacle” or “Dénouement,” cf. καταροφή, p. 364 below. The piece is written in vaguely rhythmical prose, with one short metrical interval (95-98 Sotad.; 103 iamb.; 105-110 and 112 troch. tet.; III iamb.).

⌈ (F) Lady Chariton, rejoice with me at my escape! ΣΗΑΥΤ. Great are the gods!

ΣΛΩΝ. The gods indeed! Idiot! (Makes a vulgar noise.)

ΣΗΑΥ. Fellow, less noise!

(F) Wait for me here. I'll go and bring the ship to anchor.

ΣΗΑΥ. Go along, then. Look, here are their

women, back from hunting!

ΣΛΩΝ. Oh! What huge bows they have!

A WOMAN. Κραυγῶν.

ANOTHER WOMAN. Λαλλε.

ANOTHER WOMAN. Κοτακως αναβ . . .

ΣΛΩΝ. Good day to you!

ΣΗΑΥΤ. Λασπαθια.

ΣΛΩΝ. Lady, help me!

Hunt (too fragmentary for inclusion here), and 46-63 of my text. I print the whole of the interpolation together at the head of the piece, vv. 1-43, 1-25 rewrites col. i. 30-36 Hunt, 26-43 rewrites 46-63, 6-8 ποροθεις ποιησω Π, ποροθω secl. Hunt.

339

LITERARY PAPYRI

- A ἀλεμᾶκα = KOI[NHI] ἀλεμᾶκα. [
- B παρ' ἡμῶν ἐστὶ τοῖκ ἡλεωτ' μὰ τῆν 'Α[θήνην.
 A ταλαίπωρε, δόξασαί σε πολέμι[ο]ν
 εἶναι παρ' ἀλλόν ἐτόξευσα. [
- B πάντα μοι κακά. θέλεις οὖν καὶ ταυ[τ]ας
 εἰς τὸν Ψώλγον ποταμὸν ἀπελάσσω;
 A ὡς θέλεις. Γ. B πορδῆ. [
- KOI[NHI] μῦει.
 Ϛ κυρία Χαρίτιον, καταρχὴν [βλέπω τοῦ
 ἀνέμου ὡστε ἡμᾶς πείρασσεντας
 τὸ Ἰνδικὸν πέλαγος ὑπ[ο]φυνεῖν.
 ὡστε εἰσελθούσα τὰ σε[αυ]τῆς ἄρον,
 καὶ ἐὰν τι δύνη τῶν ἀν[α]θημάτων
 τῆς θεοῦ βάστασον.
- A σ[ω]β[ρ]ο[σ]ῆ[σ]ον, ἀνθρῶπε· σ[ὺ] δεῖ τοὺς σω-
 τηρία[ς] θεοκέτους μετ[ὰ] ἱερροσύκας
 ταύτην ἀπὸ θεῶν αἰτέ[σ]θαι.
 πῶς γὰρ ὑπακούουσιν αὐ[τῶν] πορη-
 ρία τὸν ἔλεον ἐπιστωμ[ε]νῶν;
 B σὺ μὴ ἄππου, ἐγὼ ἄρω.
 Ϛ σὺ τοῦνν τὰ σεαυτῆς ἄρον.
 A οὐδ' ἐκείων χρεῖαν ἔχω, μόν[ον] δέ τὸ
 πρόσω-
 πον τοῦ πατρὸς θεάσασθ[αι].
 Ϛ εἴσελθε τοῦνν· σὺ δέ ὄψον [
- Διακομῆσις ἀκρατέστερ[ων] τὸν οἶνον
 διδοῦς, αὐτοὶ γὰρ οἶνον πρ[ο]σέχοντα.]]
- 19 οὐκ ἡλεωτ' uninkelligible and probably corrupt: οὐ κηλεω
 340

ANONYMOUS

- CHAR. *Alémaka.*
 CHORUS. *Alémaka.*
 CLOWN. By Athens, there is no . . . from us!
 CHAR. You poor fool, they took you for an enemy
 and nearly shot you!
 CLOWN. Nothing but trouble for me! Would you
 like me to drive them too away to the river Psolichus?
 CHAR. Just as you please.
 (*Drums. Clown imitates them*)
- CHORUS. *Minei.*
 (F) Lady Charition, I see the wind is getting up,
 so we may escape across the Indian Ocean! Go in
 and take up your belongings. And pick up any of
 the goddess's offerings you can.
 (A) My good fellow, be sensible! Those in need
 of salvation must not commit sacrilege in the moment
 of asking the gods for it. How are they going to
 listen to men who try to win mercy with wrong-
 doing?
 CLOWN. Don't you touch it—I will take it up!
 (F) Well, take up your own things then.
 CHAR. I don't need them either: all I want is to
 see my father's face.
 (F) Go in, then. As for you (*to the Clown*), serve
 their food, give them their wine rather strong. Here
 they come in person!]]
- is possible, but hardly makes sense (Hunt, who suggests
 that there may have been some play on *alémaka* v. 18). *oúk*
hélēw Crustius. 22-23 Crustius. 26 Π has *oyowf* in
 left-hand margin. A stage-direction *ἀγωνία, ἀγωνία* seems
 hardly appropriate at this point. Perhaps misplaced, see
 Mantoufeli *ad loc.*
- 341

LITERARY PAPYRI

B δοκῶ χοιριδίων θυγατέρες εἰσὶ· ἐγὼ καὶ ταύτας

ἀπολύσω. T. πορδ(η). KOI[NHI] αι αρ-

μηθι = — T.

45

B καὶ αὐται εἰς τὸν Ὑάλυχον πεφεύγασιν.

T καὶ μάλα, ἀλλὰ ἐτοιμαζώμεθα [ἐ]ἰάν σωθῶμεν.

B κυρία Χαρίτων, ἐτοιμάζου ἐάν δυνηθῆς τι

τῶν ἀναθημάτων τῆς θεοῦ μαλώσασαι.

A εὐφύμει· οὐ δεῖ τοὺς σωτηρίας δεομένους με-

θ' ἱεροσυλίας ταύτην παρὰ θεῶν αἰτεῖσθαι.

πῶς γὰρ ὑπακού(σ)ουσι ταῖς εὐχαῖς πονηρίας

τὸν ἔλεον μελλόντων παρ[ασπαῖ]σθαι; τὰ τῆς

θεοῦ δεῖ μένειν ὁσίως.

B σὺ μὴ ἄππου, ἐγὼ ἀρῶ. A μὴ παῖζε, ἀλλ'

ἐάν παρα-

55

γένωνται διακόνει αὐτοῖς τὸν οἶνον ἀ[κ]ρατον.

B ἐάν δὲ μὴ θέλωσιν οὕτως πῦρην;

T μωπέ, ἐν [τ]ούτοις τοῖς τόποις οἶνος [οὐ]κ

ἔνν[ος],

λαίπν[ον] [δὲ] ἐάν τοῦ γένους δράξω[ν]τα[ι]

ἀπειρ[ί]αι πο-

θοῦν[ε]ς] ἀκρατον πίνουσιν.

B ἐγὼ αὐτοῖς καὶ τῆν πρυγίαν διακο[ν]ίω.

45 ? ἀμελάσω. 47 Sudhaus. 50 Cf. Aleiphron

842

60

ANONYMOUS

CLOWN. Daughters of little swine, I call them. I will get rid of them too.

(Drums. Clown imitates them)

CHORUS. *Ai arnithi.*

(Drums)

CLOWN. So they too have run away to the Psolichus! (C) They have indeed. But let's get ready, if we are to escape.

CLOWN. Lady Charition, get ready, see if you can tuck under your arm one of the offerings to the goddess.

CHAR. Hush! Those in need of salvation must not commit sacrilege in the moment of asking the gods for it. How are they going to listen to the prayers of those who mean to snatch mercy through wrongdoing? The goddess's property must remain in sanctity.

CLOWN. Don't you touch it—I will take it up.

CHAR. Don't be silly. Serve them their wine neat, if they come here.

CLOWN. Suppose they refuse to drink it so?

(C) Idiot, wine is not for sale in this country^a; it follows that if they get their hands on this kind of thing, inexperience whets their appetite,—they drink it neat.

CLOWN. I'll serve them, dregs and all!

^a Wine has never been produced in India (see Winter, *op. cit.*, p. 25) except sparsely in a very few districts (Strabo, p. 694).

3. 46. 3 τὸ χειρόμακτρον ἐπὶ μέλης λαβὼν ἐξηλάσσω (Winter), 52 ὑπακούουσι II, corr. D. L. P.; cf. v. 85. 53 παρασπαῖσαι Sudhaus. 59 End Manteuffel.

343

LITERARY PAPYRI

Γ αὐτοὶ δὲ οὔτοι λελουμένοι μετὰ τῶν
[.]
παράγινονται. Τ ἀναπεσ(). Τ δὲ
μέσος. Τ. σααλι[

ΒΑΣ[ΙΑΕΥΣ] βραβίς. ΚΟΙ[ΝΗ] βραβίς. Β τί
λέγου[σι];

Γ εἰς τὰ μερίδια, φησί, λάχωνμεν. Β λάχων-
[μ]εν. Τ.

ΒΑΣ[ΙΑΕΥΣ] στουκεπαιρομελοκοροκη. Β βάσις,
ἀλαστε.

ΒΑΣ[ΙΑΕΥΣ] β[ραβί]ε = Τ. Βερη· κοῦζει· δαμυ· πε-
τρικω

πακτη· κορταμες· βερη· ιαλερω· δεπωμενλι
πετρικω· δαμυ· κυζη· παξει· ζέβης· λολω
βια· βραδὺς· κοττας. ΚΟΙ[ΝΗ] κοττας. 70
Β κοττας ὑμᾶς λακτίσαστο. ΒΑΣ[ΙΑΕΥΣ] ζοπιτ.
Τ.

Β τί λέγουσι; Γ πέρω δὸς ταχέως.

Β ὄκειεις οὖν λαλεῖν; καλήμερε, χαίρε. = Τ.
ΒΑΣ[ΙΑΕΥΣ] ζέσουκορημοσθε. Τ. Β ᾄ, μὴ ὕγι-
αῶν.

Γ ὕδαρές ἐστι, βάλε οἴνου. Τ πολ(ῦ)ς). 75
ϑ σκαλιακαταβαπτειραγουμι.

63 Perhaps for ἀναπασ[τρως] Hunt: ἀναπασ(σώμενος)
Manteuffel. Γ δια(σός) μέσος Manteuffel, who writes also
δ[ίστρο]ς ἀλλ[όστρο]. 76 γουμι ed. pr., -γουμι Knoke.

^a So ed. pr.: perhaps "Don't, if you are in your senses!"
344

ANONYMOUS

(C) Here they come, bathed, with . . .
(Drums, twice, moderate)

KING. *Brathis.*

CHORUS. *Brathis.*

CLOWN. What do they say?

(C) "Let us draw lots for portions," he says.
CLOWN. Yes, let us!

(Drums)

KING. *Stoukepairo mellokoroke.*

CLOWN. Get away, confound you!

KING. *Brathie.*

(Drums)

*Bere kanzai danua petrekio pakai kortanes bere idero
deponenzi petrekio danut kanze paiei zebes lolo bia
bradis kollos.*

CHORUS. *Kollos.*

CLOWN. May kollos kick you hard!

KING. *Zopit.*

(Drums)

CLOWN. What do they mean?

(C) Give them a drink, hurry up.

CLOWN. So you won't talk? Good day to you,
hullo there!

(Drums)

KING. *Zeisoukormosedé.*

(Drums)

CLOWN. Not if I know it!^a

(C) It's watery: put some wine in.

(Drums, loud)

ϑ *Skalmakalabaptriragoumi.*

345

LITERARY PAPYRI

- Z του γουγγι = νεκελεκεθρω. ρ ειτρουβελη-
λετρα
χουπτεργουμι. Β αἶ = μῆ ἀηδῖαν παύ-
σαθε. T. =
αἶ = τί ποιείτε; Z τραχουπτεριμανα.
ρ Βουλιτικαλουμβαι πλαταγουλδα = βι[
απιλευκασαρ. T. Β[ΑΣ(ΙΝΕΤΣ)] χορβοιορ-
βοθορβα[
τουμιαναξιζδεσπιτ πλαταγουλδα = βι[
σεοσαραχis. T. ΒΑΣ(ΙΝΕΤΣ)] . . . οραδω =
σατυρ[T.
ΒΑΣ(ΙΝΕΤΣ)] ουαμεσερεσυμηαραδαρα = η = ια = δα[
Β μαρθα = μαριθουμα εδμαγμα = μαθο[85
θαμουνα μαρθα = μαριθουμα. T. . . . τυν[
ΒΑΣ(ΙΝΕΤΣ)] μαλτικακουρουκουβι = — καρακο
. . . . ρα
ΚΟΙ[ΝΗ] αβα. ΒΑΣ(ΙΝΕΤΣ)] ζαβεδε = — ζαβιληνι-
δουμβα. ΚΟΙ[Ι(ΝΗ)].
αβα ουν[
ΒΑΣ(ΙΝΕΤΣ)] πανουμιβρητικατεμινουαμβρητοουενι. 90
ΚΟΙ[ΝΗ] πανουμιβρητικατεμινουαμβρητοουενι.
παρακουμβρητικατε[μ]ανουαμβρητοουενι
ολυσαδιζαπαρδαπισκουπισκατεμιαν = αρει-
μαν[
ριδαου = — ουπατελ[]α = — T. έ.
ΒΑΣ(ΙΝΕΤΣ) β[ά]ρβαρον άνάτωα χορὸν άπ[ί]κερον, θεά 95
Σελή[νη],
πρὸς ρυθμῶν άνέτωα βήματα βαρβάρωι [προ-
βαίων.

346

ANONYMOUS

- Z Του γουγγι νεκελεκεθρω.
ρ Eιουβελετρα χουπτεργουμι.
CLOWN. Oh! Stop your dirty tricks!
(Drums)
What are you doing?
Z Τραχομπλεμανα.
ρ Βουλιτικαλουμβαι πλαγουλδα bi . . . απιλευκασαρ.
(Drums)
KING. Chorobolchorba toumionaxizdespi platagoula bi . . . seosarachis.
(Drums)
KING. . . . Orado satir . . .
(Drums)
KING. Ouamesaresmupsaradara.
Ei ia da
CLOWN. Martha marthouma edmainai maiho . . .
thamouma martha marthouma.
(Drums)
. . . . kan . . .
KING. Mahmatakouroukououbi karako . . . ra.
CHORUS. Aha.
KING. Zabebe zabizigidoumba.
CHORUS. Aha oim . . .
KING. Panoumbrethikatemanouambrelououeni.
CHORUS. Panoumbrethikatemanouambrelououeni para-
koumbrethikatemanouambrelououeni olasathzapardapiskou-
piskatemna areiman . . . ridaou oupatei . a.
(Drums, *five times*)
KING. Barbaric, unconfined the dance I lead, O
goddess Moon!—advancing with barbaric step, in-
347

LITERARY PAPYRI

Ἰνδῶν δὲ πρόμοι πρὸς [ἐ]ρόθρου = δόρε [Σ]ηρικὸν ἰδίως θεατικὸν βῆμα παρα-
 λ[.] . . . Τ πολ(ύ)ς, κροῦσ(ι)ς. κοί[ΝΗ]
 ορκω[.] Β τί πάλι

λέγουσι;

100

Γ ὄρχηραὶ φησι. Β πάντα τὰ τῶν ζώντων.

Τ. Πορ(ή).

Γ ἀναβαλόντες αὐτὸν ταῖς ἑραῖς ζώνων κατα-
 [δῆσα]τε. Τ πολὺς. Καταστολή.

Β οὔτοι μὲν ἦδη τῆς μέθης βαροῦνται.

Γ ἔπαιω. σὺ δέ, Χαρίτων, δεῦρο ἔξω.

Α δεῦ[ρ], ἀδελφέ, θάσσαν (ἀρ) ἀπαιθ' ἔτοιμα

τυγχάν[ει];

105

Γ πάντα γ[ι]δ[ρ] τὸ πλοῖον ὀρμεῖ πλησίον· τί
 μέλετε;

σοὶ [λ]έ[γω], πρυρεῦ, παράβαλε δεῦρ' ἀγών

τῆ[ν] ναῦν ταχύ.

Α εἰν ἔγω π[ρ]ώτως κελύσω

Β πάλι λαλεῖς, καταστροφεῦ;

ἀπο[λ]ίτωμεν αὐτὸν ἔξω καταφιλεῖν (τὸν)

πύνδ[ακα].

Γ ἔνδον ἔστ' ἅπτες; κοί[ΝΗ] ἔνδον. Α

ὦ τάλαυ[α] συμφορᾶς,

τρόμος πολὺς με τῆν παραθλάαν κρατεῖ.

εὐμενής, δέσπονα, γίγνου· σῶ(ο)ζε τῆν σῆν

πρό[στολον].

110

97 [κροτακισμὸν Winter. 108 εαν π[ρ]ωτος ενω δ κν-
 βερνήτης κελύσω Π; corr. Hunt, Crusius (ὁ κυβερνήτης is
 probably a gloss on ἐγώ). 110 Sudhaus.

ANONYMOUS

temperate in rhythm! Chieftains of India, bring
 the drum of mystic sound! The frenzied Seric step
 . . . severally . . .

(Drums, loud: clapping)

Chorus. *Orkias* . . .

Clown. What are they saying again?

(C) He says, dance.

Clown. Just like real men!

(Drums. Clown imitates them)

(C) Hoist him up and bind him with the sacred
 girdles!

(Drums, loud: *Dénouement*)

Clown. Well, they're heavy now with the drink—
 (C) Good! Chariton, come out here!

Char. Come, brother, quickly! Is everything

ready?

(C) Yes, everything. The boat is at anchor not

far away. What are you waiting for? Helmsman!

I tell you to bring the ship alongside here at once!

SHIP'S CAPTAIN. If I give the order first—

Clown. What, talking again, you bungler? Let's

leave him outside to kiss the ship's behind!

(C) Are you all aboard?

Chorus. All aboard.

Char. Woe is me! A mighty trembling masters

me, unhappy! Grant us your favour, Lady goddess!

Save your handmaiden!

LITERARY PAPYRI

ANONYMOUS

77 [2 A.D.]

ADULTERESS

Ed. pr. *Grenfell-Hunt, *P. Oxy.* iii. 1908, no. 418, p. 41. See Crusius, *Herodae Mimiambi*, p. 110; Sudhaus, *Hermes*, 41, 1906, 247; Knox, *Philol.* 81, 243; Mantuffel, *de opusculis graecis*, pp. 46 and 138, *qu. v.* for further bibliography; Powell-Barber, *New Chapters*, i. 122; Reich, *der Mimus*, i.; Lynefy, *Eranos*, 26, 52; Winter, *op. cit.*, p. 49; Knoke, *op. cit.* (revised text), p. 35.

I follow Crusius's text in the distribution of parts from vv. 60-end (except in v. 61, where he makes no change of speaker after *τελαών*). This distribution, however incorrect it may be in detail, is certainly correct in principle. The division of the piece into separate scenes is based upon no explicit indication in II, but appears to be a necessary expedient. I suppose a pause of only a few seconds at the end of each scene: longer intervals are unlikely. The Archimima leaves the stage at v. 10 *εισελήτομα*; there is an interval after *εισελθῶρες* v. 19; again after *ἐλθε* v. 26 the Adulteress departs, and returns almost immediately, *ἐξαόνα* v. 26; she leaves again at *εσθε* v. 35, at *ἀελθῶρες* καὶ *ἤστυς* v. 44, at *εισελθῶνα* v. 51, and at *εισελθῶρες* v. 56. A break in the performance is most clearly indicated by v. 10; the slaves remove their victims, and the Adulteress says that she will go indoors; but in the same time the slaves have evidently returned, their mission accomplished (or rather frustrated); clearly there was a pause in the action after *εισελήτομα* v. 10, during which the Adulteress left the scene for a moment. Cf. vv. 25-26: the Adulteress orders the execution of Aesopus,—and at once inspects his corpse; again, there was a brief interval for the fulfilment of her commands.

It is probable that all the roles were enacted by one Archi-
350

ANONYMOUS

ANONYMOUS

ADULTERESS

[2 A.D.]

mima (Winter, p. 54): for the sake of clearness, I write as though the separate characters were portrayed by separate actors. The plot appears to be:—

Scene I—The Adulteress (hereinafter A) has made advances to a slave Aesopus, who refuses her. She condemns him to death, together with his mistress Apollonia. Slaves remove the convicts: A goes indoors to await their report.

Scene II—The slaves, who have probably released their fellows through compassion, report that Aesopus and Apollonia have escaped, apparently through divine intervention. A demands that they be caught and brutally executed. She withdraws again.

Scene III—Apollonia returns and is arrested; her execution and the arrest of Aesopus are commanded.

Scene IV—Aesopus is brought, apparently dead, to the door. A mourns him.

Scene V—A plots with Malacus (a slave who is eager to enjoy the favour of his mistress) to poison her husband. They withdraw together.

Scene VI—A inspects the body of Apollonia, who has been brought in—apparently dead—and laid beside Aesopus. A sends a parasite to summon her doomed husband, and departs to prepare the fatal table.

Scene VII—A announces that all is ready, and goes indoors to accomplish her murderous designs.

Scene VIII—The husband is carried on to the scene, apparently dead. The Archimima has now finished the rôle of the Adulteress, and begins to enact a dialogue between the minor characters. The parasite laments the passing of his master; Malacus interrupts and begins a dirge; but
351

Übersicht über die Personenverzeichnisse der überlieferten Mimen

Lateinische Bezeichnung	Sigle	Rollenfach	Ox. Pap. 413 Charition	Ox. Pap. 413 Giftmischer- mimus	Apuleius Metam. X, 2-10
<i>Ensemble</i>					
actor primarum	A	Charakter- darsteller[in]	Charition	Herrin	Stiefmutter
actor secundarum	B	Stupidus	Stupidus	Malakos	Sklave
actor tertiarum	Γ	Charakter- darsteller	Bruder	Spinther	Arzt
actor quartarum	Δ	Parasit	Steuermann	Parasit	Sohn der Stiefmutter
	E	Vaterdarsteller ältere Chargen	König (ΒΑΣ)	Herr	Vater
	ς	Liebhaber jüngere Chargen	Proreus	Aisopos	Sohn des Vaters
	Z	Chargen- darsteller[in]	andere Frau	Apollonia	Pädagog
	H	Chargen- darsteller			Pädagog?
<i>Chor</i>					
		Einzel- sprecher[in]	mehrere Spreche- rinnen	Sklave	Praeco Cursor
	KOI	Chor	Barbarinnen Barbaren	Sklaven	Decuriones Magistrat Volk

1. Columne

- [α'.] σοί με πόλιν λείξε[ιν]
 β'. σχημάτων τ. [..] ἀλ. [...] μ. [..] ας
 γ'. οὐ χρεία ἡμάτων.
 δ'. τὸ τῶν μαλακῶν.
 ε'. τὸ τοῦ ἡλίου. 5
 ζ'. τί βιάζεσθαι μετὰ τῆς σαρχ(ός);
 [ζ'.] τὸ τῶν Γόθθων.

τὸ ὑπομνηστικὸν χορηγίας
 Λευκίπτης.

- [ἐ]ργαστήριον κουρέος. 10
 κουρικά *κουρικά*
 ἔσωπτρον
 φασκίας.
 κιβάρια γ' τῆ γραήδ(ι)
 ζωνοβαλλάντιν 15
 γλωσόκομον χάρτ(ινον)
 τὰ τοῦ χαλκéo[ς]
 σφῦραν σπάθην
 τὸ ἰκόνιν
 σενδόνιν κίτ[ών(ιν)] 20
 ζ[

2. Columne

----- τοχ -----	
[ύπομ]νη(σ)τικόν χορηγίων παράγρα[πτον [έτάχ]θη ούτως·	
α' ις τήν λιστείαν τής πόλεως·	
[τοι]χε[ί]διν	5
β' ις [...]ια με και τοις τέταρσ[ιν]·	
φα . ιταρια β'	
φυρας β'	
ἄρμενον · πλοῖον	
λοιχνον · κουκούλλια	10
κώπας · κουρικόν	
φαγῖν · χάρτον	
γ' ις τὸ οὐ χρία ῥημάτων·	
κιθάρα · δελφάκιν	
κοινάρην · ζωμάρηστρα	15
δ' ις τὸ τῶν μαλακῶν·	
περιζώματα · φασκίας	
ε' ις τὸ τοῦ ἡλίου·	
ἀκτίνας	
ς' ις τὸ τί βιάζεσθαι·	20
οὐδέ[ν]	
ζ' ις τὸ τῶν Γόθθων·	
χλωρά ις τὸν ποταμ(όν)	
τρηβυνάρην τῷ ποταμῷ	
[σ]χήματα Γόθθων	25
και Γοθθισσῶν	

“Quid enim est tam populare quam” ... Cicero?

doc. Mgr. Katarina Petrovičová, Ph.D.

1. Texty

Cicero: consul popularis

Cicero, *De lege agraria* 1,22-24: His ego rebus, patres conscripti, resistam vehementer atque acriter neque patiar homines ea me consule expromere quae contra rem publicam iam diu cogitarunt. *Errastis, Rulle, vehementer et tu et nonnulli conlegae tui, qui sperastis vos contra consulem veritate, non ostentatione, popularem posse in evertenda re publica populares existimari.* Lacesso vos, in contionem voco, populo Romano disceptatore uti volo. Etenim, ut circumspiciamus omnia, quae populo grata atque iucunda sunt, nihil tam populare quam pacem, quam concordiam, quam otium reperiemus. Sollicitam mihi civitatem suspicione, suspensam metu, perturbatam vestris legibus et contionibus et deductionibus tradidistis; spem improbis ostendistis, timorem bonis iniecastis, fidem de foro, dignitatem de re publica sustulistis. Hoc motu atque hac perturbatione animorum atque rerum cum populo Romano vox et auctoritas consulis repente in tantis tenebris illuxerit, cum ostenderit nihil esse metuendum, nullum exercitum, nullam manum, nullas colonias, nullam venditionem vectigalium, nullum imperium novum, nullum regnum decemvirale, nullam alteram Romam neque aliam sedem imperii nobis consulibus futuram summamque tranquillitatem pacis atque otii, verendum, credo, nobis erit, ne vestra ista praeclara lex agraria magis popularis esse videatur.

Cicero, *De lege agraria* 2,5-10: Versantur enim, Quirites, in animo meo multae et graves cogitationes, quae mihi nullam partem neque diurnae neque nocturnae quietis impertiunt, primum tuendi consulatus, quae cum omnibus est difficilis et magna ratio, tum mihi vero praeter ceteros, cuius errato nulla venia, recte facto exigua laus et ab invitis expressa proponitur; non dubitanti fidele consilium, non laboranti certum subsidium nobilitatis ostenditur. Quodsi solus in discrimen aliquod adducerer, ferrem, Quirites, animo aequiore; sed mihi videntur certi homines, si qua in re me non modo consilio verum etiam casu lapsum esse arbitrabuntur, vos universos, qui me antetuleritis nobilitati, vituperaturi. Mihi autem, Quirites, omnia potius perpetienda esse duco quam non ita gerendum consulatum, ut in omnibus meis factis atque consiliis vestrum de me factum consiliumque laudetur. Accedit etiam ille mihi summus labor ac difficillima ratio consulatus gerendi, quod non eadem mihi qua superioribus consulibus lege et condicione utendum esse decrevi, qui aditum huius loci conspectumque vestrum partim magnopere fugerunt, partim non vehementer secuti sunt. *Ego autem non solum hoc in loco dicam, ubi est id dictu facillimum, sed in ipso senatu, in quo esse locus huic voci non videbatur, popularem me futurum esse consulem prima illa mea oratione Kalendis Ianuariis dixi. Neque enim ullo modo facere possum, ut, cum me intellegam non hominum potentium studio, non excellentibus gratiis paucorum, sed universi populi Romani iudicio consulem ita factum, ut nobilissimis hominibus longe praeponerem, non et in hoc magistratu et in omni vita essem popularis.* Sed mihi ad huius <vocis> vim et interpretationem vehementer opus est vestra sapientia. Versatur enim magnus error propter insidiosas nonnullorum simulationes, qui, cum populi non solum commoda, verum etiam salutem oppugnant et impediunt, oratione adsequi volunt, ut populares esse videantur. Ego qualem Kalendis Ianuariis acceperim rem publicam, Quirites, intellego: plenam sollicitudinis, plenam timoris; in qua nihil erat mali, nihil adversi, quod non boni metuerent, improbi exspectarent; omnia turbulenta consilia contra hunc rei publicae statum et contra vestrum

otium partim iniri, partim nobis consulibus designatis inita esse dicebantur; sublata erat de foro fides non ictu aliquo novae calamitatis, sed suspicione ac perturbatione iudiciorum, infirmatione rerum iudicatarum; novae dominationes, extraordinaria non imperia, sed regna quaeri putabantur. Quae cum ego non solum suspicarer, sed plane cernerem (neque enim obscure gerebantur), dixi in senatu in hoc magistratu me popularem consulem futurum. *Quid enim est tam populare quam pax? Qua non modo ei, quibus natura sensum dedit, sed etiam tecta atque agri mihi laetari videntur. Quid tam populare quam libertas? Quam non solum ab hominibus, verum etiam a bestiis expeti atque omnibus rebus anteponi videtis. Quid tam populare quam otium? Quod ita iucundum est, ut et vos et maiores vestri et fortissimus quisque vir maximos labores suscipiendos putet, ut aliquando in otio possit esse, praesertim in imperio ac dignitate. Quin idcirco etiam maioribus nostris praecipuam laudem gratiamque debemus, quod eorum labore est factum, uti impune in otio esse possemus. Quare qui possum non esse popularis, cum videam haec omnia, Quirites, pacem externam, libertatem propriam generis ac nominis vestri, otium domesticum, denique omnia, quae vobis cara atque ampla sunt, in fidem et quodam modo in patrocinium mei consulatus esse conlata? Neque enim, Quirites, illud vobis iucundum aut populare debet videri, largitio aliqua promulgat, quae verbis ostentari potest, re vera fieri nisi exhausto aerario nullo pacto potest; neque vero illa popularia sunt existimanda, iudiciorum perturbationes, rerum iudicatarum infirmationes, restitutio damnatorum, qui civitatum adflictarum perditis iam rebus extremi exitiorum solent esse exitus; nec, si qui agros populo Romano pollicentur, {sed} si aliud quiddam obscure moliuntur, aliud spe ac specie simulationis ostentant, populares existimandi sunt.*

(BTL: De lege agraria orationes (contra P. Seruilium Rullum). In *M. Tulli Ciceronis scripta quae manserunt omnia*, fasc. 16, ed. V. Marek 1983.)

Cicero: consul et orator

Cicero, *In Catilinam* 1,1-2: Quo usque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? Quam diu etiam furor iste tuus nos eludet? Quem ad finem sese effrenata iactabit audacia? Nihilne te nocturnum praesidium Palati, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora voltusque moverunt? Patere tua consilia non sentis, constrictam iam horum omnium scientia teneri coniurationem tuam non vides? Quid proxima, quid superiore nocte egeris, ubi fueris, quos convocaveris, quid consilii ceperis, quem nostrum ignorare arbitraris? O tempora, o mores! Senatus haec intellegit. Consul videt; hic tamen vivit. Vivit? Immo vero etiam in senatum venit, fit publici consilii particeps, notat et designat oculis ad caedem unum quemque nostrum. Nos autem fortes viri satis facere rei publicae videmur, si istius furorem ac tela vitemus. Ad mortem te, Catilina, duci iussu consulis iam pridem oportebat, in te conferri pestem, quam tu in nos [omnes iam diu] machinaris.

Cicero, *In Catilinam* 2,1 a 7: Tandem aliquando, Quirites, L. Catilinam furentem audacia, scelus anhelantem, pestem patriae nefarie molientem, vobis atque huic urbi ferro flammaque minitantem ex urbe vel eiecimus vel emisimus vel ipsum egredientem verbis prosecuti sumus. Abiit, excessit, evasit, erupit. Nulla iam pernicies a monstro illo atque prodigio moenibus ipsis intra moenia comparabitur. Atque hunc quidem unum huius belli domestici ducem sine controversia vicimus. Non enim iam inter latera nostra sica illa versabitur, non in campo, non in foro, non in curia, non denique intra domesticos parietes pertimescemus. Loco ille motus

est, cum est ex urbe depulsus. Palam iam cum hoste nullo inpediente bellum iustum geremus. Sine dubio perdidimus hominem magnificeque vicimus, cum illum ex occultis insidiis in apertum latrocinium coniecimus.

Ibidem 7: O fortunatam rem publicam, si quidem hanc sentinam urbis eiecerit! Uno mehercule Catilina exhausto levata mihi et recreata res publica videtur. Quid enim mali aut sceleris fingi aut cogitari potest, quod non ille conceperit? Quis tota Italia veneficus, quis gladiator, quis latro, quis sicarius, quis parricida, quis testamentorum subiecto, quis circumscriptor, quis ganeo, quis nepos, quis adulter, quae mulier infamis, quis corruptor iuventutis, quis corruptus, quis perditus inveniri potest, qui se cum Catilina non familiarissime vixisse fateatur? Quae caedes per hosce annos sine illo facta est, quod nefarium stuprum non per illum?

(BTL: Cicero, *In L. Sergium Catilinam orationes*, Teubner, ed. P. Reis, 1938 [editio minor].)

Cicero: orator popularis (vox „popularis“, effectus dicendi)

Cicero *Brutus* 165: Et vero fuit in hoc (ie. Scaevolae: KP) etiam *popularis dictio excellens...*

Ibidem 247: Duo etiam Metelli, Celer et Nepos nihil in causis versati nec sine ingenio nec indocti *hoc erant populare dicendi genus adsecuti.*

Ibidem 191: Et recte: poema enim reconditum paucorum adprobationem, *oratio popularis adsensum volgi debet movere.*

Ibidem 185: Tria sunt enim, ut quidem ego sentio, quae sint efficienda dicendo: *ut doceatur is apud quem dicitur, ut delectetur, ut moveatur vehementius.*

(BTL: Cicero, *Brutus*. In *M. Tulli Ciceronis scripta quae manserunt omnia*, fasc. 4, ed. E. Malcovati, 1970.)

Cicero *De oratore* 1,108: Sunt enim varia et *ad volgarem popularemque sensum accommodata omnia genera huius forensis nostrae dictionis.*

Ibidem 2,115: Ita omnis ratio dicendi tribus ad persuadendum rebus est nixa: *ut probemus vera esse ea quae defendimus, ut conciliemus eos nobis qui audiunt, ut animos eorum ad quemcumque causa postulabit motum vocemus.*

(BTL: Cicero, *De oratore*. In *M. Tulli Ciceronis scripta quae manserunt omnia*, fasc. 3, ed. K. Kumaniecki, 1995.)

Cicero, *Epistulae ad Atticum* 1,14,4: ...Ego autem ipse, di boni! *Quo modo ἐνεπεπερευσάμην novo auditori Pompeio! Si unquam mihi περίοδοι, si καμπαι, ἐνθυμήματα, si κατασκευαὶ suppeditaverunt, illo tempore. Quid multa? Clamores. Etenim haec erat ὑπόθεσις, de gravitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiae, de in<ter> mortuis reliquiis coniurationis, de vilitate, de otio. Nosti iam in hac materia sonitus nostros. Tanti fuerunt, ut ego eo brevior sim, quod eos usque istinc exauditos putem.*

Ibidem 1,16,1-2: Quaeris ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam praeter opinionem omnium factum sit, et simul vis scire, quo modo ego minus, quam soleam, proeliatum sim. Respondebo tibi ὅστερον πρότερον, Ὀμηρικῶς. *Ego enim, quam diu senatus auctoritas mihi defendenda fuit, sic acriter et vehementer proeliatum sum, ut clamor concursusque maxima cum mea laude fierent. Quodsi tibi unquam sum visus in re publica fortis, certe me in illa causa admiratus esses. Cum enim ille ad contiones confugisset in iisque meo nomine ad invidiam uteretur, di immortales! quas ego pugnas et quantas strages edidi! quos impetus in Pisonem, in Curionem, in totam illam manum feci! quo modo sum insectatus levitatem senum, libidinem iuventutis! Saepe, ita me di iuvent! te non solum auctorem consiliorum meorum, verum etiam spectatorem pugnarum mirificarum desideravi.* Postea vero quam Hortensius excogitavit, ut legem de religione Fufius tribunus pl. ferret, in qua nihil aliud a consulari rogatione differebat nisi iudicum genus (in eo autem erant omnia), pugnavitque, ut ita fieret, quod et sibi et aliis persuaserat nullis illum iudicibus effugere posse, contraxi vela perspicuus inopiam iudicum, neque dixi quicquam pro testimonio, nisi quod erat ita notum atque testatum, ut non possem praeterire. Itaque, si causam quaeris absolutionis, ut πρὸς τὸ πρότερον revertar, egestas iudicum fuit et turpitude.

(BTL: Cicero, *Epistulae ad Atticum*, Teubner, ed. D.R. Shackleton Bailey, 1987 [2vol.].)

2. Cicero versus moderní teorie politického diskurzu

Slovník konstruované politické skutečnosti (“prezentowany świat”)

- Důležitost: „základní“, „fundamentální“, „velký“, „silný“, „klíčový“...; „zvláště“...; „nej-“
- Obecnost: „každý“, „všichni“, „celý“, „řady“, „milióny“, „masy“, „tisíce“
- Blížkost: „já“, „my“, „náš“, „blízký“, „nejbližší“
- Nutnost: „cesta“, „nutnost“, „úkol“, „důsledek“, „nevyhnutelný“, „nepopiratelný“, „neoddiskutovatelný“
- Korektnost: „měřítko“, „důkaz“, „výsledek“, „ukazatel“, „důvod“, „kritérium“, „skutečný“, „konkrétní“, „příslušný“
- Koherence: „uspořádaný“, „soudržný“, „systém“, „jednota“, „spojení“, „identita“, „integrovat“...
- Vývoj a pokračování: „pevný“, „pokrok“, „vývoj“, „zlepšení“, „nový“, „umožnit“
- Implikace a kontaktní slova: „jak bude následovat“, „také“, „pouze“, „jistě“, „jak jistě víte“, „samozřejmě“

(Bralczyk, Jerzy. 1987. “Językowy kształt świata propagandy” In *O języku polskiej propagandy politycznej lat siedemdziesiątych* (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Slavica Upsaliensia; vol. 24). Stockholm: Almqvist och Wiksell, pp. 116-216.)

Řečnické prostředky v politickém diskurzu

- Aliterace, anafora nebo repetice (včetně výčtů, zejména výčtů o třech položkách)
- Paralelismus / kontrastní dvojice
- Řečnické otázky / předpojaté odpovědi
- Simile a metafora
- Aluze (nepřímý nebo náhodný odkaz na historickou nebo literární postavu, událost nebo předmět) a citace
- Používání specifických zájmen pro specifické účely (vyjasnění a zakrytí jevů)

- Odkazy příhodné pro nás / nepříhodné pro ně
(Atkinson, M. 1985. *Our Masters' Voices: The Language and Body Language of Politics*. London and New York: Routledge, passim; David, M. K. 2014. Language, Power and Manipulation: The Use of Rhetoric in Maintaining Political Influence. *Frontiers of Language and Teaching*, 2014, 5(1), pp. 164-170.)

Manipulativní techniky (výzkum médií, výběr technik relevantních pro rétoriku: KP)

- Svalování viny
- Fabulace
- Nálepkování (labelling)
- Apel na strach
- Relativizace
- Démonizace
- Nepodložená tvrzení
- Selektivní výběr informací
- Lži

(Gregor, M. and Vejvodová, P. (2017). *Analýza manipulativních technik na vybraných českých serverech [Analysis of manipulative techniques on the selected Czech Servers]*. [online]. Faculty of Social Studies, Masaryk University. Available from: http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2016/06/Vyzkumna_zprava_Analyza_manipulativnich.pdf.)

Rámování

“To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described.”

(Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), pp. 51-58. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x, p. 52.)

Nálepkování (labelling)

Forma zkrácené informace k rychlé klasifikaci popisované skutečnosti i vztahu k ní (v deformované podobě negativní rámování demonizované entity). Původně sociologický pojem tzv. etiketizační teorie, postupně rozšířen na politický diskurz. (definice KP)

(sociologický význam: Petrusek, M. (2018). s. v. Labelling. In: Z. R. Nešpor ed., *Sociologická encyklopedie online*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Available at: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Labelling> [Accessed 30 April 2021])

Teorie veřejného nepřítele ('folk devil')

(Cohen, S. (2002). *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. 3rd ed. London and New York: Routledge.)

Expresivní epiteta: nálepky veřejných nepřátel, často jejich řetězení (z řeči odvodila KP)

- Nestoudnost / nemorálnost
- Odpad / špína / zkáza
- Zdraví a duševní zdraví (včetně překračování hranic)
- Spiknutí a korupce (s obecnými důsledky přesahujícími jednotlivce i skupinu)
- Zesměšňování / urážka

Poznámky

Poznámky

